

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

* «ΠΟΥ ΣΟΥ, ΘΑΝΑΤΕ, ΤΟ ΚΕΝΤΡΟΝ;» (Γ.Β.Μ.)	161
ΗΜΕΡΙΔΑ ΜΕ ΘΕΜΑ ΤΟ INTERNET	
- ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ (Δημ. Λιαρομάτη)	163
- ΤΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΣΥΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ (Χρ. Σπ. Χρυσάνθη)	172
- ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟ INTERNET (Άναστ. Ν. Μαρίνου)	179
- ΤΕΧΝΟΠΩΛΙΟ (Κωνσταντίνου Δεληκωνσταντή)	183
* ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ (Ποίημα Γ. ΒΕΡΙΤΗ)	189
* ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ (Πανορμίτη)	190
* ΣΧΟΛΙΑ (Τομέως Τύπου τής Χ.Ε.Ε.)	191
* ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (Τομέως Μέσων Ένημερώσεως τής Χ.Ε.Ε.)	194
* ΕΝΑ ΠΑΣΧΑ ΤΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ (Διήγημα π. Ίγνατίου Παλασπηλιοπούλου)	196
* ΚΥΡΙΕ (Ποίημα Γ.Ι.Γ.)	200

ΕΤΟΣ 63ον

ΜΑΪΟΣ 2000

ΑΡΙΘ. 611

«ΑΚΤΙΝΕΣ»

Επιστήμη - Φιλοσοφία - Κοινωνικά Ζητήματα -
Γράμματα - Τέχνη

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

ΤΟΜΟΙ: 1938-1997

Επιμέλεια
ΒΑΣ. Χ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»
ΑΘΗΝΑ 1998

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Έτος 63ον

ΜΑΪΟΣ 2000

Άριθ. 611

«ΠΟΥ ΣΟΥ, ΘΑΝΑΤΕ, ΤΟ ΚΕΝΤΡΟΝ;»

Υπάρχει στο Μουσείο του Λουξεμβούργου ένας πίνακας του Charles Gleyre, που επιγράφεται: Τὸ Δειλινὸ τῆς ζωῆς. Εἶναι μιὰ σύνθεση μὲ συμβολικὸ περιεχόμενον. Τί παρουσιάζει; Ὁ ἥλιος ἔχει γύρει στὴ δύση του καὶ ἔχει χαθῆ στὸ βάθος τοῦ μακρινοῦ ὀρίζοντα. Οἱ σκιὲς σὰν μαῦρα πέπλα κατεβαίνουν πάνω σὲ μιὰ λίμνη καὶ τῆς δίνουν χρῶμα πένθιμον. Στὴν ὄχθη τῆς λίμνης, καθισμένος σ' ἓνα σπασμένο ἀπομεινάρι μιᾶς κολόνας, ἓνας θλιμμένος γέροντας ἀφήνει νὰ πέση ἀπὸ τὰ χέρια του ἡ λύρα, πού τὸν συνόδευε στὸ τραγοῦδι τῆς ζωῆς. Τὸ βλέμμα του λυπημένο, εἶναι ἐπίμονα καρφωμένο πάνω σὲ μιὰ βάρκα, πού ἀπομακρύνεται ὡσπου νὰ χαθῆ στὸ βάθος. Ἡ βάρκα εἶναι φορτωμένη μὲ ἀέρινα φαντάσματα, μὲ ὠραῖες αὐταπάτες, ἀπατηλοὺς ἐνθουσιασμοὺς, ἀπραγματοποιήτα σχέδια. Ὅλα τὰ νεανικά του ὄνειρα βρῖσκονται ἐκεῖ μέσα. Καὶ τὸ καθετὶ σήνεται καὶ χάνεται στὸν ὀρίζοντα.

Νὰ γιατί ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ μακρὺ παλτὸ εἶναι βαθιὰ λυπημένος. Βλέπει τὰ ὄνειρα, τὶς προσδοκίαις του νὰ χάνονται γιὰ πάντα. Ἡ βάρκα τῆς ζωῆς του χωρὶς ἐλπίδα, χωρὶς καμιά πιὰ προσδοκία, καταλήγει στὸ ἄγνωστο, στὸ χάος, στὴν ἐξαφάνιση. Ὅ,τι πιὸ πολὺτιμο εἶχε ποθῆσει, τώρα; Τί κρίμα, κατέληξε στὸ μηδέν. Αὐτὸ δὲν εἶναι πιὰ ἓνας θλιβερός ἐπίλογος. Εἶναι ἓνας βαθὺς σπαραγμὸς. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἐνσαρκώνει ὁ γέροντας πού στὸ δειλινὸ τῆς ζωῆς του θρηνεῖ γιὰ τὴ

χαμένη του νιότη.

Εἶναι μιὰ τραγικὴ πραγματικότης. Δὲν ὑπάρχει πιὸ μεγάλος πόνος, στὸ τέρμα τῆς ἐπίγειας ζωῆς, νὰ στρέψης τὸ βλέμμα στὸ παρελθὸν καὶ νὰ τὸ ἀτενίζης γεμάτο σθησιμένα ὄνειρα καὶ ἀνεκπλήρωτους πόθους. Στὸ δειλινὸ τῆς ζωῆς νὰ ρωτᾷς τὸν ἑαυτὸ σου, νὰ ρωτᾷς τοὺς γύρω σου, νὰ ἀπευθύνεσαι μὲ ἀγωνία στὸ ἄγνωστο καὶ νὰ μὴν παίρνης καμιά ικανοποιητικὴ ἀπάντηση. Τότε πιὰ εἶναι πολὺ ἀργὰ γιὰ ἐκείνους πού ἄφησαν νὰ κυλίση ἡ ζωὴ τους χωρὶς τὴν προοπτικὴ τῆς αἰωνιότητος, «ἐλπίδα μὴ ἔχοντες καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ» (Ἐφεσ. 6' 12). Ἡ βάρκα τῆς ζωῆς πού συντρίβεται πάνω στὸν ὕφαλο τοῦ θανάτου! Νὰ τί εἶναι τὸ τέρμα τῆς ζωῆς γιὰ τὸν ἄνθρωπο χωρὶς τὴν πίστη. Πόνος, ἀπογοήτευση, φόβος, σπαραγμὸς. Ἡ βάρκα τῆς ζωῆς πού προσορμίζεται στὸ λιμάνι τοῦ οὐρανοῦ! Νὰ τί εἶναι γιὰ τὸν πιστὸ τὸ τέρμα τῆς ἐπίγειας πορείας. Χαρὰ, ἀσφάλεια, ἐκπλήρωση πόθων, ὀλοκλήρωση ζωῆς. Γιὰ τὸν ἄπιστο ὑπάρχει τὸ θλιμμένο δειλινὸ τῆς ζωῆς. Γιὰ τοὺς «νιὸς τῆς ἀναστάσεως» δὲν ὑπάρχει δειλινὸ ζωῆς. Ὑπάρχει ἡ αὐγὴ μιᾶς νέας ζωῆς. Δὲν ὑπάρχει τὸ ἀτέλειωτο λυκόφως. Ὑπάρχει τὸ ἐλπιδοφόρο λυκαυγές. Τὴν τρικυμία διαδέχεται ἡ γαλήνη. Τὸν βαρὺ χεμῶνα ἡ ἀνοιξη. Τὰ σχέδια βρῖσκουν τὴν ἐκπλήρωσή τους. Οἱ προσδοκίαις τὴν πραγμάτωσή τους.

Μιὰ πραγματικότης χαρμόσυνη, γεμάτη

έλπιδα για όσους καταναγάζονται από τὸ φῶς τῆς ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἀκατάληπτη γιὰ όσους κλείνουν τὰ μάτια τους πεισματικά στη λάμψη ποῦ ξεπήδησε ἀπὸ τὸ κενὸ μνημεῖο. Γι' αὐτοὺς ὑπάρχει μονάχα ἡ φυσικὴ ζωὴ, μὲ τὸν «βιολογικὸ κύκλο» τῆς, ποῦ ἀκολουθεῖ ἀπλῶς ὅλα τὰ στάδια ἀπὸ τὴ γέννηση ὡς τὴ φθορὰ καὶ τὸν θάνατο. Γιὰ τὸν πιστό, πέρα καὶ πάνω ἀπὸ τὴ φυσικὴ ζωὴ, ὑπάρχει ἡ πνευματικὴ, ἡ ὑπερφυσικὴ ζωὴ ποῦ δὲν γνωρίζει ἀκμὴ καὶ παρακμὴ. Στὸν χῶρο αὐτὸ δὲν ὑπάρχει ζενιθ καὶ ναδίρ. Ὑπάρχει ἀδιάκοπο μεσουράνημα, γιὰτι στοῦ πνευματικὸ αὐτὸ στερέωμα βασιλεύει ὁ ἄδυτος ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ὁ Χριστός.

Ἔτσι εἶναι. Γερνάει καὶ ὁ πιστός. Ἡ ψυχὴ του ὅμως μένει πάντα νέα, ἀναστημένη. «Εἶ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσωθεν ἀνακαινούται ἡμέρα καὶ ἡμέρα» (Β' Κορινθ. δ' 16). Βαδίζει πρὸς τὸ τέρμα τῆς ζωῆς του μονάχα ἐκεῖνος ποῦ βλέπει τέρμα στη ζωὴ του. Ὁ Χριστιανὸς ὅμως ποῦ βλέπει μέσα ἀπὸ τὸ πρίσμα τῆς αἰωνιότητος καὶ πιστεύει στὴν ἄλλη ζωὴ, δὲν βαδίζει πρὸς τὸ τέρμα. Προχωρεῖ πρὸς τὴν ἀρχὴ μιᾶς νέας, ἀθάνατης ζωῆς. Ὁ θάνατος δὲν εἶναι θάνατος. Εἶναι γέννηση, δευτέρη γέννηση. Εἶναι ἀλλαγὴ, ὅπου «τὸ φαρτὸν τοῦτο ἐνδύεται ἀφθαροσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύεται ἀθανασίαν» (Α' Κορινθ. ιε' 53). Γι' αὐτὸ καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὅταν σκεπτόταν τὸ θαῦμα τῆς χριστιανικῆς ἀναγεννήσεως, ἔγραφε τὴν μεγάλη ἀλήθεια τῆς πίστεως «ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα» (Ἑβρ. στ' 1). Προχωροῦμε, δηλαδή, ὄχι πρὸς τὸ τέλος, ἀλλὰ πρὸς τὴν τελειότητα, ὄχι πρὸς τὴ φθορὰ, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀφθαροσία καὶ ὀλοκλήρωση.

Πόσοι χωρὶς τὴν ἀγκυρα τῆς πίστεως καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς Ἀναστάσεως ἔσθρσαν μουρμουρίζοντας μὲ βαθὺ πόνο: Σπείραμε χωρὶς νὰ θερίσουμε. Τὸν σπόρο μας τὸν φάγαν τὰ κοράκια. Χαμένη πῆγε ἡ ζωὴ μας.

Ἄγνωστα λόγια στὰ χεῖλη τῶν πιστῶν. Καθένας ἀπὸ αὐτοὺς ἀτενίζει ἓνα μεστωμένο ἀγρό, ὅπου κυματίζουν ὄριμα τὰ στάχυα καὶ προφέρει μὲ βαθιὰ ἱκανοποίησι: «Τὸν

ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος» (Β' Τιμοθ. δ' 7-8). Ἀγωνίσθηκα, τεράτσια, νίκησα. Τὸ τρίπτυχο τοῦ ἀγωνιστοῦ Χριστιανοῦ. Τεράτσια ὄχι τῆ ζωὴ. Τεράτσια στοῦ στίβο τῆς ζωῆς. Ὅχι νικημένος. Νικητής. Ὁ τερματισμὸς τοῦ ἀθλητοῦ ποῦ ὕστερα ἀπὸ κόπους καὶ προσπάθειες βλέπει τὸ στεφάνι νὰ στολιζῆ τὸ ἰδρωμένο μέτωπό του. Αὐτὴ εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ. Ὅχι τὸ τέρμα. Ὁ τερματισμὸς τοῦ νικητοῦ. Δὲν κόβεται τὸ νῆμα τῆς ζωῆς. Κόβει θριαμβευτικὰ τὸ νῆμα στοῦ στίβο τῆς ζωῆς.

Καὶ αὐτὸ φυσικὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν κομοθεωρικὴ, ἀπὸ τὴν πνευματικὴ μας τοποθέτησι. Ἀπὸ τὴ σχέση μας μὲ τὸν Χριστό. Μετὰ τὴν ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ ὁ θάνατος θεβαίως ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχει, ἀλλὰ χωρὶς δύναμη. Ἔχει χάσει τὸ κεντρί του. Ὁ ἄδειος τάφος τοῦ Χριστοῦ ἔγινε τὸ ἀνεξάντλητο κεφαλάρι θείας ζωῆς καὶ ἀθανασίας: «Ἦ τάφος ἀθανασίας χωρίον! Ἦ τάφος ἀναστάσεως ἐργαστήριον! Ἦ τάφος τῶν τάφων κατάλυσις! Ἦ τάφος ἐν ᾧ θάνατος τοῦ εἶναι θάνατος παύεται! Ἦ τάφος ἐν ᾧ ζωὴ φέεται πέρασ οὐκ ἔχουσα!», ἀναφωνεῖ καὶ ὁ Μ. Ἀθανάσιος καὶ ἡ φωνὴ του ἀποτελεῖ τὸν ἀντίλαλο τῆς φωνῆς τοῦ θεοῦ Παύλου. «Τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι. Πολλῷ γὰρ μᾶλλον κρείσσον» (α' 23), τονίζει στοὺς Φιλιππησίους. Ἄν γιὰ τοὺς παλαιοὺς ὁ θάνατος ἦταν «φοβερός γιὰ τὸν Παῦλο ἦταν ποθητός. Γιὰ ἐκείνους ἀποκρουστικός, γι' αὐτὸν εὐχάριστος. Καὶ πολὺ φυσικά. Πρῶτα ὁ θάνατος κατέβαζε στὸν Ἄδη. Τώρα ἀνεβάζει καὶ ἐνώνει μὲ τὸν Χριστό». Πανηγυρικὸς, λοιπὸν, ὁ παιάνας τῆς νίκης κατὰ τοῦ θανάτου, ποῦ σηματοδοτεῖ καὶ τὸ μυστικὸ τῆς χαρᾶς, ὄχι μόνο τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ἀλλὰ καὶ κάθε πιστοῦ: «Ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; Ποῦ σου, ἄδη, τὸ νίκος;» (Α' Κορινθ. ιε' 55)

Γ. Β. Μ.

ΗΜΕΡΙΔΑ ΜΕ ΘΕΜΑ: ΤΟ INTERNET ΚΑΙ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωση Ἐπιστημόνων, πρὶν ἀπὸ εἴκοσι περίπου μέρες, ὀργάνωσε μιὰ ἡμερίδα γύρω ἀπὸ τὶς ἐφαρμογὲς τῆς Βιοτεχνολογίας στὴ γεωργικὴ καὶ ζωικὴ παραγωγή, κατὰ τὴν ὁποῖαν τρεῖς (3) διακεκριμένοι καθηγητὲς τοῦ Γεωπονικοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀνέπτυξαν μὲ μεγάλη πληρότητα τὰ σχετικὰ θέματα.

Στὴ σημερινὴ ἡμερίδα ἡ Χ.Ε.Ε. ἐξετάζει τὰ θέματα πού ἔχουν σχέση μὲ τὸ INTERNET καὶ τὴν μεγάλη ἐπανάσταση τῆς Πληροφορικῆς πού συντελεῖται στίς μέρες μας.

Οἱ δύο αὐτὲς τεχνολογίες, τῆς Βιοτεχνολογίας καὶ τῆς Πληροφορικῆς, εἶναι οἱ δύο τεχνολογίες αἰχμῆς πού θὰ δάλουν τὴ σφραγίδα τους τὸν ἐρχόμενο αἰῶνα καὶ θὰ ἐπιφέρουν μεγάλες ἀλλαγές στὴ ζωὴ μας, ὅταν μάλιστα οἱ τεχνολογίες αὐτὲς δώσουν τὰ χέρια ὅπως ἔχει ἤδη ἀρχίσει νὰ γίνεται, δημιουργώντας ἓνα ἐκρηκτικὸ μείγμα ἐπαναστατικῶν ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων καὶ ἐφαρμογῶν.

Ἐμεῖς πού εἴμαστε οἱ Εἰσηγητὲς τῆς σημερινῆς ἡμερίδας ἔχουμε ἓνα κοινὸ γνώρισμα. Εἴμαστε ἄνθρωποι ἔντονα προβληματισμένοι γιὰ τὰ ὅσα συμβαίνουν καὶ κυφοροῦνται γύρω μας καὶ αἰσθανόμαστε τὴν ἀνάγκη, θὰ ἔλεγα τὴν εὐθύνη, νὰ τὰ μελετήσουμε καὶ νὰ διαφωτίσουμε τοὺς γύρω μας, δίνοντας ἔτσι τὸ «παρῶν» στὸ προσκλητήριο τῶν καιρῶν κατὰ τὴν ὠραία στροφή τοῦ Παλαμᾶ:

*«Ἀνάξιος ὁποῖος ξάφνου ἀκούει
τὸ προσκλητήρι τῶν καιρῶν
νὰ τὸ φουάει ἢ νὰ τὸ κρούει
σάλπιγγα ἢ τύμπανο, τὸ ἀκούει
δὲν λέει: παρῶν».*

Ποιοὶ ἀκριβῶς εἴμαστε θὰ εἶδατε στίς προσκλήσεις πού ἔχετε λάβει.

Σᾶς τὸ ὑπενθυμίζω γιὰ ὅσους δὲν τὸ θυμοῦνται:

Ἐγὼ εἶμαι δικηγόρος στὸν Ἄρειο Πάγο,

καὶ ἡ εἰσήγησή μου ἀποτελεῖ μιὰ Γενικὴ Εἰσαγωγή στὸ θέμα τῆς σημερινῆς ἡμερίδας.

Ὁ δεῦτερος μετὰ ἀπὸ ἐμένα Εἰσηγητὴς εἶναι ὁ δικηγόρος κ. Χρ. Χρυσάνθης, Διδάκτωρ Νομικῆς μὲ εἰδίκευση στὸ Ἐμπορικὸ Δίκαιο. Τὸ θέμα του εἶναι «*Τὸ ἠλεκτρονικὸ ἐμπόριο στὴ σύγχρονη συναλλακτικὴ πραγματικότητα*», ἓνα νέο εἶδος ἐμπορίου πού ἀναπτύσσεται χάρις στὸ INTERNET, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι μόνο ἓνα μέσο πληροφόρησης ἀλλὰ καὶ ἓνα μέσο διεξαγωγῆς ἐμπορικῶν συναλλαγῶν.

Ὁ τρίτος κατὰ σειρὰν Εἰσηγητὴς εἶναι ὁ Ἀντιπρόεδρος τοῦ ΣτΕ κ. Ἀναστάσιος Μαρῖνος, ὁ ὁποῖος εἶναι συγχρόνως Διδάκτωρ Νομικῆς καὶ πρόσφατα ἐπίτιμος Διδάκτωρ τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ συγγραφέας τοῦ βιβλίου «*Οἱ ἠλεκτρονικοὶ ὑπολογιστὲς καὶ τὸ Δίκαιο*» πού κυκλοφόρησε ἤδη ἀπὸ τὸ 1991 σὲ 6' ἔκδοση.

Ὁ τέταρτος καὶ τελευταῖος Εἰσηγητὴς μας εἶναι ὁ καθηγητὴς τῆς Παιδαγωγικῆς Σχολῆς Φλώρινας τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Κωνσταντῖνος Δεληκωνσταντῆς, μὲ πληθῶρα δημοσιεύσεων στὸ ἐνεργητικὸ του, ἔλκων τὴν καταγωγήν ἀπὸ τὴν Ἰμβρο, ὅπου πρόσφατα ὁ πατέρας του μόνιμος κάτοικος τοῦ νησιοῦ ἔπεσε θύμα τῶν κατακτητῶν, τὸν ὁποῖον ἀφήσαμε ἐπιτηδες τελευταῖο γιὰ νὰ μᾶς κλείσει τὴν ἡμερίδα αὐτὴ μὲ μιὰ γενικότερη θεώρηση ἀπὸ χριστιανικῆς σκοπιᾶς τοῦ θέματος πού ἐξετάζουμε, πού ἔχει τίτλο «*Τεχνοπῶλιο. Ἀνθρωπολογικοὶ προβληματισμοὶ γιὰ ἓνα νέο πολιτισμό*».

Ἐδῶ τελειώνω τὴν παρουσίαση τῶν εἰσηγητῶν καὶ τοὺς παραχωρῶ τὸ βῆμα γιὰ νὰ μᾶς ἀναπτύξουν τὰ θέματα τῶν εἰσηγησέων τους.

ΔΗΜ. ΛΙΑΡΟΜΜΑΤΗΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο αιώνας μας, ιδιαίτερα κατά το δεύτερο μισό του, σηματοδεύτηκε από μεγάλες τεχνολογικές επαναστάσεις, που επέφεραν μεγάλες και έκτεταμένες αλλαγές στη ζωή μας και που όπως φαίνεται θα επιφέρουν ακόμη μεγαλύτερες στο μέλλον.

Για παράδειγμα, στη Φυσική έχουμε τη διάσπαση του ατόμου και την πυρηνική ενέργεια, στην Ιατρική και στη Βιολογία την εξωσωματική γονιμοποίηση, τις μεταμοσχεύσεις κ.λ.π. με άποκορύφωμα τη γενετική μηχανική, στις επικοινωνίες τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και το Internet.

Ειδικότερα στις επικοινωνίες συντελέστηκαν επαναστατικές ανακαλύψεις, μετά το 1454 που ο Γουτεμβέργιος ανακάλυψε την Τυπογραφία, με πρώτη αυτή του τηλεφώνου το 1876 από τον Γράχαμ Μπέλ. Σήμερα έχει αναπτυχθεί γύρω στη γη μια τεράστια τηλεπικοινωνιακή υποδομή που μας επιτρέπει να έχουμε άμεση και αμφίδρομη επικοινωνία με άλλους ανθρώπους, όχι μόνο στη Χώρα μας αλλά και σε οποιοδήποτε άλλο ακόμη και το πιο απομακρυσμένο μέρος του πλανήτη μας. Μπορούμε να φανταστούμε πώς θα ήταν η ζωή μας αν δεν υπήρχε το τηλέφωνο;

Κατόπιν έρχεται η ανακάλυψη του ραδιοφώνου το 1895 από τον Γουλιέλμο Μαρκόνι.

Μετά η τηλεόραση, το 1925 από τον Τζόν Μπέρντ. Στην εποχή μας προστέθηκε το Internet.

Τί είναι το Internet;

Πολύ γενικά μπορούμε να πούμε ότι *είναι τα εκατομμύρια των δικτυωμένων με-*

ταξύ τους ηλεκτρονικών υπολογιστών σε όλο τον κόσμο.

Ένας υπολογιστής, μέσω μιάς συσκευής που λέγεται Μόντεμ και που ενεργοποιείται με μία όρισμένη τηλεφωνική γραμμή, έρχεται σε επικοινωνία με έναν άλλον υπολογιστή ή με έναν άλλον κεντρικό υπολογιστή που έχει πρόσβαση σε έναν αριθμό συνδεδεμένων με αυτόν υπολογιστών, σε ένα δίκτυο υπολογιστών και που λέγεται Σέρβερ του δικτύου ή με έναν άλλον κοινόχρηστο υπολογιστή (Σέρβερ) που έχει πρόσβαση σε πολλούς άλλους κεντρικούς υπολογιστές και μέσω αυτών με τα εκατομμύρια των δικτυωμένων υπολογιστών όλου του κόσμου. Υπολογίζεται ότι στις μέρες μας ο αριθμός των συνδεδεμένων με το δίκτυο των υπολογιστών, ανέρχεται σε 195.000.000 με πρόβλεψη ο αριθμός αυτός να εκτιναχθεί το 2005 στα 717.000.000.

Η επικοινωνία μεταξύ Σέρβερς είναι άκαριαία και γίνεται με ειδικές γραμμές υψηλής ταχύτητας, που λειτουργούν με οπτικές ίνες και με δορυφορικές ζεύξεις, που βελτιώνονται συνεχώς.

Για να έχει κανείς πρόσβαση το Internet πρέπει να συνδεθεί με το δίκτυο μιάς όρισμένης Έταιρείας, που διαθέτει από τον ΟΤΕ μιά μισθωμένη τηλεπικοινωνιακή γραμμή μεγάλου εύρους, που εξοπλώνεται από τον Έφορο μέχρι την Κρήτη και τα νησιά, που έχει κόμβους σε διάφορες πόλεις της Ελλάδος. Η Έταιρεία αυτή λέγεται Internet Services Provider ή Παροχέας γιατί παρέχει πρόσβαση στο Internet μέσω αυτής της τηλεπικοινωνιακής γραμμής που αποτελεί τη ραχοκοκκαλιά, όπως λέγεται, του παροχέα. Ο παροχέας αυτός συνδέε-

ται με έναν άλλον Πανευρωπαϊκό ή 'Αμερικανικό παροχέα, μέσω του οποίου εξασφαλίζει προσπέλαση στο παγκόσμιο δίκτυο.

Στη χώρα μας ενεργοποιούνται σήμερα 22 τέτοιοι Παροχείς με σκληρό ανταγωνισμό μεταξύ τους. Έπικρατέστεροι είναι ή FORTHNET που διαθέτει 46 κόμβους και ή COMPULINK που διαθέτει 34 κόμβους.

Στό σημείο αυτό θα πρέπει να κάνουμε μιá παρένθεση και να σταθούμε για λίγο στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, για να δούμε **όρισμένα τεχνικά στοιχεία** και τόν τρόπο που αυτοί λειτουργούν.

Κάθε υπολογιστής λειτουργεί με αριθμούς που μετατρέπονται σε κείμενο. Όλες οι πληροφορίες, κι όταν λέμε πληροφορία δεν έννοούμε μόνο τó γραπτό κείμενο αλλά και την εικόνα, τή φωτογραφία και τή μουσική, αναπαρίστανται με αριθμούς. Κάθε αριθμός αποτελείται πάντοτε από δύο και μόνο ψηφία, τó 1 και τó 0. (10, 11, 100, 101, 1000 κ.ο.κ.), έξ ού και ó χαρακτηρισμός τής τεχνολογίας ως ψηφιακής.

Κάθε λέξη φτιάχνεται από τή σύνδεση δύο δυαδικών αριθμών.

Κάθε υπολογιστής αποτελείται από εκατοντάδες εκατομμύρια μικροσκοπικά τρανζίστορες (μικροσκοπικές συσκευές που ενεργοούν σαν διακόπτες που άνοίγουν και κλείνουν) που είναι χαραγμένα και διασυνδεδεμένα μεταξύ τους στην επιφάνεια κομματιών πυριτίου στο μέγεθος και στο πάχος του νυχιού του χεριού μας που λέγονται Τσίπς. Ένας υπολογιστής μπορεί να περιέχει από 10 έως 100 τσίπς. Σε οποιαδήποτε στιγμή ένα μόνο τσίπ μπορεί να αναπαραστήσει άρκετά εκατομμύρια ψηφία 1 ή 0.

Όλα τά τσίπς που έχουν τά ψηφία αυτά αποτελούν τή κύρια μνήμη του υπολογιστή (RAM). Όταν όμως κλείσει ή τροφοδοσία με ρεύμα του υπολογιστή ή πληροφορία αυτή σήνει και χάνεται, όπως π.χ. σ' ένα μαυροπίνακα που σήνουμε τά όσα έχουν γραφεί επανω του με τήν κμωλία. Για τó λόγο αυτό οι υπολογιστές έχουν και μιá

δεύτερη μνήμη, τó **σκληρό** λεγόμενο **δίσκο**, που διασώζει τους αριθμούς και όταν κλείσει ή τροφοδοσία.

Ένας υπολογιστής μπορεί να εκτελέσει εκατομμύρια όδηγιές ανά δευτερόλεπτο, σαν κι αυτές που δίνουν τά προγράμματα λογισμικού. Αυτή ή δυνατότητα λέγεται έπεξεραστική ισχύς του υπολογιστή.

Στήν τηλεφωνία και στην τηλεόραση έπικρατεί ακόμα ή παλαιότερη «άναλογική» τεχνολογία. Οι υπολογιστές έχουν ήδη μετακινηθεί στην «ψηφιακή» τεχνολογία. Έστερα από ένα διάστημα και ή τηλεφωνία και ή τηλεόραση θα γίνουν και αυτές ψηφιακές.

Μετά τήν παρένθεση αυτή, ως επανέλθουμε στο Έντερνετ, για να δούμε **τί υπηρεσίες προσφέρει τó Διαδίκτυο** αυτό, όπως αποδίδεται ó όρος στα έλληνικά.

1. Μιά βασική υπηρεσία είναι τó λεγόμενο «**Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο**» (E-Mail).

Κάθε χρήστης έχει τή δυνατότητα ανταλλαγής μηνυμάτων με κάποιον άλλο χρήστη, όπουδήποτε και αν θρίσκεται αυτός, με τή χρήση τής ηλεκτρονικής διευσθύνσεως του.

Με τó ηλεκτρονικό ταχυδρομείο μπορούν να σταλούν από άπλά μηνύματα μέχρι και όλόκληρα άρχεία.

2. Η πιο σημαντική λειτουργία και υπηρεσία του Έντερνετ είναι ó λεγόμενος «**Παγκόσμιος Έστός**», τó «**World Wide Web (WWW)**», τó όποιο ένινόησε τó 1989 ó TIM ΜΠΕΡΝΕΡΣ-ΛΙ ένας Έγγλος ειδικός στους υπολογιστές, ó όποιος έργαζόταν στο Ευρωπαϊκό Έργαστήριο Μοριακής Φυσικής στη Γενεύη.

Κάθε χρήστης μπορεί, μέσω του Προνίδερ (Παροχέα), να τοποθετήσει τή δική του σελίδα ή σελίδες στο Δίκτυο με κόστος άναλογο με τó μέγεθος τής σελίδας ή τόν αριθμό τών σελίδων. Άν είναι μικρό τó μέγεθος, μπορεί ή τοποθέτηση να γίνει και δωρεάν. Η σελίδα αυτή λέγεται Έστοσελίδα (Web-site) ή άπλως τόπος (site).

Οι ιστοσελίδες αυτές μπορούν να περιέχουν ένα απλό κείμενο με ή χωρίς εικόνες (π.χ. τη δικτυακή έκδοση μιάς εφημερίδας) ή ένα «υπερκείμενο» (hypertext), που περιέχει τονισμένες λέξεις ή φράσεις κλειδιά που με την επιλογή τους σε παραπέμπουν σε ένα άλλο κείμενο όπουδήποτε στο δίκτυο. Έτσι ο χρήστης πληκτρολογώντας στη διεύθυνση που είναι καταχωρημένη η σελίδα και επιλέγοντας ορισμένες λέξεις κλειδιά από το κείμενο της σελίδας, μπορεί να μεταβεί από τη μιά σελίδα στην άλλη κ.ο.κ. επιλέγοντας ένα Link που τις συνδέει.

Για να είναι πιδό έλκυστική ή παρουσίαση των σελίδων μπορεί να συνδυάζεται με τα λεγόμενα «πολυμέσα» (multimedia) που συνδυάζουν το κείμενο με ήχο και εικόνες, όπως είναι τα λεγόμενα «Windows» της Microsoft.

3. Οι «μηχανές αναζήτησης» (search engines)

Το Web περιέχει τεράστιο όγκο πληροφοριών και μεγάλο πλήθος σελίδων και το πρόβλημα είναι πώς ο χρήστης μπορεί, χωρίς δυσκολία και χρονοδώρα αναζήτηση σε όλες τις σελίδες του Δικτύου, να βρει και να εντοπίσει τα στοιχεία που τον ενδιαφέρουν. Αυτό γίνεται με τη χρήση των μηχανών αναζήτησης που καταγράφουν τα περιεχόμενα των σελίδων του δικτύου και κυρίως τις λέξεις κλειδιά, τα οποία αποθηκεύουν σε ένα γιγαντιαίο εύρετήριο και σε παραπέμπουν αυτόματα στις σελίδες που περιέχουν τις πληροφορίες που σε ενδιαφέρουν.

4. Webcasting

Είναι κάτι ανάλογο με το Broadcasting που αναφέρεται στη μετάδοση πληροφοριών από το ραδιόφωνο ή την τηλεόραση.

Αποτελεί την αυτοματοποιημένη και συνεχή μετάδοση πληροφοριών (On line) στο χρήστη και όταν αυτός δεν έχει σύνδεση με το δίκτυο, μέσω καναλιών, που αυτός επιλέγει. Επίσης ενημερώνουν το χρήστη για ό,τιδήποτε καινούργιο υπάρχει στο θέμα που τον ενδιαφέρει:

Ένα γνωστό μοντέλο webcasting είναι το «**Internet Explorer 4.0**» της Microsoft, που εξυπηρετείται από 400 ειδικά κανάλια πληροφόρησης, πολλά από τα οποία εκπέμπουν και στη γλώσσα του χρήστη.

5. News - Groups

Είναι ένα φόρουμ συζητήσεων On Line στους κόλπους διαφόρων ομάδων χρηστών (News - Groups) με ειδικά ενδιαφέροντα (για υπολογιστές, έπιστημες, ψυχαγωγία, πολιτική κ.λ.π.) Σ' αυτές τις ομάδες μπορεί να μεταόχει κάθε χρήστης με τη διατύπωση της άποψής του, που έχουν τη δυνατότητα να διαβάσουν οι άλλοι ενδιαφερόμενοι και να εκφέρουν τη γνώμη τους. Η πρόσβαση σε αυτά γίνεται μέσω του Usenet Servers.

6. Το ηλεκτρονικό εμπόριο

Το Ίντερνέτ δεν είναι μόνο μέσο πληροφόρησης αλλά και μέσο διεξαγωγής εμπορικών συναλλαγών για πώληση ή αγορά αγαθών ή παροχή υπηρεσιών.

Για το θέμα αυτό και για τα ζητήματα που ανακύπτουν θα μās μιλήσει στη συνέχεια ο κ. Χρ. Χρυσάθης, Δικηγόρος, Δρ. του Έμπορικού Δικαίου.

7. Πρόσβαση και Διοίκηση με παροχή υπηρεσιών

Ο χρήστης μπορεί να ζητεί από τη Διοίκηση πληροφορίες που διευκολύνουν τις συναλλαγές του με αυτήν, όπως π.χ. πληροφορίες για την ισχύουσα νομοθεσία, τις τυχόν υπάρχουσες σχετικές οδηγίες ή έρμηνευτικές έγκυκλίους κ.λ.π. Μπορεί επίσης να υποβάλει φορολογικές δηλώσεις, να καταβάλει φόρους, να ζητεί την έκδοση πιστοποιητικών.

Την υποδοχή ενός τέτοιου πλέγματος επικοινωνίας το όποιο δεν έχει ακόμη αρχίσει να λειτουργεί στην Ελλάδα, θα αποτελέσουν τα «Όλοκληρωμένα Πληροφοριακά Συστήματα Φορολογίας» με την ονομασία TAXIS, που προετοιμάζει το Υπουργείο Οικονομικών.

8. Το Πανεπιστημιακό Διαδίκτυο GUNET (Greek University Network)

Είναι ένα ηλεκτρονικό αρχείο των Έλ-

ληγικῶν Πανεπιστημίων πού καθοδηγεῖται ἀπὸ τὸ «Κέντρο Διαχειρίσεως Δικτύων» τοῦ Ε.Μ.Π. καὶ πού εἶναι στὴ διάθεση καθηγητῶν καὶ φοιτητῶν καὶ τὸ ὅποιο ἐπιτρέπει τὴ σύνδεση μὲ τὰ Παν/μια τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς.

Προωθείται πειραματικὸ πρόγραμμα διδασκαλίας μεταπτυχιακῶν σεμιναρίων ὅπου οἱ φοιτητὲς θὰ παρακολουθοῦν τὴ διδασκαλία μέσα ἀπὸ τὶς ὀθόνες τους καὶ θὰ ὑπάρχει καὶ ἀμφίδρομη ἐπικοινωνία.

Στὴ χρῆση ὅμως τοῦ Internet διανοίγονται καὶ μεγάλες ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.

Ἕνας μεγάλος Ἑλληνοαμερικανὸς ἐπιστήμων, ὁ Μιχαὴλ Δερτοῦζος, πού εἶναι Διευθυντὴς τοῦ Ἐργαστηρίου Πληροφορικῆς τοῦ Μ.Ι.Τ. καὶ Καθηγητὴς τῆς Ἐπιστήμης τῆς Πληροφορικῆς καὶ τῆς Ἡλεκτρολογίας στὸ ἴδιο Παν/μιο καὶ ἀκόμα μέλος τῆς Ἐθνικῆς Ἀκαδημίας Μηχανολογίας τῶν Η.Π.Α. καὶ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἐκθέτει τὶς προοπτικὲς αὐτὲς σ' ἓνα βιβλίο του πού ἐκδόθηκε πρόσφατα καὶ στὰ ἑλληνικὰ μὲ τὸν τίτλο: «*Τί μέλλει γενέσθαι;*» (*What will be?*)

Θὰ ἀναφερθῶ ἐπιλεκτικὰ σὲ ὀρισμένες ἀπὸ αὐτὲς:

- Θὰ ἀναπτυχθοῦν συστήματα κατανόησης ὁμιλίας πού θὰ ἐνεργοποιοῦνται αὐτόματα μὲ τὴν ὁμιλία καὶ ὄχι μὲ τὴ χρῆση πληκτρολογίου π.χ. ὅταν ὀδηγεῖτε τὸ αὐτοκίνητό σας καὶ θέλετε νὰ βρεῖτε ἓνα συγκεκριμένο δρόμο θὰ ρωτᾶτε καὶ θὰ σᾶς καθοδηγεῖ φωνητικὰ ὁ ὑπολογιστὴς πού θὰ ὑπάρχει ἐνσωματωμένος στὸ αὐτοκίνητο ἢ ὅταν θέλετε νὰ κλείσετε θέση γιὰ ἀεροπορικὴ πτήση θὰ συννενοεῖσθε προφορικὰ μὲ τὴν ἀρμόδια ὑπηρεσία τῆς Ἀεροπορικῆς Ἐταιρείας ἢ θὰ μιλάτε μὲ ἓναν Ἰάπωνά στὴν Ἰαπωνία καὶ τὰ λόγια σας θὰ μεταφράζονται στὰ Ἰαπωνικὰ ἢ θὰ διαβάσετε δυνατὰ ἓνα βιβλίο γνωστὸ στὸν ὑπολογιστὴ σας καὶ αὐτὸς θὰ σᾶς ὑποδεικνύει τὶς λέξεις πού προσφέρετε λάθος ἢ πού δὲν εἴσατε σὲ θέση νὰ διαβάσετε.

Στὸν τομέα τῆς Ἰατρικῆς.

- Θὰ ἔχετε στὴ διάθεσή σας ἓνα πλήρες ἰατρικὸ ἱστορικὸ σας καὶ θὰ μπορεῖτε μὲ βάση αὐτὸ νὰ ζητεῖτε τὴ βοήθεια γιαιτροῦ ἀπὸ ὅποιοδήποτε μέρος τοῦ κόσμου. Θὰ ὑπάρχει ἡ δυνατότητα γιαιτροὶ ἀπὸ διάφορα μέρη νὰ συσκέπτονται ἐξ ἀποστάσεως γιὰ κάποιο ἀσθενή.

- Θὰ ἀναπτυχθεῖ πολὺ ἡ τηλε-εργασία στὸ σπίτι.

- Θὰ δημιουργηθοῦν διεθνῆ κέντρα πρῶτων καὶ οἰκονομικῶν συμβουλῶν π.χ. δικηγόρων ἀπὸ διάφορες χῶρες μὲ εἰδίκευση σὲ ὀρισμένους διεθνεῖς νόμους.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ἀναφερθῶ καὶ σ' ἓναν ἄλλον σημαντικὸ ἑλληνοαμερικανὸ ἐπιστήμονα πού διαπρέπει στὸ χῶρο τῆς Πληροφορικῆς στὶς Η.Π.Α., τὸν Νικόλα Νεγρεπόντη, ὁ ὁποῖος εἶναι ἰδρυτὴς καὶ διευθυντὴς τοῦ Media Laboratory τοῦ Μ.Ι.Τ., πού ἀποτελεῖ ἓνα πρωτοποριακὸ κέντρο ἐρευνῶν καὶ συγγραφέας τοῦ best seller βιβλίου «*Ὁ ψηφιακὸς κόσμος*».

Ἡ ἐξέλιξη τοῦ Internet

Ἡ ὅλη υπόθεση ἄρχισε τὸ 1957 ὅταν δημιουργήθηκε στὶς Η.Π.Α. ἡ Ὑπηρεσία Ἐρευνῶν ARPA (Advanced Research Projects Agency) ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Ἄμυνας μὲ σκοπὸ νὰ ἐπιτύχει ὥστε οἱ πολιτικὲς καὶ στρατιωτικὲς ὑπηρεσίες νὰ παραμείνουν σ' ἐπαφὴ ὕστερα ἀπὸ μιὰ πυρηνικὴ ἐπίθεση.

Ἐπινοεῖται ἓνα διαδίκτυο πού νὰ μὴν ἐξαρτᾶται ἀπὸ καλώδια πού μποροῦν νὰ καταστραφοῦν σὲ περίπτωσι ἐπιθέσεως ἀλλὰ νὰ μπορεῖ νὰ μεταφέρει πληροφορίες μεταξὺ τῶν χρηστῶν τοῦ δικτύου καὶ αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴ χρῆση ἠλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν πού μποροῦν νὰ ἐξασφαλίζουν πολλαπλὲς συνδέσεις.

Ἔτσι δημιουργεῖται τὸ ARPANET, στὸ ὁποῖο συνδέονται σὺν τῷ χρόνῳ πολλὰ ἀμερικανικὰ πανεπιστήμια καὶ ἐρευνητικὰ κέντρα, οἱ ἐρευνητὲς τῶν ὁποῶν ἐπιτρέπεται νὰ χρησιμοποιοῦν τοὺς ὑπερυπολογιστὲς

του δικτύου και το οποίο αποκτά συνδέσεις και με όρισμένα ξένα πανεπιστήμια.

Το ARPANET διαρρηγνύεται στο MILNET, το όποιο χρησιμοποιείται αποκλειστικά για στρατιωτικούς σκοπούς και το ίδιο το ARPANET παραμένει και χρησιμοποιείται για καθαρά έρευνητικούς σκοπούς. Από το 1983 και μετά ο όρος INTERNET (INTERNATIONAL NETWORK) αντικαθιστά σταδιακά τον όρο ARPANET.

Στην όλη λειτουργία του INTERNET διεθνώς, δεσπόζουσα θέση κατέχουν οι Η.Π.Α. Στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές οι Η.Π.Α. έχουν σχεδόν το μονοπώλιο π.χ. στον τομέα των πακέτων πλοήγησης υπάρχουν μόνο δύο παίκτες, η MICROSOFT και η NETSCAPE. Οι μεγαλύτερες εταιρείες υπολογιστών είναι η IBM, η HEWLETT PACKARD και η COMPAQ που αγόρασε πρόσφατα την DIGITAL. Όλα τα βασικά συστήματα έρχονται από άμερικανούς προμηθευτές. Στη σχετική διαφήμιση πέρυσι οι άμερικανικές εταιρείες ξόδεψαν γύρω στα 300.000.000 δολάρια, ενώ όλος ο υπόλοιπος κόσμος 6.000.000 δολάρια. Όλα τα έξοδα αυτά πηγαίνουν σε άμερικανικές διαφημιστικές εταιρείες.

Οι άμερικανικές εταιρείες υπαγορεύουν τους νέους κανόνες του ηλεκτρονικού εμπόριου, δημιουργώντας όχι απλώς την τεχνολογία αλλά και τις επιχειρησιακές πρακτικές που αναπόφευκτα θα ακολουθήσει και ο υπόλοιπος κόσμος.

Με την πάροδο του χρόνου το χάσμα με τον υπόλοιπο κόσμο διαρκώς διευρύνεται.

Στο έσωτερικό των Η.Π.Α. ο αγώνας για την επικράτηση μεταξύ των επιχειρήσεων που ασχολούνται με το INTERNET είναι σκληρός. Κυρίαρχος του παιχνιδιού είναι η εταιρεία MICROSOFT CORP. του Μπιλ Γκέιτς, η όποια μονοπωλεί σχεδόν τα διάφορα λειτουργικά συστήματα των υπολογιστών με μερίδιο 94,1%. Απασχολεί 25.000 υπαλλήλους και έχει διασυνδέσεις

στις οικονομικές συναλλαγές, στις κατασκευές, στα ταξίδια, στο ηλεκτρονικό εμπόριο, στις δορυφορικές επικοινωνίες, στο χώρο του θεάματος, στην εκμετάλλευση ιστορικών αρχείων κ.λ.π. Συναγωνίζεται σε μέγεθος την COCA-COLA και είναι τρεις φορές μεγαλύτερη από την Τζένεραλ Μότορς που είναι η μεγαλύτερη αυτοκινητοβιομηχανία στον κόσμο. Η χρηματιστηριακή αξία της ξεπέρασε πρόσφατα τα 500 δισ. δολάρια. Τα κέρδη της το τρίμηνο που έληξε στις 30 Ιουνίου 1999 έφτασαν τα 2,2 δισ. δολάρια (περίπου 704 δισ. δραχμές), μειώνοντας αύξηση της τάξεως του 62% σε σχέση με τα κέρδη του αντίστοιχου χρονικού διαστήματος του προηγούμενου έτους.

Ο Πρόεδρος της ο Μπιλ Γκέιτς, θεωρείται ο γίγαντας της Πληροφορικής και ο πλουσιότερος άνθρωπος του κόσμου. Είναι μόλις 43 ετών, γιος ενός δικηγόρου και μιας δασκάλας που παράτησε τις σπουδές του στο Χάρβαρντ για να ιδρύσει την MICROSOFT.

Η MICROSOFT βρίσκεται σε σκληρή διαμάχη με το Υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ, που την κατηγορεί για προσπάθεια δημιουργίας μονοπωλιακών καταστάσεων, κι αυτό γιατί το νέο λειτουργικό της σύστημα θα πωλείται με ένσωματωμένο το πακέτο πλοήγησης INTERNET EXPLORER 4.0.

Με τον τρόπο αυτό αποκλείεται από τους κατασκευαστές υπολογιστών, η δυνατότητα επιλογής άλλου παρόμοιου πακέτου, πράγμα που θα επιτρέψει στην MICROSOFT να κυριαρχήσει στον τρόπο πρόσβασης στο Internet.

Το Υπουργείο Δικαιοσύνης με την άγωγή του ζητεί να υποχρεωθεί η MICROSOFT είτε να αποσύρει το πακέτο πλοήγησης Internet Explorer 4.0 από το σύστημα Windows, είτε να συμπεριλάβει σ' αυτό και το πακέτο πλοήγησης της μεγάλης ανταγωνίστριας Εταιρείας NETSCAPE.

Η άγωγή αυτή που έχει άσκηθει κατά της MICROSOFT από το Υπουργείο Δι-

καιοσύνης και 20 Πολιτείες έχει ήδη εκδικασθεί και αναμένεται η έκδοση απόφασεως του Δικαστηρίου μέσα στο μήνα Νοέμβριο*.

Τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ τοῦ Internet.

Τὸ Internet ἔχει πολλὰ πλεονεκτήματα καὶ μειονεκτήματα. Ἄς τὰ δοῦμε σὲ συντομία.

Πλεονεκτήματα :

1. Ἐπιτρέπει τὴν ἐκμετάλλευση τῆς συσσωρευμένης ἐπιστημονικῆς γνώσης πού ὑπάρχει μέχρι σήμερα καὶ θὰ προστεθεῖ στὸ μέλλον, γεγονός πού θὰ συντελέσει σὲ μέγιστο βαθμὸ στὴν ἐπιστημονικὴ ἀνάπτυξη σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς καὶ ἰδίως στὴν ἔρευνα.

2. Θὰ συμβάλλει ἀφάνταστα στὴν οικονομικὴ ἀνάπτυξη μὲ ἀποτέλεσμα τὴ μεγάλη αὐξηση τῆς παραγωγικότητας καὶ ἰδιαίτερα τῶν ὑπαλλήλων γραφείου κατὰ 200%, ἡ ἐργασία τῶν ὁποίων ἀντιπροσωπεύει τὸ 60% τῆς ἀμερικανικῆς οἰκονομίας. Θὰ πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι μὲ τὴ βιομηχανικὴ ἐπανάσταση ἢ ἀπόδοση τῶν ἐργαζομένων στὰ ἐργοστάσια τριπλασιάστηκε.

3. Θὰ συμβάλλει στὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἠλεκτρονικοῦ ἐμπορίου σὲ παγκόσμια κλίμακα μὲ τὴν ἐλεύθερη διασυνοριακὴ ἐπικοινωνία μεταξὺ πελατῶν καὶ ἐπιχειρήσεων, χωρὶς μεσάζοντες, καὶ μὲ τὴν ταχύτητα τῆς διεξαγωγῆς τῶν συναλλαγῶν.

4. Θὰ συμβάλλει στὴ βελτίωση τῆς ποιότητος τῆς ζωῆς προσφέροντας νέους τρόπους ψυχαγωγίας, μορφώσεως, ἐπικοινωνίας, ἰατρικῆς βοήθειας, ἐκπαιδεύσεως.

5. Θὰ βελτιώσει σὲ μεγάλο βαθμὸ τὶς συνθήκες ἐργασίας μὲ τὴν τηλεργασία ἀπὸ τὴν περιφέρεια ἢ ἀπὸ τὸ σπίτι πού θὰ καταργήσει τὶς χρονοδόρες καὶ δαπανηρὲς μετακινήσεις, πράγμα πού θὰ ἐπιφέρει ἐνίσχυση τῆς οἰκογένειας, ἐξυπηρέτηση προσώπων μὲ εἰδικὲς ἀνάγκες πού θὰ μποροῦν νὰ προσφέρουν τὴν ἐργασία τους μὲσω τῶν ὑπολογιστῶν κ.λ.π.

6. Θὰ φέρει τὸν κόσμον πιὸ κοντά, διευρύνοντας τὶς ἐπαφὲς ἀνάμεσα σὲ ἑκατον-

τάδες ἑκατομμύρια ἀνθρώπους σὲ ὅλο τὸν κόσμον. Π.χ. οἱ Ἕλληνες τῆς διασπορᾶς θὰ ἐπικοινωνοῦν στενότερα μὲ τὴν Πατρίδα καὶ ἀντιστρόφως καὶ τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος θὰ ἐπανασυνδεθεῖ σὲ νέα βάση.

7. Θὰ βοηθήσει στὴ μεγαλύτερη κατανόηση μεταξὺ τῶν λαῶν, στὴ μείωση τῶν ἐθνικῶν ἐχθροτήτων, στὴ συνεργασία διαφόρων λαῶν σὲ ὑπερεθνικὰ θέματα κ.ἄ.

Μειονεκτήματα :

1. Ἄν ἡ πληροφορικὴ ἀφθεθεῖ ἀνεξέλεγκτη:

α) θὰ διευκολύνει τὶς νομισματικὲς κρίσεις μὲ τὴν ταχύτατη μετακίνηση κερδοσκοπικῶν κεφαλαίων,

β) θὰ συντελέσει στὴ δημιουργία μιᾶς νέας παραοικονομίας,

γ) θὰ διευρύνει τὸ χάσμα μεταξὺ πλουσίων καὶ φτωχῶν χωρῶν, αὐξάνοντας τὶς διαφορὲς τῶν ἀνεπτυγμένων χωρῶν μὲ τὶς χώρες τοῦ τρίτου κόσμου, δημιουργώντας ἔτσι μία τεράστια πληροφορικὴ ἀνισότητα.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ αὐτὸ πού ἔλεγε ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς Ν. Ἀφρικῆς Τάμπο Μπέκι ὅτι «*σ' ὀλόκληρη τὴν ὑποσαχάριο Ἀφρικῇ, ὑπάρχουν λιγότερες τηλεπικοινωνιακὲς γραμμὲς ἀπὸ ἐκείνες πού διαθέτει τὸ Μανχάταν*».

2. Θὰ συμβάλλει στὴν μεγάλη ἀνάπτυξη τῆς ἐγκληματικότητας, τοῦ λεγομένου ἠλεκτρονικοῦ ἐγκλήματος, μὲ τὴν εὐκολία καὶ ταχύτατη διακίνηση πληροφοριῶν παράνομου χαρακτῆρα καὶ ἐπιβλαβοῦς περιεχομένου πού σχετίζονται μὲ θέματα δημόσιας ἀσφάλειας (ὄπως π.χ. ὁδηγίες γιὰ κατασκευή βομβῶν καὶ διάπραξη τρομακτικῶν ἐπιθέσεων), διακίνησης ναρκωτικῶν, πορνογραφίας καὶ μάλιστα παιδεραστίας, μὲ ὑποκίνηση σὲ φυλετικὲς διακρίσεις καὶ μῖσος, μὲ διάπραξη ἀπατῶν, δυσφημίσεων, ἠλεκτρονικῆς πειρατίας, τὴν παράνομη διακίνηση προσωπικῶν στοιχείων κ.λ.π.

Ἄξιζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἔχουν δημιουργηθεῖ στὸ Internet διάφορα «Underground Groups» μὲσω τῶν ὁποίων διάφοροι παράνομοι χρήστες (Hackers-Crakers), ἔρχονται

σ' επαφή μεταξύ τους και ανταλλάσσουν ιδέες και τρόπους ενεργειάς, χρησιμοποιώντας τὸ Mailing-List ἢ τὰ Usenet Groups. Οἱ ὁμάδες μάλιστα αὐτὲς κυκλοφόρησαν καὶ περιοδικὸ μὲ συμβουλὲς γιὰ ἠλεκτρονικὲς ἀπάτες καὶ ὀργανώνουν καὶ παγκόσμια συνέδρια.

3. Σὲ προσωπικὸ ἐπίπεδο ἡ ἑνασχόληση μὲ τὸ Internet δημιουργεῖ μιὰ ψυχολογικὴ ἐξάρτηση ποὺ ἀπομονώνει τὸ ἄτομο ἀπ' τὸν περιγύρῳ του.

Τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰ μειονεκτήματα αὐτὰ τοῦ Internet ὀφείλονται ἐν πολλοῖς στὸ γεγονός ὅτι ἡ πρόσβαση στὸ Internet καὶ ἡ κυκλοφορία πληροφοριῶν εἶναι τελείως ἐλεύθερη καὶ δὲν ὑπόκειται σὲ κανονὸς εἰδους ἔλεγχου. Τὸ Internet δὲν ἔχει ἰδιοκτήτη. Ὑπάρχουν ἐταιρεῖες ποὺ συνεισφέρουν στὴν διαχειρίσιν του ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει κάποιος κεντρικὸς φορέας ἢ ὀργανισμὸς ποὺ νὰ τὸ ἐλέγχει.

Μέχρι σήμερα ἔχουν γίνει τόσο στὶς ΗΠΑ ὅσο καὶ στὴ Γερμανία, προσπάθειες γιὰ νὰ ὑποβληθοῦν ὀρισμένες παράνομες πτυχὲς τοῦ Internet ὑπὸ κρατικὸ ἔλεγχο καὶ ἔχει μὲ τὸ θέμα αὐτὸ ἀσχοληθεῖ καὶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἐνωσις.

Σ' αὐτὰ ὅμως τὰ θέματα θὰ ἀναφερθεῖ στὴ συνέχεια ὁ ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας κ. Ἀναστάσιος Μαρῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει πρόσφατα δημοσιεύσει σχετικὴ μελέτη μὲ τὸν τίτλο «*Τὸ Internet καὶ οἱ συνέπειές του κυρίως στὸ χωρὸ τοῦ Δικαίου*», γι' αὐτὸ κι ἐγὼ σήμερα δὲν ἐπεκτείνομαι στὰ θέματα αὐτά.

Ἐδῶ ὀλοκληρώνεται ἡ παρούσα Εἰσηγήσή μου. Προτοῦ ὅμως σᾶς δώσω τὸ λόγο κατὰ τὴ συζήτηση ποὺ θὰ ἐπακολουθήσει θὰ ἤθελα νὰ ἀπαντήσω ἐκ τῶν προτέρων σὲ μιὰ ἀπορία ποὺ ἴσως πλανᾶται σὲ πολλοὺς ἀπὸ ἐσᾶς:

Καλὰ ὅλα αὐτά, ἀλλὰ τί σχέση μποροῦν νὰ ἔχουν αὐτὰ τὰ τεχνοκρατικὴς φύσεως στοιχεῖα, ποὺ σχετίζονται μὲ τὸ ἐμπόριο καὶ τὴν αὐξηση τῆς παραγωγικότητος, μὲ τὴ ΧΕΕ ποὺ ἔχει ὡς σκοπὸ τὴ χριστιανικὴ

θεώρηση τῶν συγχρόνων προβλημάτων καὶ ὄχι καθαρὰ πρακτικῆς φύσεως ἐνδιαφέροντα;

Σὲ ἀπάντηση σὲ μιὰ τέτοια ἀπορία θὰ ἤθελα νὰ πῶ ὅτι κατ' ἀρχὴν δὲν μπορῶ νὰ διανοηθῶ χριστιανοὺς ἐπιστήμονες καὶ διανοουμένους, ποὺ ἔχουν μιὰ ἠγετική καὶ ὑπεύθυνη θέση μέσα στὴν κοινωνία, νὰ εἶναι προσκολλημένοι στὰ ἀποκλειστικὰ προσωπικά τους ἐνδιαφέροντα καὶ ἀποκομμένοι τελείως ἀπὸ τὶς ἐξελίξεις ποὺ γίνονται γύρω τους, ἀνθρώπους ποὺ νὰ μὴ παίρνουν χαμπάρι ἀπὸ μεγάλες ἐπιστημονικὲς ἐπαναστάσεις, ποὺ λαμβάνουν χώρα γύρω τους καὶ ποὺ ἐπηρεάζουν καὶ διαμορφώνουν τὴ ζωὴ ὄχι μόνο τὴ δική τους ἀλλὰ καὶ εκατομμυρίων ἀνθρώπων σὲ ὅλο τὸν πλανήτη.

Οἱ ἐξελίξεις αὐτὲς, τέλος, ἔχουν σημαντικὲς ἐπιπτώσεις καὶ στὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος παρασυρόμενος ἀπὸ αὐτὲς κινδυνεύει νὰ ἀποπροσανατολισθεῖ καὶ νὰ προσκολληθεῖ στὴν ὠφελμιστικὴ μόνον πλευρὰ τῶν ἐξελίξεων αὐτῶν, ὑποτιμώντας τὴν ἀνθρωπιστικὴ καὶ πνευματικὴ θεώρηση τῆς ζωῆς.

Ἐχει χαρακτηριθεῖ ὡς ἡ μεγάλη ἀταπία τοῦ τεχνοκρατικοῦ ὀλοκληρωτισμοῦ, ἡ ἀντίληψη ποὺ αὐτὸς δημιουργεῖ ὅτι τὰ περισσότερα προβλήματα ἐπιδέχονται ἢ μᾶλλον ἀπαιτοῦν τεχνολογικὴς καὶ μόνον φύσεως λύσεις, ἴσως καὶ σὲ βάρος τῶν προσώπων καὶ τῶν ἄλλων πνευματικῶν ἀξιῶν τους.

Θεωρῶ λοιπὸν ὅτι εἶναι χρέος τοῦ ὑπεύθυνου χριστιανικοῦ ἐπιστήμονα νὰ εἶναι ἐνήμερος τῶν ἐξελίξεων αὐτῶν, νὰ τὶς κριτικάρει καὶ νὰ τὶς ἀποτιμᾷ, ὥστε καὶ ὁ ἴδιος νὰ μπορέσει νὰ τοποθετηθεῖ σωστὰ ἀπέναντι σ' αὐτὲς καὶ τοὺς γύρω του νὰ διαφωτίσει σχετικά.

ΔΗΜ. ΛΙΑΡΟΜΜΑΤΗΣ

Σημ.: Λίγες μέρες μετὰ τὴν πιὸ πάνω ἡμερίδα δημοσιεύθηκε τὸ πόρισμα τοῦ δικαστῆ Τζάκσον ποὺ δέχθηκε πῶς ἡ MICR-

OSOFT άκολούθησε μονοπωλιακές τακτικές σέ βάρος τών άντιπάλων της και τών καταναλωτών. Έάν δέν επέλθει κάποιος έξώδικος διακανονισμός, ό δικαστής Τζάκσον θά πρέπει σέ λίγους μήνες νά επιβάλει κάποιες κυρώσεις σέ βάρος τής Έταιρείας.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Μιχάλης Δερτούζος (Πρόλογος Bill Gates). Τί μέλει γενέσθαι; Πώς ό νέος κόσμος τής πληροφορίας θ' αλλάξει τή ζωή μας, Λιδάνης, Νέα Σύνορα. 1998.
2. Νικόλας Νεγρεπόντης. Ό ψηφιακός κόσμος. Καστανιώτης 1995.
3. Χρήστος Νικολαΐδης. Ό σκοτεινή πλευρά του INTERNET. NUBIS. 1999
4. Φ. Μπαρμιπέ - Κ. Λαβενίρ. Ιστορία τών Μέσων Μαζικής Έπικοινωνίας. Άπό τόν Ντιντερό στό Internet. Δρομέας. 1999.
5. Νιλ Πόστμαν. Τεχνοπώλιο. Ό ύποταγή του πολιτι-

6. ΒΗΜΑΝΕΤ. Εϊδική έκδοση για ΤΟ INTERNET. "Ένα ταξίδι στόν κυβερνοχώρο. Όλα όσα πρέπει νά ξέρετε για τό Δίκτυο. 30.12.1997.
7. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (Έπτά Όμέρες) INTERNET «Όχημα» για τόν 21ο αιώνα. 1.2.1998.
8. Ο.Η.Ε. Ό Έκθεση για τήν ανθρώπινη ανάπτυξη. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. 13.7.1999
9. Σπ. Καραλή. Παγκόσμια δύναμη οι... κυβερνοναύτες. Τά 717 έκατομμύρια άναμένεται νά φθάσουν οι χρήστες του Internet ώς τό 2005. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 26-9-1999.
10. Δημ. Μάλλας. Ό «Χρυσή» νύχτα τής μεγάλης Microsoft. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 20.7.1999
11. Αύξηση τών κερδών της κατά 62%! Ρόύτες. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 21-7-1999
12. Όπολογοιστές μέ... φωνή και γραπτό λόγο. ΑΣΟΣ. ΠΡΕΣ - ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 17.3.1999
13. INTERNET ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ - ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 6-4-1999

Ο ΑΙΩΝΙΟΣ ΘΡΙΑΜΒΕΥΤΗΣ

Νίκησες, Έσταυρωμένε Όησοϋ! Ό έκατόνταρχος πού σέ είδε νά πεθαίνης πάνω στό σταυρό όμολόγησε και είπε για σένα ότι «**άληθώς Θεοϋ υϊός ήν οϋτός**» (Ματθ. κζ' 54). Οι άρχοντες και οι όχλοι, πού σέ κατεδίκασαν, «**θεωροϋντες τά γενόμενα, τύπτοντες έαυτών τά στήθη ύπέστρεφον**» (Λουκ. κγ' 48) συντετριμμένοι για τά όσα είχαν κάνει σ' έναν άθώο.

Νίκησες, Σταυρωμένε Όησοϋ! Τό χειρόγραφο τών άμαρτιών μας τό κάρφωσες επάνω στό σταυρό και τό έσθησες μέ τό Αϊμα σου. Τους πονηρούς δάιμονες τους έσυρες ήττημένους σέ θριαμβευτική πομπή πάνω στό νικηφόρο άρμα του σταυρού σου (Κολ. β' 14-15). Μέ τό θάνατό σου συνέτριψες τις πύλες του "Αδη και μέ τό μυστικό κλειδί του σταυρού σου άνοιξες τις κλειστές πύλες του Παραδείσου.

(Άπό τό φύλλο τής 27 Άπριλίου 2000 του περιοδικού «ΖΩΗ»)

ΤΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΣΥΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Είσαγωγή

Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές αποτέλεσαν αναμφίβολα μία από τις σημαντικότερες εφευρέσεις που μετέβαλλαν ποιοτικά πολλές όψεις της ζωής μας. Οι πλέον άμεσες από τις ποιοτικές αυτές μεταβολές, οι οποίες βρίσκονται ακόμα εν εξελίξει, είναι αυτές που συνδέονται με τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή ως μέσου τηλεπικοινωνίας.

Στην αρχική του σύλληψη ο ηλεκτρονικός υπολογιστής λειτούργησε ως μέσο αποθήκευσης δεδομένων προς αντικατάσταση των κλασσικών αρχείων από έγγραφα που και μεγάλο χώρο καταλαμβάνουν και αρκετή ανθρώπινη προσπάθεια και επιμέλεια απαιτούν για την τήρησή τους και την ενημέρωσή τους. Γρήγορα έγινε κατανοητό ότι ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, εκτός από μέσο αποθήκευσης δεδομένων μπορεί να αποτελέσει και εργαλείο για την έπεξεργασία των δεδομένων τούτων, δηλαδή να λειτούργησει προς το σκοπό της διασταύρωσης ή σύγκρισης στοιχείων, της εξαγωγής στατιστικών συμπερασμάτων, κ.λ.π. Με αυτή τη μορφή οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές χρησιμοποιούνταν από μεγάλες επιχειρήσεις ήδη από τα μέσα περίπου του αιώνα μας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι τραπεζικές επιχειρήσεις που πριν το 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο αποτελούν κατεξοχήν ανθρωποδότες επιχειρήσεις καθώς ήταν υποχρεωμένες να απασχολούν πολυάριθμο προσωπικό με αντικείμενο τη διενέργεια λογιστικών υπολογισμών και την τήρηση λογαριασμών και αρχείων. Γι' αυτό και οι

τραπεζικές επιχειρήσεις ήταν ίσως από τις πρώτες που χρησιμοποίησαν σε ευρεία έκταση ηλεκτρονικούς υπολογιστές ήδη από τη δεκαετία του '50.

Η σημαντική ωστόσο μεταβολή στη λειτουργία των ηλεκτρονικών υπολογιστών ήταν η χρησιμοποίησή τους ως μέσου τηλεπικοινωνίας. Η λειτουργία αυτή είναι σχετικά πρόσφατη, καθώς φαίνεται ότι άρχισε να εφαρμόζεται σε μη πειραματικό επίπεδο στις αρχές της δεκαετίας του '80. Με τις απαραίτητες τεχνικές εφαρμογές και με τη σύνδεση ηλεκτρονικών υπολογιστών με το κοινό τηλεπικοινωνιακό δίκτυο ή με ειδικές τηλεπικοινωνιακές γραμμές κατέστη έφικτη ή μεταφορά δεδομένων από έναν ηλεκτρονικό υπολογιστή σε άλλον με τη μορφή ηλεκτρονικού τηλεπικοινωνιακού μηνύματος. Σύντομα, εκτός από τη μεταφορά δεδομένων, κατέστη έφικτη και η μεταφορά ήχου και εικόνας, όποτε ο ηλεκτρονικός υπολογιστής κατέστη το πλέον εξελιγμένο μέσο τηλεπικοινωνίας. Κάπως έτσι δημιουργήθηκε και το γνωστό Διαδίκτυο, καθώς και όρισμένα άλλα ειδικά τηλεπικοινωνιακά δίκτυα ηλεκτρονικών υπολογιστών, στα οποία η πρόσβαση δεν είναι ελεύθερη για όλους. Πρόκειται δηλαδή για ιδιωτικά δίκτυα επικοινωνίας ηλεκτρονικών υπολογιστών που εξυπηρετούν ειδικότερες ανάγκες των χρηστών τους. Τέτοια δίκτυα διατηρούν φερ' εἰπεῖν οι τράπεζες για την εκτέλεση διεθνών εντολών πληρωμῆς (έμβασμάτων, κ.λ.π.) οι αυτοκινητοβιομηχανίες για την ανταλλαγή στατιστικών δεδομένων που τις αφορούν και πολλές άλλες

έπιχειρήσεις κατά κλάδους. Τέτοια κλειστά δίκτυα έχουν δημιουργήσει και πολλές μεμονωμένες έπιχειρήσεις για να εξυπηρετούν ιδιωτικούς (όχι κλαδικούς) έπιχειρηματικούς σκοπούς, όπως π.χ. για να έπικοινωνούν με τὰ κατά τόπους ύποκαταστήματά τους ή τούς κατά τόπους αντίπροσώπους τους.

Δέν θά αποτελοῦσε σχήμα ύπερβολής αν λεγόταν ότι τὸ Διαδίκτυο αποτέλεσε τὴν ανθρώπινη έφεύρεση πὸν γνώρισε τὴν ταχύτερη διάδοση στὴν κοινωνία καὶ τὴ ζωὴ μας. Ἄλλες ἐξ ἴσου σημαντικές έφευρέσεις, όπως ὁ ήλεκτρισμός, τὸ τηλέφωνο, ἡ τηλεόραση, κ.λ.π. χρειάστηκαν δεκαετίες ἢ καὶ πεντηκονταετίες ἀπὸ τὴ στιγμή πὸν ἐξήλθαν ἀπὸ τὸ στάδιο τῆς πειραματικῆς εφαρμογῆς μέχρι νὰ καταστούν εὐρέως κοινές σὲ ὄλους. Τὸ Διαδίκτυο ὡστόσο, μέσα σὲ λίγα μόλις χρόνια ἀπέκτησε ἑκατομμύρια χρήστες σὲ ὅλον τὸν κόσμο ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων συνεχῶς διογκοῦται.

Ἰπὸ αὐτὰ τὰ δεδομένα δέν εἶναι περίεργο πὸν τόσο τὸ Διαδίκτυο ὅσο καὶ οἱ ήλεκτρονικοὶ ὑπολογιστές γενικότερα ἀπασχόλησαν τὸ ἔμπόριο καὶ χρησιμοποιήθηκαν ὡς μέσα για τὴ συντέλεση ἔμπορικῶν πράξεων καὶ συναλλαγῶν. Κατ' ἀρχὴν τὸ Διαδίκτυο ἀποτελεῖ μία νέα ἀγορά. Ἔνας έπιχειρηματίας ἀποκτώντας πρόσβαση σὲ αὐτὸ μετέπνδυσε σὲ τεχνικὸ ἐξοπλισμὸ, πὸν δέν ἀπαιτεῖ μεγάλες δαπάνες, μπορεῖ νὰ προβάλλει τὰ προϊόντα καὶ τὶς ὑπηρεσίες του στοὺς ἑκατοντάδες χρήστες ἢ ἀκόμα καὶ νὰ ἐπικοινωνεῖ καὶ νὰ συναλλάσσεται μαζί τους. Κατ' αὐτὸν μάλιστα τὸν τρόπο ὑπερβαίνει τὰ τοπικὰ καὶ ἔθνικὰ ὅρια τῆς ἐπιχειρήσεώς του. Στὸ σημείο αὐτὸ ἀξίζει νὰ γίνει μία ἐνδιαφέρουσα διάκριση. Σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις τὸ Διαδίκτυο μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθεῖ ὄχι μόνον ὡς μέσο ἔμπορικῆς ἐπικοινωνίας, δηλαδή μόνον για τὸ σκοπὸ νὰ συμφωνήσουν δύο μέρη σὲ ὀρισμένη συναλλαγή, στὸ ἀντικείμενό της καὶ στὸ κόστος της, ἀλλὰ καὶ ὡς μέσο για τὴ μεταφορὰ τοῦ ἀντικειμένου τῆς συναλλα-

γῆς ἀπὸ τὸν πωλητὴ στὸν ἀγοραστή. Για παράδειγμα ἡ σύμβαση για τὴν ἀγορὰ ἐνὸς βιβλίου ἢ ἐνὸς μουσικοῦ δίσκου μπορεῖ νὰ καταρτιστεῖ στὸ Διαδίκτυο καὶ στὴν συνέχεια τὸ ἔμπόρευμα νὰ ἀποσταλεῖ ταχυδρομικὰ ἢ με ἄλλο τρόπο. Εἶναι ὅμως δυνατό τὸ περιεχόμενο τοῦ βιβλίου ἢ τοῦ μουσικοῦ δίσκου νὰ διαβιδαστεῖ μέσα ἀπὸ τὸν ἕνα ήλεκτρονικὸ ὑπολογιστὴ στὸν ἄλλο με τὴ μορφή δεδομένων. Στὴν τελευταία αὐτὴ περίπτωση ἡ σύμβαση ὄχι μόνον καταρτίζεται ήλεκτρονικὰ ἀλλὰ καὶ ἐκτελεῖται ήλεκτρονικὰ.

Δυσκολότερο εἶναι νὰ περιγραφεῖ τὸ ποιά ἀκριβῶς εἶναι ἡ χρησιμότητα καὶ ὀικονομικὴ λειτουργία τῶν λεγομένων κλειστῶν δικτύων, ὅπως π.χ. αὐτὰ πὸν χρησιμοποιοῦν οἱ Τράπεζες για τὶς διεθνεῖς πληρωμές, ἢ χρηματοπιστηριακῆς ἑταιρείες για τὶς μεταξὺ τους συναλλαγές. Για τὴν πλήρη κατανόηση τῆς χρησιμότητας τῶν κλειστῶν ήλεκτρονικῶν δικτύων τηλεπικοινωνίας ἀπαιτοῦνται κάποιες ὀικονομολογικῆς γνώσεις. Ἡ πεμπτοῦσία τῆς χρησιμότητάς τους ἔγκειται στὸ ὅτι ἐπιτρέπουν τὴ δραματικὴ μείωση τοῦ λειτουργικοῦ κόστους τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ μάλιστα με ταυτόχρονη αὐξηση τῆς παραγωγικότητας. Δηλαδή οἱ ἴδιες συναλλαγές καὶ πράξεις πὸν θά μπορούσαν νὰ γίνουν με ἄλλα κλασικὰ μέσα τηλεπικοινωνίας, ὅταν γίνονται μέσα ἀπὸ ήλεκτρονικὰ δίκτυα, γίνονται πολὺ φθηνότερα, ἀλλὰ καὶ με δυνατότητα νὰ γίνονται σὲ πολὺ μεγαλύτερο ὄγκο. Ἐπιτρέψτε μου νὰ ἐκφράσω τὴν ἄποψη ὅτι ἀκριβῶς για τὸ λόγο αὐτὸ για χώρες ὅπως ἡ Ἑλλάδα ἡ ἀνάπτυξη κλειστῶν τηλεπικοινωνιακῶν δικτύων κατά κλάδους βιομηχανίας παρουσιάζει πολὺ μεγαλύτερη κρισιμότητα καὶ ἐνδιαφέρον ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς ἔθνικῆς ὀικονομίας, ἀπ' ὅ,τι ἡ ἀνάπτυξη τοῦ Διαδικτύου.

Τὰ νομικὰ ζητήματα τοῦ ήλεκτρονικοῦ ἔμπορίου

Μετὰ τὴν παραπάνω εἰσαγωγή, νομίζω

μορούμε να προσεγγίσουμε κάποια από τα νομικά ζητήματα του ηλεκτρονικού εμπορίου. Η γενίκευση της ηλεκτρονικής κατάρτισης συμβάσεων και διάδοση του ηλεκτρονικού εμπορίου αποτέλεσε νέο πεδίο προβληματισμών για τη νομική επιστήμη και ιδίως για τον κλάδο του εμπορικού δικαίου. Πρέπει όμως να παρατηρηθεί ότι όχι μόνο το εμπορικό δίκαιο, αλλά και οι λοιποί κλάδοι του δικαίου δοκιμάζονται στο πεδίο του ηλεκτρονικού εμπορίου. Η ηλεκτρονική κατάρτιση συμβάσεων εμπίπτει κατά βάση στο πεδίο του αστικού δικαίου, τα ζητήματα αποδείξεως που προκύπτουν από την ηλεκτρονική κατάρτιση συμβάσεων (δηλαδή το πώς και με ποιά μέσα θα αποδεικνύεται τί συμφωνήθηκε σε περίπτωση αντίδικίας των μερών) εμπίπτει στο πεδίο της πολιτικής δικονομίας, το πώς θα φορολογούνται οι ηλεκτρονικές συναλλαγές εμπίπτει στο πεδίο του φορολογικού δικαίου, κ.λ.π. Με λίγα λόγια ίσως δεν υπάρχει κλάδος της νομικής επιστήμης που να μην επηρεάζεται από τη γενίκευση του ηλεκτρονικού εμπορίου και να μην καλείται να δώσει απαντήσεις και λύσεις στα προβλήματα που προκύπτουν. Θα προσπαθήσω να σκιαγραφήσω όσο πιο απλά γίνεται κάποια από τα προβλήματα αυτά.

Η ηλεκτρονική υπογραφή.

Βασικό πρόβλημα της κατάρτισης συμβάσεων είναι το πώς διαπιστώνεται η ταυτότητα των συναλλασσομένων μερών και πώς αποδεικνύεται ότι όρισμένη συμφωνία αποδίδεται αληθώς σε όρισμένα πρόσωπα. Με άλλα λόγια, όταν δύο μέρη διαπραγματεύονται από απόσταση την κατάρτιση μίας σύμβασης, έχει σημασία να μπορεί ο καθένας να διακριθώσει ευχερώς την πραγματική ταυτότητα του άλλου μέρους. Επίσης, όταν η κατάρτιση της σύμβασης γίνεται με ανταλλαγή μηνυμάτων από απόσταση έχει σημασία να μπορεί να διαπιστώσει ότι το μήνυμα που λαμβάνει από το άλλο μέρος

περιέρχεται εις γνώσιν του, όπως ακριβώς απεστάλη και δεν υπέστη κάποια στρέβλωση ή νόθευση του περιεχομένου του. Έχει επίσης σημασία, ακόμα και μετά την κατάρτιση της σύμβασης, αν προκύψει κάποια αντιδικία ή αμφισβήτηση μεταξύ των μερών, να μπορεί ο καθένας να αποδείξει ευχερώς το περιεχόμενο της συμφωνίας. Αποφθεγματικά θα λέγαμε ότι το ερώτημα είναι πώς διαπιστώνεται η *γνησιότητα της προέλευσης*, ή *αυθεντικότητα του περιεχομένου* και η *πιστότητα άναμετάδοσης* των ηλεκτρονικών μηνυμάτων που ανταλλάσσονται στο πλαίσιο της ηλεκτρονικής κατάρτισης μίας σύμβασης.

Το κλασικό δίκαιο έχει αναγάγει τη χειρόγραφο υπογραφή επί εγγράφου ως σύνηθες μέσο τεκμηρίωσης της γνησιότητας και της αυθεντικότητας. Όμως υπογραφή αυτής της μορφής δεν είναι νοητή στις ηλεκτρονικές συναλλαγές. Η σύγχρονη τεχνολογία παρέχει διάφορες τεχνικές μεθόδους που λειτουργούν ως υποκατάστατα και που συγκροτούν τη λεγόμενη «*ηλεκτρονική υπογραφή*». Πρέπει συνεπώς να γίνουν δύο προκαταρκτικές παρατηρήσεις για τη λεγόμενη «*ηλεκτρονική υπογραφή*». Πρώτον, η ηλεκτρονική υπογραφή είναι υπογραφή μόνο κατ' ευφημισμό, δεν συγκεντρώνει και δεν πληροί τα στοιχεία της υπογραφής κατά την έννοια του κλασικού δικαίου. Δεύτερον, η ηλεκτρονική υπογραφή δεν έχει μία όρισμένη και σταθερή μορφή, αλλά στηρίζεται σε ποικίλες και ετερόκλητες τεχνολογίες και τεχνικές μεθόδους που εξυπηρετούν τον ίδιο σκοπό, τη διαπίστωση της γνησιότητας, της αυθεντικότητας και της πιστότητας άναμετάδοσης ενός ηλεκτρονικού μηνύματος. Κάποιες από αυτές τις μεθόδους στηρίζονται στη λεγόμενη *βιομετρική τεχνολογία*: στηρίζονται δηλαδή στη μέτρηση κάποιων μεταβλητών παραγόντων που είναι μοναδικοί για κάθε άνθρωπο, όπως π.χ. το δακτυλικό αποτύπωμα, η ίριδα του ματιού, κλπ. Μια τέτοια μέθοδος είναι η αυτή της λεγόμενης υπογραφής με τη μορφή γρα-

φικῶν. Στὴν περίπτωση ἀυτὴ ὀρισμένο πρόσωπο θέτει τὴν ὑπογραφή του μὲ ἓναν ἠλεκτρονικὸ στυλογράφο πάνω σὲ μαγνητικὴ ἐπιφάνεια. Χάρη σὲ ἓνα πρόγραμμα ἠλεκτρονικοῦ ὑπολογιστῆ μετροῦνται ὀρισμένοι παράγοντες τῆς ὑπογραφῆς, ὅπως π.χ. ἡ πίεση ποὺ ἀσκεῖται κατὰ τὸ σχεδιασμὸ τῆς ὑπογραφῆς, ἡ ταχύτητα σχηματισμοῦ τῆς, τὸ σχῆμα τῆς, κ.λ.π. Ἡ συνισταμένη ὄλων αὐτῶν τῶν παραγόντων ἔχει παρατηρηθεῖ ὅτι ἔχει κάποια μοναδικότητα γιὰ κάθε ἄνθρωπο. Εἶναι ἐπίσης δυνατὸ ἡ συνισταμένη τῶν παραγόντων αὐτῶν νὰ ἀποδοθεῖ μὲ τὴ μορφή ἑνὸς πολυψήφιου ἀριθμοῦ. Ἔτσι ὁ συντάκτης ὀρισμένου ἠλεκτρονικοῦ μηνύματος, πρὶν τὸ διαβάσει στὸν ἀποδέκτη του θέτει σὲ αὐτὸ κατὰ τὸν παραπάνω τρόπο τὴν ὑπογραφή του ἢ ὅποια μπορεῖ νὰ ἀναγνωρισθεῖ ἀπὸ τὸν ἀποδέκτη τοῦ μηνύματος. Μιὰ ἄλλη μέθοδος εἶναι αὐτὴ τῆς λεγόμενης «*δημόσιας κωδικῆς κρυπτογραφίας*». Μὲ τὴν μέθοδο αὐτὴ ὁ συντάκτης ὀρισμένου ἠλεκτρονικοῦ μηνύματος πρὶν τὸ ἀποστείλει στὸν ἀποδέκτη του τὸ κωδικοποιεῖ μὲ τὴ χρήση ὀρισμένης κρυπτογραφικῆς κλειδας τὴν ὅποια τηρεῖ μυστικῆ. Δὲν ἀποστέλλει τὸ μήνυμα ἀπευθείας στὸν ἀποδέκτη του, ἀλλὰ σὲ μιὰ ἔμπιστη τρίτη ἀρχὴ ἢ ὅποια εἶναι ἡ μόνη ποὺ γνωρίζει τὴν μυστικὴ κλειδα μὲ τὴν ὅποια κρυπτογραφήθηκε τὸ μήνυμα καὶ μπορεῖ νὰ τὸ ἀποκρυπτογραφήσει μὲ τὴν χρήση μιᾶς ἄλλης κλειδας ποὺ λειτουργεῖ ὡς ἀποκωδικοποιητῆς. Κατόπιν ἡ ἔμπιστη Τρίτη ἀρχὴ κωδικοποιεῖ ἐκ νέου τὸ μήνυμα μὲ ἄλλη μυστικὴ κλειδα, τὴν ὅποια μπορεῖ νὰ ἀποκρυπτογραφήσει ὁ τελικὸς ἀποδέκτης μὲ τὴν χρήση τοῦ δικοῦ του μυστικοῦ ἀριθμοῦ. Μὲ ἀπλὰ λόγια ἡ δημόσια κωδικὴ κρυπτογραφία στηρίζεται στὴ χρήση δύο μυστικῶν ἀριθμῶν ἀπὸ κάθε χρηστὴ ποὺ τελοῦν σὲ ἀντιστοιχία μεταξύ τους, γιατί μποροῦν νὰ κρυπτογραφοῦν καὶ νὰ ἀποκρυπτογραφοῦν κείμενα. Μὲ τὴ μεσολάβηση μιᾶς ἔμπιστης ἀρχῆς οἱ χρηστες μποροῦν νὰ ἀνταλλάσσουν μεταξύ τους κρυπτογραφημένα κείμενα καὶ νὰ ἀποκρυπτο-

γραφοῦν, χωρὶς νὰ κοινολογοῦν τοὺς μυστικούς τους ἀριθμούς. Ἡ μέθοδος αὐτὴ προϋποθέτει τεχνικὴ ὑποδομὴ ποὺ δὲν ὑπάρχει σὲ ὅλες τὶς χώρες. Ὡστόσο, ἡ μέθοδος αὐτὴ ἔχει τύχει διεθνῶς νομοθετικῆς ἀναγνώρισης καθὼς ἀρκετοὶ ἐθνικοὶ νομοθέτες τὴν ἔχουν ἀναγνωρίσει ρητὰ ὡς νομικὰ ἰσχυρὴ μέθοδο ἠλεκτρονικῆς ὑπογραφῆς π.χ. σὲ ἀρκετὲς πολιτεῖες τῶν ΗΠΑ, στὴ Γερμανία, στὴν Ἰταλία καὶ πρόσφατα σὲ σχέδιο Κοινοτικῆς Ὁδηγίας γιὰ τὶς ἠλεκτρονικὲς ὑπογραφές.

Ἡ ἄσκηση ἐπιχειρήσεων κρατικὰ ἐποπτευμένων.

Ὅρισμένες μορφές ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητας ἀσκοῦνται μόνο μετὰ ἀπὸ κρατικὴ ἄδεια ποὺ χορηγεῖται ἀφοῦ διαπιστωθεῖ ὅτι πληροῦνται διάφοροι ὅροι σχετικοὶ μὲ τὴν φερεγγυότητα καὶ ἐντιμότητα αὐτοῦ ποὺ προτίθεται νὰ ἀσκήσει τὴ συγκεκριμένη δραστηριότητα. Ἔτσι, π.χ. σὲ ὅλον τὸν κόσμον οἱ τραπεζίτες, οἱ ἀσφαλιστικὲς ἐταιρεῖες, οἱ ἐταιρεῖες παροχῆς ἐπενδυτικῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ὀρισμένες ἄλλες μορφές ἐπιχειρήσεων τελοῦν ὑπὸ τὴν διαρκῆ κρατικὴ ἐποπτεία. Τὸ ἐρώτημα ποὺ τίθεται εἶναι ἂν τέτοιες ἐπιχειρήσεις μποροῦν νὰ παρέχουν ὑπηρεσίες μέσα ἀπὸ τὸ Διαδίκτυο, στὸ ὅποιο ἔχουν πρόσβαση ἄνθρωποι ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον καὶ στὴν περίπτωση αὐτὴ μὲ ποιά ἐθνικὴ νομοθεσία πρέπει νὰ συμμορφώνονται. Τὸ ζήτημα ἐπιτείνεται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ σχετικὴ νομοθεσία σὲ ὀρισμένες χώρες εἶναι ἀρκετὰ ἐλαστικῆ. Τέτοιες περιπτώσεις ἔχουν προκύψει ἰδίως μὲ ἀσφαλιστικὲς ἐταιρεῖες ἢ ἐταιρεῖες παροχῆς ἐπενδυτικῶν ὑπηρεσιῶν ποὺ μέσα ἀπὸ τὸ Διαδίκτυο προσφέρουν τὶς ὑπηρεσίες τους σὲ ὅλο τὸν κόσμον. Τὸ 1995 μιὰ μεγάλῃ διεθνῆς τράπεζα ἔχοντας σχετικὴ κρατικὴ ἄδεια στὴ χώρα ὅπου λειτουργοῦσε ἄρχισε νὰ προσφέρει σὲ πελάτες της μέσα ἀπὸ τὸ Διαδίκτυο ὁμολογίες ἐκδόσεώς της ἢ ἐκδόσεως πελατῶν της. Λίγο ἀργότερα κλήθηκε σὲ ἀπο-

λογία από την αμερικανική επιτροπή κεφαλαιαγοράς, γιατί οι σχετικές καταχωρήσεις της στο Διαδίκτυο ήταν προσβάσιμες και από τους κατοίκους των ΗΠΑ, πράγμα που κατά την αμερικανική επιτροπή κεφαλαιαγοράς καθιστούσε αναγκαίο να έχει ληφθεί κρατική άδεια και από την αρμόδια αμερικανική κρατική αρχή.

Ή πολλαπλότητα εφαρμοστέων δικαίων.

Το παραπάνω παράδειγμα άποτελεί μιά μόνο ένδειξη του προβλήματος που γεννιέται από το διεθνή χαρακτήρα του Διαδικτύου. Στις ηλεκτρονικές συναλλαγές δεν είναι γνωστό σε ποιά χώρα είναι εγκατεστημένος κάθε χρήστης, ούτε επίσης είναι γνωστό από πόσες διαφορετικές χώρες μπορεί να αποκτηθεί πρόσβαση στην σελίδα που κάποιος έχει δημιουργήσει. Έτσι είναι δυσχερές να διευκρινιστεί ποιās χώρας τὸ δικαίωο θά εφαρμοστεί. Πολλές μάλιστα χώρες έχουν θεσπίσει ειδική νομοθεσία για να προστατεύσουν κάποια συμφέροντα, όπως π.χ. τὰ συμφέροντα τῶν καταναλωτῶν ἢ τῶν δανειοληπτῶν και θεωροῦν τὴν ἐφαρμογή τῆς νομοθεσίας τους ἀναγκαστική ἀπὸ τὴ στιγμή πού στή συναλλαγή συμμετέχει ἔστω καὶ κατ' ἓνα μέρος κάποιος ὑπῆκοός τους.

Ή προσβολή δικαιωμάτων βιομηχανικῆς ιδιοκτησίας - τὸ πρόβλημα τῶν Domain Names.

Στὸ Διαδίκτυο ἡ ηλεκτρονικὴ ἐπικοινωνία γίνεται κατὰ βάση μὲ τὴ χρήση τῶν λεγόμενων domain names. Πρόκειται γιὰ τὶς κοινῶς λεγόμενες ηλεκτρονικὲς διευθύνσεις. Ἡ ηλεκτρονικὴ διεύθυνση δὲν εἶναι τίποτε περισσότερο ἀπὸ ἓναν ἀριθμὸ στὸν ὁποῖο μπορεῖ κάθε χρήστης νὰ βρεῖ κάποιον ἄλλο χρήστη. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴ ἡ ηλεκτρονικὴ διεύθυνση μοιάζει μὲ τὸν ἀριθμὸ τοῦ τηλεφώνου. Μόνον πού ἀντὶ γιὰ ψηφία συνηθίζεται νὰ χρησιμοποιοῦνται γράμματα τοῦ

ἀλφαβῆτου σὲ ὀρισμένο συνδυασμὸ πού νὰ συγκροτοῦν κάποιο νοηματικὸ περιεχόμενο πού σηματοδοτεῖ τὸ πρόσωπο στὸ ὁποῖο ἀντιστοιχεῖ ἡ διεύθυνση. Ἐτσι π.χ. ἡ ἠλεκτρονικὴ διεύθυνση μιᾶς μεγάλης ἐμπορικῆς ἐπιχείρησης θά εἶναι συνήθως ἡ ἴδια ἢ ἐπωνυμία της. Ἀπὸ τὴ στιγμή πού κάποιος λάβει ὀρισμένη ἠλεκτρονικὴ διεύθυνση, αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ δοθεῖ σὲ ἄλλον, ὅπως ἓνας ἀριθμὸς τηλεφώνου μπορεῖ νὰ δοθεῖ σὲ ἓνα καὶ μόνον χρήστη. Ὅταν τὸ Διαδίκτυο ἄρχισε νὰ ἐξαπλώνεται, κάποιοι ἐπιτήδειοι ἔσπευσαν νὰ κατοχυρώσουν ὡς ἠλεκτρονικὲς τοὺς διευθύνσεις τὶς ἐπωνυμίες φημισμένων ἐπιχειρήσεων, ὅπως π.χ. nike, addidas, κ.λ.π. Τὴν περίοδο αὐτὴ δὲν εἶχε ἀκόμα ἐπισημανθεῖ τὸ πρόβλημα. Ἐτσι ἀργότερα ἄρχισαν νὰ ἐμπορευόταν δικὰ τοὺς ἐμπορεύματα μέσα ἀπὸ τὶς ἠλεκτρονικὲς αὐτὲς διευθύνσεις σὲ καταναλωτὲς πού νόμιζαν ὅτι ἀπευθύνονταν σὶς γνωστὲς μεγάλες ἐπιχειρήσεις. Τὸ ἰσχύον δίκαιο παρέχει ἐπαρκὴ προστασία κατὰ τέτοιων πρακτικῶν. Ἰδίως μὲ τὶς διατάξεις τοῦ νόμου γιὰ τὸν ἀθέμιτο ἀνταγωνισμό. Τὸ πρόβλημα ὅμως εἶναι ὅτι ἀρκετὲς ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἐταιρεῖες πού χρησιμοποιοῦν ὡς ἠλεκτρονικὲς διευθύνσεις τὶς ἐπωνυμίες ἄλλων φημισμένων ἐταιρειῶν λειτουργοῦν ὡς ἐταιρεῖες φαντάσματα, δηλαδὴ δὲν διαθέτουν ἐμφανῆ ἐγκατάσταση σὲ ὀρισμένο τόπο, οὔτε μπορεῖς μὲ ἄλλο μέσο νὰ τὶς ἐντοπίσεις, πέρα ἀπὸ τὴν ἠλεκτρονικὴ διεύθυνση, ὅποτε εἶναι δύσκολο νὰ ἐντοπισθεῖ σὲ ποιά χώρα ἐδρεύουν καὶ πού πρέπει νὰ ληφθοῦν δικαστικὰ μέτρα ἐναντίον τους.

Οἱ νομοθετικὲς ἐξελίξεις γιὰ τὸ ἠλεκτρονικὸ ἐμπόριο.

Ἀπὸ τὴ στιγμή πού τὰ νομικὰ ζητήματα γιὰ τὸ ἠλεκτρονικὸ ἐμπόριο εἶναι τόσα πολλὰ καὶ δυσπρόσιτα, ἡ ἰδέα ἐνὸς νόμου πού νὰ τὰ ρυθμίζει προκύπτει αὐτόματα. Ὡστόσο, στὸν τομέα τῆς νομοθετικῆς ρύθμισης φαίνεται ὅτι ἐλάχιστα πράγματα

έχουν γίνει όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και διεθνώς. Οι λόγοι φαίνεται πως είναι κυρίως δύο:

α) Τα θέματα προόδου που έχουν συντελεστεί στον τομέα της διεθνούς συνδιαλλαγής και της επίτευξης όμοφωνίας για κάποια μορφή ρύθμισης που θα ισχύει ομοιόμορφα σε όλες τις χώρες φαίνεται πως είναι μικρά.

β) Πολλοί είναι εκείνοι που πιστεύουν ότι η νομοθετική ρύθμιση όχι μόνο δεν θα διευκολύνει και δεν θα επιλύσει προβλήματα, αλλά αντίθετα θα επιβάλλει υποχρεώσεις και περιορισμούς που θα δυσχεράνουν το ηλεκτρονικό εμπόριο.

Κάποιες νομοθετικές πρωτοβουλίες ωστόσο υπάρχουν κι αξίζει να αναφερθούν.

Σε εθνικό επίπεδο

Ο πρώτος νόμος για το ηλεκτρονικό εμπόριο φαίνεται πως ήταν αυτός της Πολιτείας Γιούτα των ΗΠΑ το 1996. Υπάρχουν επίσης όμοιοι νόμοι στη Φλόριδα (1996), Τιλινόις (1998), ενώ ο αμερικανικός Uniform Commercial Code διαθέτει ήδη έκτενεις ρυθμίσεις για την ηλεκτρονική μεταφορά κεφαλαίων και μελετάται ή προσθήκη νέων ρυθμίσεων για την ηλεκτρονική κατάρτιση συμβάσεων και τις ηλεκτρονικές υπογραφές.

Στη Γερμανία θεσπίστηκε το 1997 ένας νόμος για την ηλεκτρονική υπογραφή και τις έμπιστες τρίτες αρχές, καθώς και ένα διάταγμα που ρυθμίζει ειδικότερα θέματα.

Όμοιος και στην Ιταλία ψηφίστηκε το 1997 νόμος και προεδρικό διάταγμα για την ηλεκτρονική υπογραφή.

Τέλος και στην Ελλάδα στα τέλη του 1998 ψηφίστηκε νόμος που επιτρέπει την ηλεκτρονική τηλεπικοινωνία με τις δημόσιες αρχές και ρυθμίζει την ηλεκτρονική υπογραφή στη βάση της μεθόδου της δημόσιας κωδικής κρυπτογραφίας. Υπάρχει επίσης υπό επεξεργασία και προεδρικό διάταγμα για ειδικότερα ζητήματα των ηλεκτρονικών υπογραφών.

Σε διεθνές επίπεδο.

Ο οργανισμός που έχει εκπονήσει μακρές και κοπιώδεις μελέτες για τα νομικά ζητήματα του ηλεκτρονικού εμπορίου είναι η UNCITRAL, η οποία ήδη από το 1996 διατύπωσε άτυπους Νομικούς Κανόνες για την ηλεκτρονική κατάρτιση συμβάσεων και τις ηλεκτρονικές υπογραφές. Επίσης η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δημιουργήσει δύο διαρκείς Επιτροπές εμπειρογνομόνων που επεξεργάζονται σχέδια για δύο Οδηγίες, μία για τις ηλεκτρονικές υπογραφές και μία για γενικότερα θέματα του ηλεκτρονικού εμπορίου.

Στη χώρα μας, εκτός από την ως άνω νομοθετική ρύθμιση με τα ζητήματα του ηλεκτρονικού εμπορίου έχει ασχοληθεί ιδιαίτερα το Έμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών, το οποίο φιλοδοξεί να διαδραματίσει το ρόλο έμπιστης τρίτης αρχής, όταν γενικευθεί και στη χώρα μας το ηλεκτρονικό εμπόριο. Επίσης η εταιρεία ΔΙΑΣ ΑΕ, θυγατρική των τραπεζών που λειτουργούν στην Ελλάδα, διαχειρίζεται διάφορα ηλεκτρονικά δίκτυα που εξυπηρετούν διατραπεζικές πληρωμές.

Καταληκτικές παρατηρήσεις

Αντιλαμβάνομαι ότι μετά τη σύντομη αυτή όμιλία, τα ερωτήματα που θα έχουν δημιουργηθεί είναι περισσότερα από τις διευκρινίσεις που μπόρεσα να δώσω για το ηλεκτρονικό εμπόριο. Ο χρόνος δεν επέτρεψε παρά την περιγραφή ορισμένων μόνο προβλημάτων χωρίς ιδιαίτερη έμβάθυνση που απαιτεί ειδικές γνώσεις. Θα ήθελα ωστόσο να ολοκληρώσω την όμιλία μου με δύο καταληκτικές παρατηρήσεις που πιστεύω ότι συνιστούν την πεμπτούσια της ένασχολησης με τις ηλεκτρονικές συναλλαγές.

Η πρώτη παρουσιάζει ενδιαφέρον από την άποψη των εξελίξεων που επέρχονται στο δίκαιο. Η υιοθέτηση από το νομοθέτη της τεχνολογίας της δημόσιας κωδικής κρυπτογραφίας ως μεθόδου ηλεκτρονικής υπο-

γραφής οδηγεί σε δημοσιοποίηση του ιδιωτικού έγγραφου. Το κλασικό έγγραφο κατά το ισχύον δίκαιο είναι κατά βάση προϊόν της μεσολάβησης των συμβαλλομένων μερών (με την εξαίρεση των εγγράφων που συντάσσονται ενώπιον συμβολαιογράφου ή άλλης αρχής). Στην περίπτωση της ηλεκτρονικής κατάρτισης συμβάσεων με τη μέθοδο της δημόσιας κωδικής κρυπτογραφίας ή απαραίτητη μεσολάβηση της έμπιστης τρίτης αρχής «δημοσιοποιεί» κατά κάποιο τρόπο την έκδοση ιδιωτικών εγγράφων.

Η δεύτερη άφορα στο φορολογικό καθεστώς των ηλεκτρονικών συναλλαγών. Η γενίκευση του ηλεκτρονικού εμπορίου φαίνεται πως θα προκαλέσει μείωση των δημοσίων εσόδων τόσο από τον τομέα της φορολογίας εισοδήματος όσο και από τον το-

μέα του φόρου προστιθέμενης αξίας. Οι ηλεκτρονικές συναλλαγές μέσα από το Διαδίκτυο είναι προς το παρόν αδύνατο να αντιμετωπιστούν φορολογικά και η διεθνής συνεργασία και στο πεδίο αυτό δεν φαίνεται να έχει προχωρήσει. Συνεπώς, όσο θα γενικεύεται σὺν τῷ χρόνῳ τὸ ηλεκτρονικὸ ἐμπόριο, τόσο τὸ κλασικὸ ἐσωτερικὸ ἐμπόριο θὰ περιορίζεται, ὅπως καὶ τὰ ἀντίστοιχα ἔσοδα τοῦ δημοσίου προϋπολογισμοῦ ἀπὸ τὴ φορολογία. Τὸ πόσο σημαντικὴ καὶ ἀποφασιστικὴ μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ μείωση αὐτῆ προϋποθέτει μελέτες καὶ μετρήσεις πού δὲν εἶναι εὐχερὲς νὰ γίνουν ἀπὸ ιδιωτικὸς φορεῖς.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΠ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ
Δικηγόρος, LL.M., Δ.Ν.

Τὸ νόημα τῆς Ἀναστάσεως εἶναι ἡ λέξι «χαίρετε». Ἔχομε ἀνάγκη ἀπὸ χαρά. Τὴν χαρά, ὅμως, δὲν θὰ μᾶς τὴν δώσει οὔτε ἡ ἐφημερίδα οὔτε ἡ τηλεόραση οὔτε τὸ ραδιόφωνο. Θὰ μᾶς τὴν δώσει τὸ Εὐαγγέλιο τῆς Ἀναστάσεως. Καὶ ἡ εὐχή εἶναι, ὅτιδήποτε καὶ ἔαν φέροι τὸ μέλλον, νὰ μᾶς συνοδεύει ἡ χαρὰ τῆς Ἀναστάσεως!

Ἀπὸ τὸ βιβλίον τοῦ Καθηγητοῦ Ἀ.Ν. Τσιριντάνη «ἡ Πίστις ὡς βίωμα»
ΣΤ' τόμος, σελ. 68, Ἐκδόσεις «Συζήτησις»)

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟ INTERNET*

Το INTERNET δέν είναι μόνον ένα τεχνολογικό επίτευγμα. Είναι λόγω τών επιπτώσεων πού έχει στη ζωή μας ένα κοινωνικό φαινόμενο. Η ανθρώπινη εύφυια έδημιούργησε τo INTERNET, τo αποδιδόμενο στην έλληνική γλώσσα με τόν όρο Διαδίκτυο, ή εύρύτατη όμως χρήση του από τόν άνθρωπο και ή χρησιμοποίησή του τόσο για καλό όσο και για κακό τo κατέστησε χωρίς ύπερβολή ή θά τo καταστήσει σύντομα απαραίτητο σύντροφο τής ζωής μας και άρα έγινε πλέον ένα κοινωνικό φαινόμενο τo όποιο, ως τοιοῦτον, χρήζει όπως όλα τά κοινωνικά φαινόμενα νομοθετικής ρυθμίσεως.

Δέν μπορείς να λές ότι ο γάμος είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο και να μήν έχεις οικογενειακόν δίκαιο. Δέν μπορείς να συνάπτεις έταιρεία και να μήν υπάρχουν κανόνες δικαίου οι όποιοι ρυθμίζουν τόν τρόπον συστάσεως και λειτουργίας τών εταιρειών, τά δικαιώματα και τις ύποχρεώσεις τών εταίρων. Δέν μπορείς να πιστεύεις ότι ή περιουσία σου θά περιέλθει μετά τόν θάνατό σου στους έγγύτερους συγγενείς σου και να μήν έχεις κληρονομικόν δίκαιο.

Με τήν αυτήν συλλογιστική δέν μπορείς να διακηρύξεις τήν αναμφισβήτητη αλήθεια ότι τo INTERNET έχει γίνει απαραίτητο για τήν ζωή όλων, τoσόν αυτών πού τo χρησιμοποιούν όσο και αυτών πού δέν τo χρησιμοποιούν και να τo θεωρείς ξένο και άσχετο με τo δίκαιο.

Συμπέρασμα: Τo INTERNET δέν μπορεί να παραμείνει αδιάφορον έναντι τοῦ δι-

καίου όπως και τo δίκαιο έχει ύποχρέωση να άσχοληθεί με τo INTERNET. Με άλλα λόγια ο νομοθέτης έχει ύποχρέωση να επέμβει και να ρυθμίσει νομοθετικά τόν τρόπον λειτουργίας και χρήσεως τοῦ INTERNET. Δοθέντος δέ ότι τo INTERNET δέν είναι ένα έθνικόν μόνον φαινόμενο, αλλά ένα φαινόμενο διεθνές, θά έλεγα δέ οικουμενικό, δημιουργείται πλέον ύποχρέωση τής παγκόσμιας Κοινότητας να λάβει τά απαραίτητα κανονιστικά μέτρα στόν τομέα αυτόν. Και ή ύποχρέωση αυτή καθίσταται ολο και περισσότερο επιτακτική έν οψει αυτής τής πολυδιαφημισμένης, τής περίφημης και κατ' άλλους, στούς όποίους περιλαμβάνομαι και εγώ, τής διαδόητης παγκοσμιοποίησης, πού άρχισε ήδη να έπηρεάζει όχι μόνον τόν τρόπον ζωής, αλλά και κυρίως τόν τρόπον τής σκέψεως και στην θεμελίωση τής όποιας συμβάλλει άποφασιστικά τo INTERNET.

Δέν έχω σκοπό να προθώ σε λεπτομερή άνάλυση τών νομικών ζητημάτων τά όποια δημιουργούνται έν τής έμφανίσεως τοῦ INTERNET γιατί θά έπρεπε να όμιλώ ώρες πολλές. Θά περιορισθώ άπλως στην έπισημανση τών σπουδαιοτέρων από αυτά. (Περί αυτών βλ. τήν άνωτέρω μελέτη μου στην ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ).

Πρίν από κάθε άλλη παρατήρηση πρέπει να τονίσω ότι τά περισσότερα ζητήματα δημιουργούνται από τo γεγονός ότι τo INTERNET «δέν άνήκει σε κανέναν». Δέν ύπάρχει ιδιοκτήτης. Είναι μία άνοικτη άγορά. Είναι χαρακτηριστικά όσα έχει πεί γι' αυτό ο καθηγητής Μιχ. Δερτούζος: «Τo INTERNET όμοιάζει με τo Μοναστηράκι τής Αθήνας πού τo έπισκεπτόμουν όταν ήμουν μικρό παιδί και διαπίστωνα ότι άνθρωποι πουλούσαν, άγόραζαν και άντιλάσσαν πάσης φύσεως αγαθά... Σχεδόν όλοι

* Συστηματική άνάπτυξη τοῦ θέματος τοῦ INTERNET βλ. στη μελέτη μου «Τo Internet και οι συνέπειές του στόν χώρο τοῦ δικαίου» πού δημοσιεύθηκε στό περιοδικό ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ τ. Ίανουαρίου - Φεβρουαρίου 1998.

οί άνθρωποι ήταν φιλικοί και όμιλητικοί, συζητώντας επί παντός επιστητού πριν και μετά τὰ παζαρέματα. Συγκροτούσαν μία κοινότητα πού υπερέβαινε τήν έμπορική της υπόσταση. Δέν υπήρχε κεντρική έξουσία: Οί συμμετέχοντες είχαν άμεσο έλεγχο τών ένδιαφερόντων και τών άσχολιών τους. Μοῦ φαίνεται φυσικό και άναπόφευκτο ότι ό μελλοντικός κόσμος τών δικτύων και τών υπολογιστών θά είναι σαν τó άθηναϊκό Μοναστηράκι, μόνο πού άντί για ύλικά άγαθά άντικείμενα συναλλαγής θά είναι τά πληροφοροιακά άγαθά» (Βλ. έφημερίδα «Τό Βήμα» τής 18-5-1997).

Τό γεγονός λοιπόν ότι τó INTERNET δέν έχει ιδιοκτήτη είναι αίτια δημιουργίας τών πολλαπλών ζητημάτων και τó σπουδαιότερο από τά ζητήματα αυτά είναι τó ζήτημα τής ευθύνης.

Όταν διά τού INTERNET τελούνται πράξεις ποινικώς κολάσιμες πώς θά έντοπισθεί ό δράστης και σέ ποιόν θά καταλογισθοῦν ευθύνης; Στόν κύριο τού INTERNET; Μά κύριος δέν υπάρχει. Πώς θά έντοπισθεί ό κύριος και κυρίως πώς θά καθορισθεί τó ποσοστόν ευθύνης όταν στην κυκλοφορία τής πληροφορίας διά τού INTERNET άναμειγνύονται περισσότερο από ένα πρόσωπα δηλαδή ό χρήστης, ό παροχέας, ό προμηθευτής κ.λ.π. Ή προβληματική ή όποια δημιουργείται από τó γεγονός αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντική.

Έμίλησα για έγκληματικές πράξεις. Για νά δοῦμε όμως ποιές είναι οι πράξεις αυτές οι όποίες και άν δέν είναι όλες έγκληματικές πάντως διαταράσσουν τόν κοινωνικό βίο. Ό ήμερήσιος τύπος συχνά άναφέρει τέτοιες πράξεις:

Στήν Άθήνα έντοπίστηκε άντρο παιδεραστίας τó όποϊόν έπικοινωνοῦσε μέ τή βοήθεια ηλεκτρονικού υπολογιστή συνδεδεμένου μέ τó INTERNET μέ κυκλώματα τού έξωτερικού στά όποία απέστειλε, μέσω τού INTERNET, φωτογραφίες τών ανηλίκων (άγοριών και κοριτσιών) για νά ξεεύρει πελατεία, χρησιμοποιούσε δέ τó κωδικόν δί-

κτυο Spartakus (Βλ. έφημ. «Άδέσμευτος Τύπος» τής 9ης Ίανουαρίου 1997). Ό βουλευτής Π. Καμμένος άγορεύοντας στή Βουλή για τούς κινδύνους τής νέας τεχνολογίας είπε τά εξής: «Άς άνοιξουν οι συνάδελφοι για λίγο τó INTERNET νά δοῦν παιδάκια πέντε ετών σέ σεξουαλικές πράξεις, νά δοῦν γυναίκες από τις χώρες τής πρώην Άνατολικής Εύρώπης οι όποίες πωλοῦνται μέσω τού INTERNET, νά δοῦν άνωμαλίες, όργια, διακίνηση ναρκωτικών» (Βλ. Πρακτικά Βουλής Συνεδρίαση 12.3.97 σελ. 4723). Μέσω τού INTERNET έγένητο επίσης λαθρεμπόριο και διαφήμιση ναρκωτικών ουσιών από τή Θεσσαλονίκη στις Η.Π.Α. συνελήφθησαν δέ και εστάλησαν στόν Εισαγγελέα ένας φαρμακοποιός, ή σύζυγός του και τρεις συνεργάτες τους κάτοικοι Θεσσαλονίκης (Βλ. έφημ. «Άδέσμευτος Τύπος» τής 7ης Δεκεμβρίου 1996). Μέθοδοι για τήν παρασκευή ναρκωτικών ουσιών και δημιουργία δικτύου πορνογραφίας και παιδεραστίας μέσω τού INTERNET άναφέρονται σέ κείμενα πού δημοσιεύονται στην έφημερίδα «Καθημερινή» τής 8ης Δεκεμβρίου 1996 υπό τόν τίτλον «Ή τεχνολογία έργαλειό στα χέρια τών άνόμων». Στήν έφημερίδα «Ή Οικονομική Καθημερινή» τής 24-8-1997 δημοσιεύεται άρθρο υπό τόν τίτλο «Οί κλέφτες παραδοκοῦν στό INTERNET». Έξ άλλου στην έφημερίδα «Άδέσμευτος Τύπος» τής 16ης Δεκεμβρίου 1996 δημοσιεύεται ή πληροφορία ότι ένα ευτυχισμένο άνδρόγυνο πού ζούσε στην Αυστραλία και είχε και μία κόρη, έχωρισε γιατί ό σύζυγος έρωτεύθηκε «ηλεκτρονικά» μίαν άλλη γυναίκα διαξευγμένη και μητέρα επίσης πού ζούσε στις Η.Π.Α. και τήν όποϊαν έγνώρισε μέσω τού INTERNET, διά τού όποϊου έπικοινωνοῦσε μαζί της ανταλλάσσοντας φωτογραφίες και έπιστολές. Τήν «ηλεκτρονική έρωμένη», όπως τήν άποκαλει τó ως άνω δημοσίευμα, άνεκάλυψε ή σύζυγος όταν βρήκε μέσα στό ηλεκτρονικό ταχυδρομείο τού συζύγου της δηλαδή στόν ηλεκτρονικό υπολογιστή του, έπιστολή τής

έρωμένης του με την όποιαν έρωτοῦσε τόν «λατρευτό» της πότε θα πάρει τὸ διαζύγιό του.

Στὴν έφημ. «*Ἡ Καθημερινή*» τῆς 23.10.97, δημοσιεύεται ἡ πληροφορία ὅτι τὸ INTERNET ἔχει ἐξελιχθεῖ σὲ «ἀντρο ρατσιστών» λόγω τῶν πολλῶν «σελίδων» με ρατσιστικό περιεχόμενο πού περιέχει.

Εὐρεία δημοσιότητα διὰ τοῦ τύπου ἔλαβε κατὰ μῆνα Ἰανουάριο 1997 ἡ δραστηριότητα σπείρας πού πλαστογραφοῦσε ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα με τὴ βοήθεια τελειοποιημένου ἠλεκτρονικοῦ ὑπολογιστῆ διασυνδεδεμένου με τὸ INTERNET πιστωτικὲς κάρτες. Λίαν ἐπιτυχὴς χρησιμοποίηση τοῦ INTERNET γίνεται γιὰ τὸ λεγόμενο «ξέπλυμα» χρήματος (βλ. έφημ. «*Ἐπενδυτή*» τῆς 19-20 Ὀκτωβρίου 1996) ὅπου δημοσιεύεται ἡ πληροφορία ὅτι ἡ European Union Bank πού ἔδρευε στὴν Ἀντίγκουα εἶναι ἡ πρώτη Τράπεζα πού λειτουργεῖ μέσω INTERNET καὶ προσφέρει τὴν διαμεσολάβηση τῆς γιὰ «ξέπλυμα» βρώμικου χρήματος, τὴν μεταφορὰ τοῦ ὁποίου μπορεῖ νὰ διενεργήσει ὁ ἐνδιαφερόμενος δίνοντας ἐντολὴ ἀπὸ τὸ σπῆτι του με τὸν συνδεδεμένο με τὸ INTERNET ὑπολογιστῆ του. Στὴν έφημ. «*Ἀδέσμευτος τῆς Κυριακῆς*» τῆς 3-8-97 δημοσιεύεται ἐκτενὲς ρεπορτάζ γιὰ «ξέπλυμα» βρώμικου χρήματος μέσω INTERNET καὶ στὴν έφημερίδα «*Ἀδέσμευτος Τύπος*» τῆς 25-9-1997 δημοσιεύεται πληροφορία γιὰ τὸν τρόπο με τὸν ὁποῖον ἡ Μαφία «ξεπλένει» βρώμικο χρήμα μέσω INTERNET. Στὴν έφημερίδα «*Ἀπογευματινὴ τῆς Κυριακῆς*» τῆς 1ης Ἰουνίου 1997 δημοσιεύεται ἡ πληροφορία ὅτι τὸ INTERNET χρησιμοποιεῖται γιὰ νὰ διαπραχθεῖ ἡ ἀπάτη ἡ γνωστὴ με τὸ ὄνομα «*ἀεροπλανάκι*» ἀπὸ διάφορους ἀπατεῶνες πού πωλοῦν διὰ τοῦ INTERNET προϊόντα κακῆς ποιότητος ἐμφανίζοντάς τα ὡς ποιότητος ἀρίστης ἢ ἀπὸ προμηθευτὲς-μαϊμούδες πού παίρνουν λεφτὰ γιὰ «*νὰ συνδέσουν*» με τὸ INTERNET ἢ γιὰ «*νὰ δημιουργήσουν σελίδες*» καὶ δὲν κάνουν τίποτε ἀλλὰ

ἐξαφανίζονται με τὰ λεφτὰ. Καὶ σημειώνεται στὴν έφημερίδα ὅτι: «*Ἡ ἄνωνυμία πού ἐξασφαλίζει τὸ Δίκτυο εὐνοεῖ τοὺς ἀπατεῶνες. Ἀλλὰ καὶ τὰ πραγματικὰ στοιχεῖα νὰ ἔχεις ἄντε νὰ κυνηγήσεις κάποιον πού σοῦ πούλησε σκάρτο πράγμα ἀπὸ τὸ Πουέρτο Ρίκο, τὶς Η.Π.Α. ἢ τὴν Αὐστραλία*». Στὴν έφημ. «*Τὸ Βῆμα*» τῆς 16-11-1997 δημοσιεύεται ἡ πληροφορία ὅτι στὶς Η.Π.Α. μέσω τοῦ INTERNET λειτουργοῦν Casino καὶ παίζονται τυχερὰ παιχνίδια καὶ ὅτι κατετέθη στὸ Κογκρέσο νομοσχέδιο με τίτλο: «*Νόμος γιὰ τὴν ἀπαγόρευση στοιχημάτων μέσω INTERNET*».

Πρέπει νὰ σημειώσω ὅτι ἡ κυκλοφορία τῶν πληροφοριῶν διὰ τοῦ INTERNET εἶναι δύσκολο νὰ ἐλεγχθεῖ διότι ἡ ψηφιακὴ τεχνολογία παρέχει τὴν δυνατότητα νὰ κυκλοφορεῖ ἡ πληροφορία τεμαχισμένη σὲ πακέτα τὰ ὁποῖα συναρμολογοῦνται κατὰ τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὸ δίκτυο, ἀφοῦ διέλθουν διὰ πολλῶν ὁδῶν γιὰ νὰ ἀποφύγουν ὄχι μόνον τὸ «*κυκλοφορικὸ μπουτιλιάζισμα*», ἀλλὰ καὶ τὸν έλεγχο. Ἐτσι ἡ παράνομη πληροφορία δὲν γίνεται κἂν ἀντιληπτή.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ μία πληροφορία πού εἶναι παράνομη σὲ μία χώρα σὲ μία ἄλλη μπορεῖ νὰ μὴν ἀπαγορευεῖται.

Ἀνακύπτει λοιπὸν σοβαρὸ ζήτημα στὶς περιπτώσεις αὐτὲς διότι ἡ ροὴ τῆς πληροφορίας ἢ ὁποῖα πραγματοποιεῖται διὰ τοῦ INTERNET, ἐξασφαλίζει στὸν πολίτη τὸ δικαίωμα πληροφόρησης καὶ ἄρα ὁ περιορισμὸς στὴν ροὴ φαλκιδεῖ τὸ δικαίωμα αὐτό, τὸ ὁποῖον εἶναι τόσο ἐνεργητικὸν ὅσο καὶ παθητικὸν, δηλαδὴ δικαίωμα νὰ δίδεις καὶ δικαίωμα νὰ λαμβάνεις πληροφορία.

Θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ σημειώσω ὅτι μαζί με τὸ INTERNET ἦλθε καὶ ἕνα καινούργιο φαινόμενο τὸ ὁποῖον ἐγὼ θὰ τὸ ὀνόμαζα «*νόσο τοῦ INTERNET*».

Ἡ ἐνασχόληση με τὸ INTERNET δημιουργεῖ συχνὰ στὸν χρήστη ἕνα εἶδος ἐξάρτησης γι' αὐτὸ καὶ μεγάλη κατηγορία χρηστών θὰ μποροῦσαν νὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς

«ίντερνετομανείς». Όπως παρατηρήθηκε ήδη οι συστηματικοί χρήστες του INTERNET εμφανίζουν συμπτώματα τα όποια δέν διαφέρουν από τα συμπτώματα τών χρηστών ηρωίνης π.χ. εμφανίζουν στερητικό σύνδρομο, όταν αδυνατούν νά έχουν πρόσβαση στο Δίκτυο και αδυναμία έλέγχου τής έπιθυμίας για χρήση του INTERNET, γίνονται νευρικοί και ευερέθιστοι όταν προσπαθούν νά περιορίσουν ή νά κόψουν έντελώς τήν χρήση του Δικτύου, θέτουν σέ κίνδυνο μιá προσωπική σχέση ή επαγγελματικά ένδιαφέροντα καριέρας καθώς έμπλέκονται στόν κόσμο του INTERNET, χρησιμοποιούν τό INTERNET ως «μέθοδο φυγής» από προβλήματα πού τούς άπασχολούν ή για νά ξεπεράσουν μιá άσχημη ψυχική διάθεση κ.λ.π. Μé βάση τις διαπιστώσεις αυτές ειδικός έπιστήμων παρατηρεί τά έξής: *«Οί ίντερνετομανείς μοιάζουν στις δομές προσωπικότητας, χαρακτήρος και συναισθηματικού φάσματος μέ παθολογικούς παίχτες (τζογαδόρους) όλων τών μορφών, άκριδώς έπειδή έπιδεικνύουν άποτυχία έλέγχου τής συμπεριφοράς τους χωρίς νά βρίσκονται υπό τήν επίδραση ψυχοτρόπων ουσιών»**. Στην ένίσχυση τής έξάρτησης αυτής συμβάλλει ή μεγάλη ποικιλία τών υπηρεσιών τις όποιες προσφέρει τό INTERNET στόν χρήστη ιδίως όσον άφορά τήν λεγόμενη *«έικονική πραγματικότητα»*, όταν δηλαδή σού δημιουργεί τήν ψευδαίσθηση ότι ζεις μιá πραγματική κατάσταση. Όπως λέγει ό Μιχ. Δερτουζος τό INTERNET *«μās φέρνει μιá είκονική σεξουαλικότητα πλησιέστερα άπ' ό,τι μās φέρνει τό νά κοιτάμε ή νά άγγίζουμε»* (ένθ. άνωτ.)

Έν όψει όλων αυτών αξίζει τόν κόπο νά μνημονεύσω τόν καινούργιο νόμο ό όποιος

ισχύει από τινος χρόνου στην Γερμανία για τόν έλεγχο του INTERNET και τόν όποιον οι όπαδοί του φιλελευθερισμού χαρακτηρίσαν νόμο *«λογοκριτικό»* και *«διαστή»* τής ιδιωτικής ζωής τών χρηστών. Αντίθετα ό τότε άρμόδιος Υπουργός έίπεν ότι πρόκειται: *«για ένα φιλελεύθερο νόμο πού δέν έχει καμία σχέση μέ τή λογοκρισία, αλλά θέτει σαφείς κανόνες για τό τί μπορεί και τί όχι νά πράξει ένας παροχέας υπηρεσιών και ότι πρέπει νά τεθεί κάποιος έλεγχος γιατί “τό INTERNET είναι ένα μέσον μεταφοράς και διάθεσης τής γνώσης όπως και οι αυτοκινητόδρομοι”*» (Εφημ. Οικονομική Καθημερινή, τής 13ης Ιουλίου 1997).

Ιδιαίτερη σημασία έχει έπίσης ή άπόφαση του Άνωτάτου Δικαστηρίου τών Ένωμένων Πολιτειών τής Άμερικης σχετικά μέ τόν περιορισμόν τής κυκλοφορίας παράνομων πληροφοριών και ιδίως πληροφοριών μέ τις όποιες διενηργείτο διά του INTERNET παιδεραστία (βλ. τήν μελέτη μου για τό INTERNET εις Έλληνική Διακαιούνη ένθ. άνωτ.)

Και για νά κλείσω τή σύντομη αυτή παρουσίαση άς ξεετάσουμε τή δυνατότητα δημιουργίας σχέσεως μεταξύ INTERNET και Έκκλησίας.

Όταν ό άνθρωπος χάρη στό INTERNET άποκτά τεράστιες δυνατότητες έπικοινωνίας, ή πραγματικότητα αυτή ούτε μπορεί αλλά ούτε και έπιτρέπεται νά αφήσει άδιάφορη τήν Έκκλησία διότι ή Έκκλησία άποτελείται και από ανθρώπους και κυρίως διότι ή Έκκλησία είναι πριν άπ' όλα τά άλλα ζωή ή μέ άλλη διατύπωση «πηγή ζωής».

Άπό τήν άποψη αυτή ή Έκκλησία μπορεί και πρέπει νά χρησιμοποιήσει τό INTERNET ως μέσον Διακονίας και Μαρτυρίας.

* Βλέπε τήν ως άνω μελέτη μου στην ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ έ.ά.

Δρ. Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Ν. ΜΑΡΙΝΟΣ
Άντιπρόεδρος του Σ.τ.Ε.

ΤΕΧΝΟΠΩΛΙΟ

Ἀνθρωπολογικοί προβληματισμοὶ γιὰ ἓνα νέο πολιτισμὸ

1. «Ἡ δυσφορία μέσα στὸν τεχνολογικὸ πολιτισμὸ»

Ὁ ἠλεκτρονικὸς ὑπολογιστὴς εἶναι ἴσως τὸ πιὸ ἐντυπωσιακὸ σύγχρονο δημιούργημα τῆς τεχνολογίας, τῆς νέας «θεᾶς»¹ τῆς ἐποχῆς μας, σύμβολο τοῦ παγκοσμιοποιούμενου τεχνολογικοῦ πολιτισμοῦ, ἀναπόσπαστο κομμάτι τῆς ζωῆς καὶ κεντρικὸ στοιχεῖο τῆς ταυτότητας τοῦ ἀνθρώπου στὴν καμπὴ τῆς χιλιετίας. *«Οἱ ὑπολογιστὲς θὰ βρίσκονται παντοῦ, θὰ θεωροῦμε τὴν παρουσία τους τόσο δεδομένη ὅσο σήμερα θεωροῦμε δεδομένη τὴν παρουσία τοῦ ἀέρα. Κάτι τέτοιο δὲν πρόκειται νὰ συμβεῖ ὕστερα ἀπὸ 30 ἢ 50 χρόνια, ἀλλὰ ἄμεσα, μέσα στὴν ἐπόμενη πενταετία»*².

Οἱ ἐξελίξεις στὸ χῶρο εἶναι πραγματικὰ κατακλυσμαίειες. Βλέπουμε μὲ πόση ταχύτητα ἐξαπλώθηκε τὸ Internet, πῶς ἡ τεχνολογία καὶ οἱ λειτουργίες τῶν ὑπολογιστῶν προσανατολίζονται καὶ προσαρμόζονται στὶς ἀπαιτήσεις τοῦ διαδικτύου. Γνωρίζουμε τὶς δυνατότητες ποὺ ἐξασφαλίζει ὁ τίτλος *«χρήστης τοῦ Internet»*. Ἀκόμα καὶ οἱ ἐκκλησίες, οἱ θρησκείες καὶ οἱ παρατηρησκέιες διεκδικοῦν τὴ θέση τους στὸν κυβερνοχῶρο καὶ χρησιμοποιοῦν τὸ διαδίκτυο γιὰ διαφώτιση, ποιμαντική, ἱεραποστολὴ ἢ προσηλυτισμὸ. Πραγματικὰ, δημιουργεῖται μὲ κέντρο τὸ διαδίκτυο μιά *«ἠλεκτρονικὴ νέα τάξη πραγμάτων»*. Εἶναι πιά σαφές ὅτι ἡ αὐτονόητη παρουσία τῶν κομπιούτερ καὶ τοῦ διαδικτύου στὴ ζωὴ μας ἐπηρεάζει τὸν ψυχισμὸ μας, τὸ ἠθικὸ μας αἰσθητήριο, τὶς κοινωνικὲς σχέσεις, τὴν ἐργασία μας, ὁλόκληρο τὸν πολιτισμὸ μας.

Ἡ πιὸ διαδεδομένη μορφὴ κατὰ τῆς *«κοιλοτύρας τῶν ὑπολογιστῶν»*³, εἶναι ὅτι

προωθεί τὴν ἀκοινωνησία καὶ τὴν ἀπομόνωση, ὅτι ἡ ἠλεκτρονικὴ ἐπικοινωνία δημιουργεῖ τελικὰ ἀκοινωνήτα άτομα. Σύμφωνα μὲ πρόσφατη ἐρευνα, 82% τῶν πρώην Δυτικογερμανῶν πιστεύουν ὅτι τὰ κομπιούτερ ὀδηγοῦν στὴν ἀπομόνωση, 54% ὅτι ἐπιτείνουν τὸν ἀνταγωνισμὸ στὴν κοινωνία, καὶ 52% ὅτι περιορίζουν τὶς εὐκαιρίες γιὰ δημιουργικὴ ἔκφραση καὶ ἀνάπτυξη τῆς προσωπικότητάς⁴.

Ἐπὶ πλέον, ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἀντεπιχειρήματα. Πρόκειται, ἰσχυρίζονται οἱ χρήστες τῶν κομπιούτερ καὶ τοῦ Internet, γιὰ προκαταλήψεις. Αὐτοὶ ποὺ ἀσχολοῦνται συστηματικὰ μὲ τοὺς ὑπολογιστὲς δὲν ἔχουν τέτοιους ἐνδοιασμοὺς, δὲν παρουσιάζουν συμπτώματα κοινωνικῆς ἀπομόνωσης, οὔτε ἀδιαφοροῦν γιὰ τὰ κοινά. Νὰ ὑποθέσουμε ὅτι ἐδῶ ἡ γοητεία τοῦ κομπιούτερ ἐμποδίζει τὸν ἐντοπισμὸ τῶν ἀρνητικῶν πλευρῶν του; Μήπως τελικὰ ἡ μεγαλύτερη ἀπειλὴ εἶναι αὐτὴ ποὺ δὲ συνειδητοποιοῦμε;

Ὅπως καὶ νὰ ἔχουν τὰ πράγματα *«ἡ δυσφορία μέσα στὸν τεχνολογικὸ πολιτισμὸ»*, γιὰ νὰ χρησιμοποιήσω ὀλίγον παραλλαγμένο τὸν τίτλο γνωστοῦ ἔργου τοῦ Freud, εἶναι σύμπτωμα τῆς συντελούμενης βαθεῖας ἀλλαγῆς τοῦ πολιτισμοῦ μας. Ἡ τεχνολογία πιέζει ἀσφυκτικὰ ἄλλες μορφὲς καὶ διαστάσεις τοῦ πολιτισμοῦ στὶς δυτικὲς κοινωνίες καὶ συγκρούεται παγκοσμίως μὲ τὶς πολιτιστικὲς παραδόσεις πολλῶν λαῶν ποὺ ἀντιδρῶν δυναμικὰ. Ὁ ἄνθρωπος μοιάζει νὰ φοβᾶται τὴν ἴδια τὴν ἐλευθερίαν του καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν του. Μᾶς ἀνησυχεῖ τὸ γεγονός ὅτι ἡ τεχνικὴ αὐτονομεῖται *«σὰν ἓνα ρομπότ, τὸ ὁποῖο δὲν ὑπακούει πλέον στὸν ἀφέντη του»*⁵. Νιώθουμε ὅτι κατέχουμε μέσα, ἀλλὰ ὄχι καὶ σκοποῦς. Στὸ τέλος

τή σχέση με τὸ παρελθόν και ἡ ἰδέα τῆς προόδου ταυτίζεται με τὴν ἰδέα τῆς τεχνολογικῆς προόδου¹⁶. Ἡ ἀνθρώπινη ὑπαρξὴ συρρικνώνεται, «ὥστε νὰ βρεῖ τὸ νόημά της στὴ μηχανή και στὴν τεχνική»¹⁷, πρῶτιστος στόχος της γίνεται ἡ προσαρμογὴ στὶς «ἀπαιτήσεις τῆς νέας τεχνολογίας»¹⁸.

Ὁ τεχνοπωλιακὸς πολιτισμὸς θεοποιεῖ τὴν ἐπιστήμη. «Στὸ Μεσαίωνα οἱ ἄνθρωποι πίστευαν στὴν αὐθεντία τῆς θρησκείας τους, ὅ,τιδήποτε και ἂν αὐτὴ πρέσβευε. Σήμερα πιστεύουμε στὴν αὐθεντία τῆς ἐπιστήμης μας, ὅ,τιδήποτε και ἂν αὐτὴ πρεσβεύει»¹⁹. Ἡ ἐπιστήμη θεωρεῖται «ἓνα ἐντελῶς ἀντικειμενικὸ ἐγχείρημα»²⁰ και ὅ,τι ἔχει τὴ σφραγίδα της γίνεται ἀποδεκτὸ χωρὶς καμία ἀντίρρηση. Λειτουργεῖ δηλαδὴ ὡς θρησκεία προσφέροντας ἀπαντήσεις στὰ ἐρωτήματα γιὰ τὴν ἀρχὴ και τὸ τέλος τῆς δημιουργίας, γιὰ τὴ ζωὴ και τὸ θάνατο, γιὰ τὸ νόημα τοῦ πόνου και τῆς εὐτυχίας, τὸ καλὸ και τὸ κακὸ, τὸ δίκαιο και τὸ ἄδικο²¹.

Ὁ Postman σημειώνει: «Τὸ νὰ ζητήσουμε ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη ἢ νὰ περιμένουμε ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη ἢ νὰ δεχόμαστε ἀβασάνιστα ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη τίς ἀπαντήσεις σὲ τέτοιες ἐρωτήσεις εἶναι ἐπιστημονισμὸς. Και αὐτὸ εἶναι ἡ μεγάλη αὐταπάτη τοῦ τεχνοπώλιου»²². Ὅ,τι δὲν μπορεῖ νὰ μετρηθεῖ, νὰ μετατραπεῖ σὲ ἀριθμὸς, «εἴτε δὲν ὑπάρχει εἴτε δὲν ἔχει οὐδεμία ἀξία»²³ γιὰ τὸ τεχνοπώλιο. Ἐδῶ οἱ «εἰδικοὶ ἀποκτοῦν ὑπέρομο κῦρος», «περιβάλλονται μετὸ χάρισμα τῆς ἱεροσύνης»²⁴. Ὁ θεὸς(;) τῶν «εἰδικῶν» μιλά γιὰ «ἀποτελεσματικότητα, ἀκρίβεια και ἀντικειμενικότητα»²⁵. Ἀπωθεῖται ἔτσι ἡ ἀλήθεια ὅτι ὑπάρχουν περιοχὲς τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, ὅπου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναδειχθοῦν «εἰδικοί», ὅπου οἱ ἀριθμοὶ δὲν ἔχουν τίποτε νὰ ποῦν, ὅπου ἡ ἀρχὴ τῆς ἀποτελεσματικότητας δὲν μπορεῖ νὰ εφαρμοθεῖ, και οἱ ἀπαντήσεις εἶναι ἀδύνατο νὰ δοθοῦν ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη.

Δὲν εἶναι καθόλου τυχαῖο ὅτι ὁ ἠλεκτρονικὸς ὑπολογιστὴς, ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει «ὅλα ὅσα ἀντιπροσωπεύει τὸ τεχνοπώ-

λιο»²⁶, γίνεται «τὸ κυρίαρχο σύγχρονο σύμβολο»²⁷ του. «Ὁ ὑπολογιστὴς διεκδικεῖ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του τὴν ἡγεμονία σὲ ὅλη τὴν κλίμακα τῆς ἀνθρώπινης ἐμπειρίας και στηρίζει τὴν ἀξίωσή του αὐτὴ δείχνοντας ὅτι μπορεῖ νὰ σκέπτεται καλύτερα ἀπὸ ὅ,τι ἐμεῖς»²⁸. Ὁ Ν. Postman δηλώνει ὅτι ἐκπλήσεται γιὰ τὸ πόσο ὑπάκουα και αὐτονόητα δέχονται οἱ ἄνθρωποι δικαιολογίες πού ἀρχίζουν μετὶς φράσεις «ὁ ὑπολογιστὴς ἀποφάσισε...» ἢ «ὁ ὑπολογιστὴς δείχνει...» Αὐτὸ συμπιπτει μετὸ «εἶναι θέλημα Θεοῦ»²⁹. «Προφανῶς εἶναι ἐπαρκὲς τὸ γεγονός ὅτι ὁ ὑπολογιστὴς "μίλησε". Τὸ ποιὸς ἔχει εἰσαγάγει τὰ δεδομένα, γιὰ ποιὸ λόγο, πρὸς ὄφελος ποίου, βασισμένα σὲ ποιὸς ὑποθέσεις εἶναι ἐρωτήματα πού μένουν ἀναπάντητα»³⁰.

Τὸ τεχνοπώλιο εἶναι ὁ πολιτισμὸς τῆς ἀποθέωσης τῆς πληροφορίας. Ἡ πληροφόρηση ἐδῶ ἀποκτὰ «μεταφυσικὸ» στάτους, γίνεται «μέσο και ταυτόχρονα σκοπὸς τῆς ἀνθρώπινης δημιουργικότητας»³¹. Οἱ ἄνθρωποι εἶναι πεπεισμένοι ὅτι ἡ πληροφορία ἀποτελεῖ «καθαρὴ εὐλογία»³². Ἐτσι καταρρέουν οἱ ἄμυνες ἀπέναντί της, ἡ πληροφορία λειτουργεῖ ἀνεξέλεγκτα και καθίσταται «πηγὴ σύγχυσης μᾶλλον παρά συνοχῆς»³³. Ὁ «Νιαγάρας πληροφοριῶν»³⁴ ἢ ἡ «πλημμυρίδα πληροφοριῶν»³⁵ στὸ τεχνοπώλιο, σημαίνουν «πληροφοριακὸ χάος»³⁶. «Ἡ ἐνημέρωση ἔχει γίνεῖ ἓνα εἶδος σκουπιδοῦ, ὄχι μόνον ἀνίκανο νὰ προσφέρει ἀπαντήσεις στὰ πιὸ βασικά ἐρωτήματα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ και ἐλάχιστα χρήσιμο, γιὰ νὰ μᾶς παράσχει σταθερὴ κατεύθυνση πρὸς τὴν ἐξέγερση λύσεων, ἀκόμα και στὰ πιὸ καθημερινὰ προβλήματα. Ἄς τὸ ἐκφράσω στὰ διαφορετικά: Τὸ περιβάλλον στὸ ὁποῖο τὸ τεχνοπώλιο εὐδοκμεῖ εἶναι ἐκεῖ ὅπου ὁ δεσμὸς ἀνάμεσα στὴν πληροφόρηση και στὶς ἐπιδιώξεις τοῦ ἀνθρώπου ἔχει διακοπεῖ: π.χ., ἡ πληροφόρηση προσβάλλεται γενικῶς και ἀδιακρίτως, δὲν κατευθύνεται πρὸς κάποιον συγκεκριμένα, προσφέρεται σὲ τεράστια ποσότητα και μετὰ μεγάλη ταχύτητα και εἶναι ἀποσυνδεδεμένη ἀπὸ τὴ θεωρία,

για άξίες, για τὸ σεβασμὸ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, για τὴν ἀνοικτὴ κοινωνία καὶ τὴ δημοκρατία. Ἡ πρόοδος τῆς τεχνολογίας ὀφείλει νὰ συμβαδίζει μετὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἠθικοῦ καὶ πολιτικοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

Πέρα ἀπὸ αὐτά, εἶναι σημαντικό τὸ γεγονός ὅτι κατανοήσαμε πῶς τὸ optimum δὲ συμπύπτει μετὰ τὸ maximum, ὅτι «οἱ μέγιστοι θριάμβοι καὶ οἱ μέγιστες καταστροφές» τῆς τεχνικῆς βρίσκονται «τόσο τρομακτικὰ κοντὰ», οἱ μὲν στὶς δέ⁴⁹, καὶ ὅτι ποτὲ ἡ τεχνολογικὴ πρόοδος δὲ θὰ εἶναι μόνον εὐλογία. Δὲν μπορεῖ δέβαια νὰ ἀρνηθεῖ κανεὶς ὅτι ἡ πρόσβαση ὅλων στὴν πληροφορία ἔχει τὴν κοινωνικὰ εὐεργετικὴ τῆς πλευρά. Ὅμως, γνωρίζουν ὄχι μόνον οἱ εἰδήμονες ὅτι οἱ τεχνολογικὲς ἐξελίξεις δημιουργοῦν πάντοτε κερδισμένους καὶ χαμένους⁵⁰. Συνειδητοποιοῦμε ὅλο καὶ περισσότερο ὅτι οἱ πολιτισμοὶ ἐνδέχεται νὰ δοκιμάζονται ἀπὸ τὴν ἔλλειψη πληροφοριῶν ἢ ἀπὸ ἀνεπαρκῆ πληροφοροφόρηση, ἀλλὰ ὅτι μπορεῖ καὶ νὰ ὑποφέρουν «ὀδυνηρὰ» ἀπὸ τὴν ὑπερπληροφόρηση, ἀπὸ «πληροφορίες χωρὶς νόημα»⁵¹. Γίνεται ὅλο καὶ περισσότερο σαφές ὅτι οἱ μηχανικὲς καὶ τυποποιημένες διαδικασίες στοὺς ἀναπτυσσόμενους τεχνολογιακοὺς πολιτισμούς, ἡ πεποίηση ὅτι καὶ ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ λειτουργεῖ ὡς μηχανὴ (homo computer), ἡ πίστη στὴν τεχνολογικὴ ὀρθολογικότητα συνδέονται μετὰ μιὰ ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης στὴν ἀνθρώπινη ὑποκειμενικότητα, πρωτοβουλία καὶ κριτικὴ σκέψη. «Ἡ διαφορετικότητα, ἡ πολυπλοκότητα καὶ ἡ πολυσημία τῆς ἀνθρώπινης κρίσης εἶναι ἐχθροὶ τῆς τεχνικῆς. Γελοιοποιοῦν τὶς στατιστικὲς καὶ τὶς δημοσκοπήσεις, τὰ καθιερωμένα τέσθαι καὶ τοὺς γραφειοκράτες»⁵².

Προφανῶς σὸ εἶναι μας ὑπάρχει κάτι, τὸ ὅποιο δὲν εἶναι προσπελάσιμο μετὰ ἀριθμοὺς καὶ μετὰ στατιστικὰ δεδομένα. Ὁ Oscar Wilde γράφει: «Τὸ τελικὸ μυστήριον εἶναι ὁ ἑαυτὸς μας. Ἀκόμα κι ἂν ζύγιζε κανεὶς τὸν ἥλιο σὲ μιὰ ζυγαριά, μέτραγε τὰ βήματα τῆς σελήνης καὶ χαρτογραφοῦσε

τοὺς ἑπτὰ οὐρανοὺς ἀπ' ἄστρο σὲ ἄστρο, πάλι θὰ ἔμενε ὁ ἑαυτὸς του. Ποιὸς μπορεῖ νὰ ὑπολογίσει τὴν τροχιά τῆς ψυχῆς του;»⁵³. Ὁ Carl Friedrich von Weizsäcker θεωρεῖ τὴν ἀνθρώπινη πράξη «πιὸ πολὺπλοκὴ ἀπὸ τὴν τροχιά τῶν πλανητῶν καὶ τὴ δομὴ τοῦ ἀτόμου»⁵⁴. Τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο καὶ ἡ ἐλευθερία του ἀντιστέκονται σὲ κάθε προσπάθεια «ἐπιστημονικῆς» προσέγγισής τους, σὲ κάθε κίνηση ἀντικειμενοποίησης τους. Καὶ σήμερα οἱ «ὑπαρξιακὲς ἀντιφάσεις» (E. Fromm) τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ χάσμα μετὰ τὸ οὐρανοῦ καὶ γῆς μέσα μας δὲν γεφυρώνονται μετὰ τὴν πρόοδο τῆς ἐπιστήμης. Καὶ στὴν ἐποχὴ τῆς πληροφορικῆς καὶ τοῦ διαδικτύου ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἀνθρωπιὰ ἐξακολουθοῦν νὰ κατακτῶνται μετὰ ἀσκησιὰ καὶ αὐθυπέμβαση, νὰ διώνονται στὶς ὑψιστὲς ἐκφάνσεις τους ὡς χάρις καὶ δῶρον καὶ ὄχι ὡς ἀνθρώπινο κατόρθωμα.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι μὲν εὐπλαστος καὶ μορφώσιμος, προφανῶς ὅμως ἡ πλαστικότητά του εἶναι μόνον «σχετικὴ»⁵⁵ καὶ αὐτὸ σημαίνει ὅτι κανένας πολιτισμὸς δὲν μπορεῖ νὰ τὸν ἀλλοτριώσει ὀλοκληρωτικὰ. Ὁ ἄνθρωπος θὰ ἀντιδράσει, θὰ διαμαρτυρηθεῖ, θὰ ἐπαναστατήσει. *Ἡ ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου δείχνει μετὰ ἀκρίβεια τί μπορεῖς νὰ κάνεις στὸν ἄνθρωπο καὶ ταυτοχρόνα τί δὲν μπορεῖς νὰ τοῦ κάνεις.* Ἄν ὁ ἄνθρωπος παρουσίαζε ἀπεριόριστη πλαστικότητα, δὲν θὰ γίνονταν ἐπαναστάσεις. Δὲν θὰ γίνονταν ἀλλαγές, γιατί ἕνας πολιτισμὸς θὰ κατάρφανε νὰ κάνει τὸν ἄνθρωπο νὰ ὑποταγεῖ στὰ πρότυπά του χωρὶς ἀντίσταση»⁵⁶. Καὶ οἱ ἀλλοτριωτικὲς τάσεις τοῦ τεχνολογικοῦ πολιτισμοῦ βρίσκουν σήμερα ἀπέναντί τους τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ στὴν ἐποχὴ τοῦ παγκοσμιοποιούμενου τεχνολογικοῦ διασώζεται μέσα μας ἡ ποίηση, ἡ τέχνη ποὺ βαθαίνει τὸν κόσμον καὶ μεγαλώνει τὸ μυστήριον καὶ τὴν ὁμορφιά του. Ἐπιμένει ἡ φιλοσοφία, ἡ ὁποία τρέφεται ἀπὸ τὸ θαυμάζειν καὶ τὶς ὀριακὲς ἐμπειρίες τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης, ἀπὸ τὸ ἐρώτημα γιατὸν ἄνθρωπο, τὴν ἐλευθερία καὶ τὴ δουλεία

του, τὸ μεγαλεῖο καὶ τὴν ἀθλιότητά του, τὴν εὐδαιμονία καὶ τὴν κακοδαιμονία του, τὴν ἀρετὴ καὶ τὰ πάθη του. Σώζεται ὁ θρησκευτικός συγκλονισμὸς ἀπέναντι στοῦ mysterium tremendum et fascinans, ἡ ζωοπάροχος πίστις στὸν προσωπικὸ Θεό, ἡ οὐ καταισχύνουσα ἐλπίς καὶ ἡ οὐδέποτε ἐκπίπτουσα ἀγάπη. Μένει ἡ ἀλήθεια τῆς σχέσης, ὁ πολιτισμὸς τοῦ προσώπου, ἡ παιδεία τοῦ προσώπου, ὁ ἀγώνας γιὰ τὸ «*δίκαιον τοῦ προσώπου*» μέσα στὶς γιγαντιαῖες ἀπρόσωπες σύγχρονες δομές.

Ἡ φιλοσοφικὴ ἀνθρωπολογία καὶ ἡ ἱστορικὴ ἐμπειρία μὲ τὸν ἄνθρωπο μᾶς ἐνθαρρύνουν καὶ μᾶς διδάσκουν: Οἱ πολιτισμοὶ εἶναι προσωρινές, ποτὲ ὀριστικές λύσεις τοῦ ἀνθρωπίνου αἰνίγματος. Γιὰ τὸν ἄνθρωπο κανένας ἱστορικὸς πολιτισμὸς δὲν εἶναι μόνιμη πατρίδα. Ἐλπίζει πάντοτε σὲ ἕναν ἄλλον «*οἶκον*», ὁ ὁποῖος θὰ τοῦ παρέχει μεγαλύτερη ἀσφάλεια, θὰ τὸν περιβάλλει πιὸ στοργικά, θὰ τὸν προστατεύει ὀλοκληρωτικά. Προφανῶς καὶ ὁ τεχνολογικὸς πολιτισμὸς εἶναι μόνον ἕνας -πολὺ σημαντικὸς ἴσως- σταθμὸς στὴ διαβατικὴ πορεία τοῦ «*παντοπόρου ἀπόρου*» ἀνθρώπου. Ἡ θεελλώδης περιπέτεια τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν τεχνικὴ, τοὺς ἠλεκτρονικοὺς ὑπολογιστὲς καὶ τὸ διαδίκτυο, ἡ ὁποία μᾶλλον δὲν ἔχει φτάσει στὸ ἀποκορύφωμά της, ἀποκάλυψε σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα πολλὰ γιὰ τὴ δύναμη καὶ τὰ ὄρια τῆς γνώσης καὶ γιὰ τὸ ἀπύθμενο βάθος τῆς ἐλευθερίας του καὶ μᾶς ἐπιφυλάσσει σίγουρα ἀκόμη μεγαλύτερες ἀποκαλύψεις καὶ ἐκπλήξεις. Ὁ Hans Küng σημειώνει ὀρθά ὅτι ἡ νέα χιλιετία θὰ χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἰδιαίτερος ἐπικίνδυνες «*τεχνολογικὲς ὀριακὲς ἐμπειρίες*»⁵⁷, οἱ ὁποῖες μᾶλλον θὰ προέλθουν ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς βιοτεχνολογίας. Ὁ Jeremy Rifkin γράφει ὅτι «*τὸ πάντρεμα τῆς ἐπιστήμης τῶν ὑπολογιστῶν καὶ τῆς γενετικῆς... εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ σπερματικὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς μας καὶ πιθανῶς πρόκειται νὰ ἀλλάξει τὸν κόσμον μας μὲ τὸν πιὸ ριζοσπαστικὸ τρόπο ἀπὸ ὅποιαδήποτε ἄλλη τεχνολογικὴ ἐπανάστα-*

ση στὴν ἱστορία»⁵⁸. Μέσα ἀπὸ τοὺς παράτολμους πειραματισμοὺς τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν ἑαυτό του μπορεῖ βέβαια νὰ ἀναδυθεῖ μιὰ νέα αὐτογνωσία γιὰ τοὺς ὅρους καὶ τὰ ὄρια τῆς ἐλευθερίας μας, γιὰ τὸ νόημα τῆς ὑπαρξῆς μας. «*Τὸ γνῶθι σαυτὸν οὐ μάτην... δόξαν ἐν Δελφοῖς ἔχει*» (Στοβαῖος). Γιὰ ἐμᾶς τοὺς χριστιανοὺς, γιὰ τοὺς ὁποῖους τίποτε τὸ καινὸν μέσα στὴν ἱστορία δὲν θὰ ὑπερκεράσει «*τὸ πάντων καινῶν καινότεον, τὸ μόνον καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον*» (Ι. Δαμασκηνός), τὸ μυστήριον τῆς Θεῆς Οἰκονομίας, ἴσως ἡ περιπέτεια μὲ τὴν τεχνολογία λειτουργήσει ὡς ἔναυσμα γιὰ νέα στροφὴ στὰ θεμελιώδη τῆς θεοπόρου χριστιανικῆς ὑπαρξῆς, στὸν πολιτισμὸ τοῦ προσώπου, τῆς ἱερότητας καὶ ὠραιότητάς του.

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΔΕΛΗΚΩΝΣΤΑΝΤΗΣ
Καθηγητὴς Παιδαγωγικοῦ Τμήματος
Δημοτικῆς Ἐκπαιδευσεως Φλώρινας
Τοῦ Ἀριστοτελείου Παν/μίου Θεσ/κης

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Ι. Ζηζιούλας, Ἡ Ὁρθοδοξία καὶ ὁ σύγχρονος κόσμος, Ἀνάτυπο ἀπὸ τὸ ἔργο: Οἰκοδομὴ καὶ Μαρτυρία - Ἐκφρασις ἀγάπης καὶ τιμῆς εἰς τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Σερβῶν καὶ Κοζάνης Διονύσιον, Κοζάνη 1991, 18.
2. PC: τέλος ἐποχῆς, **Infotec**, 11-5-1999 (Ἐνθετο τῆς ἐφημερίδας Ἐλευθεροτυπία).
3. Ν. Πόστμαν, Τεχνοπῶλιο. Ἡ ὑποταγὴ τοῦ πολιτισμοῦ στὴν τεχνολογία, μτφρ. Κάτια Μεταξά, ἐκδ. Καστανιώτη, Ἀθήνα 1999, 129. (Neil Postman, Technopoly. The surrender of culture to Technology, Alfred A. Knopf, New York 1992).
4. E. Piel, Angst vor Veränderung-Angst vor der Zukunft? Zur Leistungs- und Risikobereitschaft unserer Gesellschaft, **Eichholz Brief. Zeitschrift zur politischen Bildung** 35(1998), τ.2, 69-77, 75.
5. Ν. Πόστμαν, Τεχνοπῶλιο, 149.
6. C. P. Snow, Οἱ δύο κουλτοῦρες, μτφρ. Μ. Τζιαντζῆ, ἐκδ. Ἑλληνικὰ Γράμματα, Ἀθήνα 1995, 104.
7. Ἐπίκτητος, Διατριβαί, II, 1, 22.
8. Ἰ. Postman, Keine Götter mehr. Das Ende der Erziehung, μτφρ. Angelika Friedrich, Berlin 1995, 69 (Neil Postman, The End of Education, Alfred A. Knopf, New York 1995).
9. Ι. Ζηζιούλας, Ἡ Ὁρθοδοξία καὶ ὁ σύγχρονος κόσμος, 20.
10. Ν. Πόστμαν, Τεχνοπῶλιο, 149.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

*Καμπάνες αναστάσιμες χτυποῦν ἀλαργινά,
καὶ μέσ' στὸ ροδοφέγγισμα τῆς χρυσαυγῆς τ' Ἀπρίλη
κάποιο ἀχολόγημα γλυκὸ κι' ἀνάλαφρο περνᾷ.
Πηδᾷ ἡ ψυχὴ μου σὰν πουλὶ στὰ τρέμοντά μου χεῖλη,
κι' ἓνα φαλμὸ πασχαλινὸ χαρούμενη ἀρχινᾷ.*

Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ

-
11. "Ο.π. 81.
12. "Ο.π.
13. "Ο.π. 63.
14. "Ο.π. 59-60.
15. "Ο.π. 176 καὶ 175
16. "Ο.π. 80.
17. "Ο.π. 63.
18. "Ο.π. 80.
19. "Ο.π. 168.
20. "Ο.π. 138.
21. "Ο.π. 166-167.
22. "Ο.π. 167.
23. "Ο.π. 62.
24. "Ο.π. 99.
25. "Ο.π.
26. "Ο.π. 98.
27. "Ο.π. 183.
28. "Ο.π. 118.
29. "Ο.π. 122.
30. "Ο.π. 123.
31. "Ο.π. 71.
32. "Ο.π. 81.
33. "Ο.π. 83.
34. "Ο.π. 70.
35. "Ο.π. 71.
36. "Ο.π. 70.
37. "Ο.π. 79.
38. "Ο.π. 126.
39. "Ο.π. 128.
40. "Ο.π. 189.
41. "Ο.π. 186.
42. "Ο.π. 191.
43. "Ο.π. 16.
44. "Ο.π. 188.
45. "Ο.π. 27.
46. "Ο.π. 188.
47. "Ο.π.
48. Πλάτων, Πρωταγόρας 320d-322d.
49. H. Küng, Das Christentum. Wesen und Geschichte, München/Zurich 1994, 874
50. N. Postman, Keine Götter mehr, 69.
51. N. Πόστμαν, Τεχνοπῶλιο, 80.
52. "Ο.π. 163.
53. "Ο. Γουάιλντ, de profundis, (Ἐκ θαθέων), μτφρ. Λουκᾶς Θεοδωρακόπουλος, ἐκδ. Ζαχαρόπουλος, Ἀθήνα 1986, 131.
54. C. F. von Weizsäcker, Wohin gehen wir?, München/Wien 1997, 74.
55. Ε. Φρόμ, Ἡ ἐπανάσταση τῆς ἐλπίδας. Γιὰ μιὰ ἀνθρώπινη τεχνολογία, μτφρ. Δημήτρης Θεοδωρακάτος, Ἀθήνα 1979, 87.
56. "Ο.π.
57. H. Küng, Projekt Weltethos, München/Zürich 1992, 35.
58. Jeremy Rifkin, Ὁ αἰώνας τῆς βιοτεχνολογίας. Γενετικὸ ἐμπόριο καὶ ἡ ἀγῆ τοῦ θαυμαστοῦ καινοῦργου κόσμου, μτφρ. Ἀριάδνη Ἀλαβάνου, ἐκδ. Α. Λιδάνη, Ἀθήνα 1998, 28.

ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ

29 Μαΐου 2000. Και θρίσκεσαι καθ' ὄδον πρὸς τὴν Βασιλεύουσα, προσκυνητὴς τῆς Ἰστορίας. Στ' αὐτιά σου ἰχοῦν «*τρακόσα σημαντρα κι ἐξήντα δυὸ καμπάνες*» ἐσπερινούς και ὀρθρους και πανηγυρικὲς λειτουργίες με τὸν Πατριάρχη και τὸν Αὐτοκράτορα, κληρο και λαὸ πολὺ, ἐκεῖ, στὸ Ναὸ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, τὴ λαμπρὴ Ἁγία-Σοφία.

Πλοῦτος. Πολιτισμός. Γράμματα. Τέχνες. Λαμπρὴ διοικητικὴ οργάνωσις. Ἕνα πανίσχυρο κράτος κι ἕνας ισχυρὸς στρατὸς νὰ φυλάττῃ τὴν ἀπέραντη αὐτοκρατορία ἀπὸ πάσης ἐπιβουλῆς ἀλλοτρίων, ὡς τὰ πιὸ ἀπομακρυσμένα θέματά της. Κι ὅλος αὐτὸς ὁ πλοῦτος κι ἡ λαμπρότητα ἐλκύουν τὸν θαυμασμὸ και τὸν σεβασμὸ τῶν γύρω λαῶν, ἀλλὰ και τὸν φθόνου και τὴν ἐπιβουλή.

29 Μαΐου 1453: Ἐάλω ἡ Πόλις. Ἡ πένθιμη φωνὴ ἀκούγεται σὰν κλάμμα, σὰν λυγμός, σὰν θρήνος. Τὴν ἀντιλαλοῦν τριγύρω οἱ λόφοι, τὰ βουνά, οἱ θάλασσες. Καὶ φτάνει ὡς πέρα, σὶς πιὸ ἀπόμακρες γωνιὲς τῆς αὐτοκρατορίας. Πολλοὶ δὲν θέλουν νὰ τὸ πιστέψουν. Εἶναι ὅμως ἡ πικρὴ ἀλήθεια.

29 Μαΐου 2000: Πέντε αἰῶνες πέρασαν και μέριασε ὁ ἔκτος. Κι ἡ Πόλις μένει σκλάβου. Κι ἐσύ, προσκυνητὴς στὰ ἁγιασμένα χώματα, δὲν ἀκοῦς πιὰ σημαντρα και δὲν ἀκοῦς καμπάνες. Δὲν βλέπεις ἐκκλησιὲς χριστιανικὲς. Μόνου τζαμιά, παντοῦ τζαμιά. Κι ἀκοῦς τὴ μακρόσυρτη φωνὴ τοῦ μουεζίνου νὰ γεμίξῃ τὸν ἀέρα. Σβῆσαν τὰ ὄνειρα τοῦ Γένου. Χάθηκε κι ὁ ἀπόηχος τῆς ἐλπίδας «*πάλλυ με χρόνια με καιροὺς πάλλυ δικὰ μας θάνα*». Οὔτε κουθέντα πιὰ. Οὔτε σκέψις. Ἐμεῖς τὰ ξεχάσαμε. Καὶ οἱ μεγάλοι τῆς γῆς τὰ διέγραψαν ἀπὸ τὴν ἀτζέντα τους. Λὲς και τὰ εἶχαν ποτέ. Καὶ γιατί νὰ τὰ ἔχουν; Ἀφοῦ τὰ διαγράψαμε ἐμεῖς ἀπὸ τὴ μνήμη μας, θὰ τὰ διατηρήσουν ἐκεῖνοι;

Μὰ θὰ μοῦ πῆτε: Εἶναι τώρα ἐποχὴ γιὰ

τέτοια ὄνειρα; Εἶναι καιρὸς νὰ μιλάμε γιὰ χαμένες πατρίδες; Ὑπάρχει κλίμα πρόσφορο γιὰ ἀλλαγὴ συνόρων; Σήμερα, ὅλος ὁλος ὁ κόσμος τείνει νὰ γίνῃ ἕνα κράτος, μία δύναμις, μία ἐξουσία. Τί νόημα ἔχουν οἱ διαχωρισμοὶ; Τὰ σύνορα; Τὸ «δικό μου» και τὸ «δικό σου»;

Κι ἐγὼ θὰ ρωτήσω: Καὶ ἡ ἐξόντωσις τῶν λαῶν; Τῶν μειονοτήτων; Μὲ τὴ σφαγὴ ἡ με τὸν ἐκπατρισμὸ; Καὶ τὸ γκρέμισμα τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν και τῶν ἑλληνικῶν σχολειῶν; Εἶναι κι αὐτὰ μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἐνοποίησης τοῦ καινούργιου κόσμου; Τῆς κατάργησης τῶν διαιρέσεων και τῶν διακρίσεων; Τοῦ σεβασμοῦ -τουλάχιστον- τῆς Ἰστορίας;

Θὰ τὰ ξεχάσουμε κι αὐτὰ; Θὰ δεχθοῦμε νὰ συνεχίζονται, ἀκόμα και σήμερα; Καὶ νὰ ἀποκαλοῦν οἱ ἀμερικανοὶ δημοσιογράφοι τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ Ἐφεσο «*ἀρχαία τουρκικὴ πόλις*»; Καὶ κάποιοι δικοὶ μας τὴν Ἁγία-Σοφία, σύμβολου ἑλληνικῆς ἱστορίας χιλίων χρόνων, «*αὐτὸ τὸ κτίριο*»!

Εἶναι πολὺ, στὴ σημερινὴ ἐποχὴ τῆς ἀνεξίθρησκείας και τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως, νὰ ἔχουν δικαίωμα οἱ λαοὶ τῆς παλιῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας νὰ λατρεύουν τὴ θρησκεία τῶν προγόνων τους; Νὰ μὴν ἰσοπεδῶνται μέσα στὸν ἰσλαμισμό;

29 Μαΐου 2000. Προσκυνητὲς τῆς ἱστορίας τῆς Βασιλεύουσας και νοσταλγοὶ τοῦ παρελθόντος. Αὐτὸ ἐπιτρέπεται, ἀκόμα και στὴν ἐποχὴ μας. Κι ἂν δὲν ἀναβίωσῃ αὐτὸ τὸ παρελθὸν με τὸν τρόπο ποῦ τὸ περιμέναμε και τὸ τραγουδοῦσαμε στὴ μακραίωνη σκλαβιά μας, ἴσως θὰ μποροῦσε νὰ ἀναβίωσῃ, ἀναζωογονημένο ἀπὸ τὶς ζωτικὲς δυνάμεις τῆς φυλῆς, μ' ἕναν ἄλλου τρόπο, με μιὰ ἐλευθερία πνευματικὴ. Καὶ νὰ ξανακερδίσομε με τὴν εἰρήνη, ὅσα χάσαμε με τὸν πόλεμου.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

ΑΠΟ ΤΗΝ «ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ»

Τò παρὸν τεύχος εἶναι ἀφιερωμένο σὲ ἓνα μεγάλο τμήμα του στὰ προβλήματα ποὺ γεννῶνται ἀπὸ τὴν διάδοση ἐνὸς ἀπὸ τὰ τελευταῖα τεχνολογικὰ ἐπιτεύγματα αὐτοῦ ποὺ στὰ ἑλληνικὰ ἔχει ὀνομασθεῖ διαδίκτυον. Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ κατὰ τὴν ὁποία μία νέα τεχνολογικὴ ἐπινόηση προβληματίζει τὸν ἄνθρωπο γιὰ τὶς συνέπειες ποὺ αὐτὴ ἐπιφέρει στὴν καθημερινὴ του ζωὴ καὶ κυρίως στὴν πνευματικὴ του ὑπόστασι.

Σὲ ἓνα καθαρὰ τεχνοκρατικὸ ἔντυπο, στὰ «*Τεχνικὰ Χρονικά*», ὄργάνου τοῦ Τεχνικοῦ Ἐπιμελητηρίου τῆς Ἑλλάδος, στὸ φύλλο τῆς 6ης Μαρτίου, συνεργάτης αὐτοῦ δημοσιεύει ἄρθρο μὲ τίτλο: «*Ἡ Πληροφορικὴ καὶ οἱ κίνδυνοι ποὺ ἐγκυμονεῖ*», ὅπου ἀναλύει τοὺς ἐπόμενους συγκεκριμένους κινδύνους ποὺ προκύπτουν ἀπὸ τὴν εὐρεία χρῆση τοῦ ἱντερνέτ:

α) Φαινόμενο τοῦ γυάλινου ἀνθρώπου - Φαινόμενα χειραγωγήσεως. Ἡ ὑφισταμένη μέσω τοῦ διαδικτύου δυνατότητα καταργήσεως τοῦ ἀπορρήτου τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς τῶν πολιτῶν παράγει τὴν εἰκόνα τοῦ «*γυάλινου*» ἀνθρώπου, ὅπου ἡ ζωὴ του γίνεται διαφανῆς σὰν τὸ γυαλί.

β) Περιθωριοποίηση τοῦ τεχνολογικὰ «*ἀμόρφωτου*» ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι ὁ ἀναλφάβητος τῆς νέας ἐποχῆς.

γ) Κοινωνικὲς ἐπιπτώσεις ἀποξενώσεως λόγῳ τοῦ ἀπομονωτισμοῦ τοῦ χρήστη, δεδομένου ὅτι μὲ τὴν μέθοδο αὐτὴν κάνει δυνατὴ τὴν ἐπιδίωξή του μὲ πολὺ λίγη ἢ καὶ καθόλου τὴν ἀνάγκη τῆς ἀνθρώπινης ἐπικοινωνίας.

δ) Δημιουργία ἰσχυρῶν ὀλιγοπωλιακῶν ἐταιρειῶν ἐλέγχου ὅλων τῶν μέσων.

Συγκεκριμένα ἢ πρόσφατη συγχώνευση

μεταξὺ ADL καὶ Time Warner κατέδειξε τὸ ἐπερχόμενο καὶ συνεχῶς ἀύξανόμενο φαινόμενο τοῦ συγκεντρωτισμοῦ ὅλων τῶν μέσων ἐντύπων, ψηφιακῶν, ραδιοτηλεοπτικῶν καὶ καλωδιακῶν σὲ λίγους τεράστιους ὀργανισμούς. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι οἱ ὀργανισμοὶ αὐτοὶ ὄχι μόνον θὰ μποροῦν νὰ ἀσκοῦν πλήρη ἔλεγχο στὸν κάθε πολίτη, ἀλλὰ νὰ εἶναι σὲ θέση νὰ τὸν χειραγωγοῦν καὶ νὰ ἐλέγχουν τὴν πολιτικὴ ζωὴ κάθε χώρας μὲ τὰ προφανῆ ἀποτελέσματα.

Καὶ ὁ συντάκτης τοῦ ἄρθρου συμπεραίνει: «*Τὰ παραπάνω φαινόμενα εἶναι κάποιες ἀπὸ τὶς ἀρνητικὲς ἐπιπτώσεις ποὺ μπορεῖ νὰ φέρει ἡ κατάχρηση καὶ ἡ χωρὶς μέτρο καὶ κανόνες χρῆση τῶν νέων ἠλεκτρονικῶν ἐφαρμογῶν καὶ τῶν δυνατοτήτων ποὺ δίνουν στὸν σύγχρονο ἄνθρωπο καὶ τὴν κοινωνία. Οἱ μηχανικοὶ σὰν ἐλεγκτὲς ἀλλὰ καὶ δημιουργοὶ τῶν τεχνολογιῶν αὐτῶν ἀποκτοῦν ἰδιαίτερα αὐξημένη κοινωνικὴ εὐθύνη καὶ χρεὸς στὸ νὰ ἀποφραχθοῦν οἱ ὡς ἄνω κίνδυνοι. Δὲν εἶναι μόνον ἐπιβεβλημένη ἐκ τῶν λόγων αὐτῶν ἡ εὐαισθητοποίηση τῆς κοινωνίας, ἀλλὰ καὶ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, ἡ ὁποία καλεῖται νὰ θεσμοθετήσῃ σύγχρονα πλαίσια λειτουργίας τῶν νέων τεχνολογιῶν, τὰ ὁποία θὰ διασφαλίζουν τὴν δυνατότητα τῶν πολιτῶν νὰ ἀπολαμβάνουν τὰ ὀφέλη, ποὺ ἡ τεχνολογία παρέχει στὴν καθημερινὴ ζωὴ, χωρὶς ὅμως καὶ τὶς σημαντικὲς παρενέργειες, ποὺ μὲ τὴν ἀλόγιστη χρῆση αὐτὲς ἐπιφέρουν*».

ΚΑΤΑΧΡΗΣΗ ΕΝΟΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

Γύρω ἀπὸ τὸν θόρυβο ποὺ γεννήθηκε ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Μ. Ἀνδρουλάκη πολλὰ ἐλέχθησαν καὶ ἐγράφησαν. Δὲν θεωρεῖ ἡ στήλη αὐτὴ περιττὸ νὰ προσθέσει μερικὲς γενικώτερες σκέψεις ἐπάνω στὸ πολυσυζητημένο θέμα τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐκφράσεως.

Ἐν προκειμένῳ πολλοὶ ἀνὰ τοὺς αἰῶνες ἀρνήθηκαν τὴν Θεότητα καὶ ἄλλοι καὶ τὴν ἱστορικὴ ὑπαρξὴ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ Μ. Ἀνδρουλάκης ὅμως προχώρησε πάρα πέρα ἀπὸ αὐτοὺς καὶ σὲ πείσμα κάθε ἠλεγμένης καὶ ἀποδεκτῆς πληροφορίας γιὰ τὴν ζωὴ καὶ τὴν δράση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἄφησε τὴν φαντασία του μεταξὺ τῶν ἄλλων νὰ πλάσει βλάσφημα παραμύθια καὶ νὰ τὰ προορίσει στὸν ἀνυποψίαστο ἀναγνώστη σὰν ἔργο τέχνης, καλυπτόμενος ἀπὸ τὴν ἀσυλία τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐκφράσεως.

Ἐὰν ἤθελε ὁ ἐν λόγῳ κύριος νὰ γράψει ἓνα μυθιστόρημα θὰ μπορούσε νὰ ἐπιλέξει ἓνα φανταστικὸ πρόσωπο γιὰ ἡρώα του, τὸ ὁποῖο νὰ ἐκοσμοῦσε μὲ ὅποια προτερήματα καὶ ἐλαττώματα ἤθελε. Ὅμως ἡ ἐπιλογή ὡς ἡρώα τοῦ ἔργου τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἀστοχὴ ὑπῆρξε καὶ προκλητικὴ ἔναντι τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τῶν Ἑλλήνων Ὁρθοδόξων - καὶ ἂς μὴ παραπονεῖται ἐὰν μερικοὶ ἐξ αὐτῶν ἀντέδρασαν κατὰ τρόπον βίαιον. "Ὅσον γιὰ τὸν ἴδιον καὶ τοὺς αὐτόκλητους συνηγόρους του, οἱ ὁποῖοι ἐπικαλοῦνται τὸ ἐπιχείρημα τοῦ δικαίωματος τῆς ἐλευθερίας τῆς ἐκφράσεως ἂς ἐπιτραπῆ νὰ διατυπωθοῦν οἱ ἐπόμενες σκέψεις. Ἀσφαλῶς ἡ τέχνη εἶναι μία ἀπὸ τὶς ὑψιστές πολιτιστικὲς ἀξίες ἐντεταγμένη στὸ σύνολον τῶν ἀξιῶν τοῦ πολιτισμοῦ ὅπως καὶ ἡ θρησκεία.

"Ὅμως *«ἀπὸ τὸ καλλιτέχνημα μπορεῖ νὰ ἀξιῶσει κανεὶς πάντοτε νὰ μὴν ἀποτελεῖ ἔργο φθορᾶς τῶν ἄλλων ἀξιῶν τοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ ἂν ἀκόμη δεχθοῦμε ὅτι ἡ τέχνη δὲν ἔχει κανέναν ἄλλον σκοπὸν ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὠραῖο εἶναι φανερό, ὅτι ἀκριβῶς γι' αὐτὸν τὸν λόγο, ἡ τέχνη δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μπεῖ στὴν ὑπηρεσία τῆς φθορᾶς τῶν ἄλλων πολιτιστικῶν ἀξιῶν καὶ μάλιστα τῆς ἀξίας τοῦ ἠθικῶς ἀνωτέρου, τοῦ ἁγίου. Καὶ ἂν δεχόμεστε πῶς ὑπάρχει ἡ δυνατότης νὰ*

*χαρκτηρίσουμε σὰν καλλιτέχνημα μιὰ δημιουργία μὲ περιεχόμενον ἀντίθετον πρὸς τὶς ἀξίες τῆς ἠθικῆς, τοῦ ἁγίου, τοῦ ἱεροῦ καὶ πάλι ὁ χριστιανικὸς πολιτισμὸς θὰ ἀποδοκιμάσει ἓνα τέτοιο καλλιτέχνημα. Γιατὶ κάθε δημιουργία ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἐναρμονισθεῖ πρὸς τὸν πολιτισμὸν στὴν ὁλότητά του, ἀποτελεῖ κάτι τὸ ἀντιπολιτιστικόν. Δὲν εἶναι ἄρα ἀξία, ἀλλὰ ἀπαξία»**.

Ἐκτὸς ἐὰν ὁ κ. Ἀνδρουλάκης λόγῳ τῆς κοσμοθεωριακῆς τοποθετήσεώς του δὲν θεωρεῖ τὴν θρησκεία ὡς ἀξία τοῦ πολιτισμοῦ, πράγμα γιὰ τὸ ὁποῖο ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τοῦ λαοῦ μας ἔχει ἀντίθετη γνώμη.

B.K.Σ.

ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΝΕΟΙ ΤΟ ΚΡΙΣΙΜΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Δὲν περνᾶει, δυστυχῶς, ἡμέρα ποὺ νὰ μὴν πληροφορηθοῦμε ἀπὸ τὸ ἀστυνομικὸ δελτίο, πῶς κάποιος συνάνθρωπός μας, νέος, κυρίως, στὴν ἠλικία, βρέθηκε νεκρὸς μὲ τὴν σύριγγα τῆς ἡρωίνης καρφωμένη στὸ χέρι του.

Εἶναι πράγματι ἓνα συγκλονιστικὸ φαινόμενο τῶν ἡμερῶν μας ποὺ δείχνει ὀλοφάνερα πῶς ἡ κυκλοφορία καὶ ἡ χρῆση ναρκωτικῶν οὐσιῶν, ἀποτελεῖ πλέον τὸν ὑπ' ἀριθμὸν ἓνα κίνδυνον γιὰ τὴν ψυχοσωματικὴ ὑγεία τῶν νέων μας. Ἡ Πολιτεία καὶ ἡ Ἐκκλησία, μὲ τὶς δυνάμεις ποὺ διαθέτουν, ἄρχισαν νὰ ἀσχολοῦνται, κατόπιν ἐορτῆς δυστυχῶς, μὲ τὸ πρόβλημα αὐτό, πλὴν ὅμως ὁ τρόπος προσεγγίσεως καὶ τὰ μέτρα ποὺ λαμβάνονται ἀποδεικνύονται στὴν πράξη ἀνεπαρκῆ καὶ ἀτελέσφορα. Καλὲς εἶναι οἱ θεραπευτικὲς Κοινότητες καὶ τὰ Κέντρα ἀπεξάρτησης, ἐφ' ὅσον, βεβαίως, λειτουργοῦν μὲ τὶς σύγχρονες ἰατρικὲς καὶ ψυχολογικὲς μεθόδους. Ὅμως οἱ προσπάθειες αὐτὲς ἐρχονται νὰ δράσουν κατασταλτικὰ καὶ ἀφοῦ τὸ κακὸ ἔχει γίνει. Εἶναι ἀνάγκη ἀφύπνισης ὅλων τῶν κοινωνικῶν παραγόντων γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὸ πρόβλημα στὸ στάδιο τῆς πρόληψης. Χρειαζέται δηλ.

* Ἀλεξ. Ν. Τσιριντάνη: «Χριστιανισμὸς καὶ Τέχνη», περιοδικὸν Ἀκτίνες τεῦχος 87, ἔτος 1948, σελ. 548.

νά γίνει μιὰ συστηματικὴ μελέτη τῶν αἰτίων ποὺ ὀδηγοῦν νέους ἀνθρώπους στὸν ἀπατηλὸ κόσμο τῶν ναρκωτικῶν, σὰν μέσο διαφυγῆς ἀπὸ τὴν σύγχρονη κοινωνικὴ πραγματικότητα τοῦ ἀμοραλισμοῦ καὶ τῆς ὑλοφροσύνης, ποὺ τείνουν νὰ ἐξαφανίσουν κάθε ἀγωνιστικὴ προσπάθεια γιὰ πραγματικὴ παιδεία, ἐξανθρωπισμὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐπανασύνδεσή του μὲ τὶς αἰώνιες Ἀλήθειες τῆς ἀρετῆς, τῆς ἐντιμότητος, τῆς ψυχικῆς καλλιέργειας κ.ο.κ.

Ἡ σύγχρονη ἔρευνα τοῦ φαινομένου τῶν ναρκωτικῶν ἀπὸ εἰδικούς ἰατρούς, ψυχολόγους, κοινωνικοὺς λειτουργοὺς κ.λ.π. ἔχει καταλήξει στὸ ἀσφαλὲς συμπέρασμα πὼς στὴν χρῆση ναρκωτικῶν οὐσιῶν καταφεύγουν ἄτομα νεαρῶς κυρίως ἡλικίας, ποὺ προέρχονται ἀπὸ οἰκογένειες διαλυμένες ἢ ὑψηλῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως, χωρὶς ὅμως ἠθικὰ ἐρείσματα καὶ στόχους κοινωνικῆς καταξίωσης. Ἔτσι ἐμφανίζεται τὸ φαινόμενο, ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά πρόσωπα ποὺ ἀνατράφηκαν μέσα σ' ἓνα διασπασμένο οἰκογενειακὸ ἰσθμὸ νὰ προσπαθοῦν νὰ βροῦν τὰ ὑποκατάστατα τῆς οἰκογενειακῆς ἀγάπης καὶ ἰσορροπίας, σὰν μιὰ ἀπεγνωσμένη προσπάθεια, στὸν φανταστικὸ κόσμο τῶν ναρκωτικῶν. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, πρόσωπα ἀπὸ περιβάλλοντα μὲ ἀτέλειωτες οἰκονομικὲς ἀνέσεις, στρέφονται στὰ ναρκωτικὰ γιὰ τὴν ἀναζήτηση κάποιου καινούργιου, κάποιας ἄλλης ἐμπειρίας, ποὺ ἴσως κορέσει τὴν ἀνικανοποίητη δίψα γιὰ κάτι ἀληθινό, κάτι ποὺ ἢ φανταχτερὴ ὕλη καὶ ἢ χλιδὴ δὲν μπόρεσε νὰ τοὺς δώσει.

Νὰ λοιπὸν, ποὺ ἡ πρόληψη τοῦ κακοῦ ἐρχεται νὰ βοηθήσει στὴν καλύτερη λύση τοῦ προβλήματος. Καὶ ὑλοποιεῖται αὐτὴ ἡ πρόληψη μὲ τὸ νὰ δημιουργήσουμε οἰκογένειες-φυτῶρια κατανόησης καὶ ἀγάπης, ὥστε στὸ κλίμα τῆς ἀσφάλειας καὶ ἐμπιστοσύνης, ποὺ ἐμπνέει μιὰ ἠθικὰ συγκροτημένη οἰκογένεια, νὰ ἀποκλεισθῇ κάθε ιδέα ἢ τάση γιὰ ἀναζήτηση εὐτυχίας στὸν κόσμο τῶν ναρκωτικῶν. Ὅπως ὅλα τὰ κοινωνι-

κά, ἔτσι καὶ αὐτὸ γιὰ τὸ ὁποῖο συζητᾶμε, ἔχει τὴν λύση του στὸν παράγοντα ἀνθρώπο. Ἄς προσπαθήσουν ὅλοι οἱ φορεῖς τοῦ πολιτισμοῦ, Πολιτεία, Ἐκκλησία, Σχολεῖο, Οἰκογένεια, νὰ διαμορφώσουν χαρακτηῆρες, ποὺ θὰ ἐμπνέονται ἀπὸ ἀρχὲς καὶ ἰδανικά, ποὺ ἔχουν στηρίξει τὴν πρόοδο καὶ τὴν ὁλοκλήρωση τοῦ ἀνθρώπου. Νὰ γίνῃ καθημερινὴ φροντίδα ἢ προσφορὰ ἀγάπης, συμπαράστασης καὶ κοινωνικῆς μέριμνας σὲ πρόσωπα ποὺ ἀντιμετωπίζουν δύσκολες καταστάσεις (ἀνεργία, διαλυμένο οἰκογενειακὸ περιβάλλον, ἀσθένειες κ.λ.π.) ὥστε τὰ πρόσωπα αὐτὰ νὰ ἔχουν τὴν βεβαιότητα ὅτι στηρίζονται σὲ σταθερὰ θεμέλια καὶ ὄχι σὲ ἐφήμερες καὶ τελικὰ ἀποτυχημένες λύσεις ὅπως τὰ ναρκωτικὰ, ὁ ἀλκοολισμὸς, ἡ ἠδονοθηρία κ.λ.π.

Ἡ ὑπερπροσφορὰ ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ ἀνέσεων, μέσα στὸν οἰκογενειακὸ περίγυρο, στὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ θέματος, ὀδηγεῖ στὴν ἀπογοήτευση τοὺς νέους ἀνθρώπους, ἀφοῦ ἔχοντας δοκιμάσει τὰ πάντα, διαπιστώνουν μέσα τους τὸ ἀπέραντο κενὸ ἀπὸ τὴν ἔλλειψη ψυχικῆς ἐπαφῆς, καλλιέργειας ἠθικῶν ἀξιῶν, μὲ ἓνα λόγο ἀπὸ τὴν ἀπουσία πνευματικῶν ἀνατάσεων καὶ ἀναζητήσεων.

Ἀπὸ τὴν ἀγωνία λοιπὸν τῆς φρικτῆς πραγματικότητος τῶν καθημερινῶν θυμάτων τῶν ναρκωτικῶν, ἄς περάσουμε στὸν ἀγώνα, γιὰ ἠθικὴ ἀνακαίνιση καὶ ψυχικὴ στήριξη τῶν νέων ἀνθρώπων, προσφέροντάς τους συγχρόνως τὴν ἐμπρακτὴ ἀγάπη μας μὲ τὴν ἐξέυρεση ἐργασίας, ἀποκατάσταση ὑγιoῦς οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος, παροχὴ ἀληθινῆς ψυχαγωγίας κ.ο.κ. Ἔτσι, μόνον μὲ τὸν ἀγώνα αὐτὸ θὰ ἐλαχιστοποιήσουμε τὶς νοσηρὲς ἐπιρροὲς καὶ τὰ αἴτια, ποὺ ὀδηγοῦν στὸν χωρὶς ἐπιστροφή δρόμο τῶν ναρκωτικῶν.

Ἰ.Γ.Κ.

Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΥΠΟΥ
ΤΗΣ Χ.Ε.Ε.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΤΑ... ΒΟΥΛΗΣΗ!

"Έως τις 15 Μαΐου θα κάνουν αισθητή την παρουσία τους στις μικρές μας οθόνες τὰ ἐγχρωμα σήματα με τὰ ὁποία θὰ ἐπισημαίνονται πλέον τὰ τηλεοπτικά προγράμματα. Όλοι οἱ τηλεοπτικοὶ σταθμοὶ εἶναι ὑποχρεωμένοι, με βάση πρόσφατη ὑπουργική ἀπόφαση, νὰ σηματοδοτοῦν πλέον τὸ σύνολο τῶν προγραμμάτων τους, ἀνακοινώνοντας στοὺς γονεῖς τὸ εἶδος καὶ τὴν ἐπίδραση κάθε ἐκπομπῆς στὰ παιδιά.

"Ένας ρόμβος σὲ πράσινο φόντο ἀφορᾷ τὶς ἐκπομπές πού εἶναι κατάλληλες γιὰ ὄλους, ἕνας κύκλος σὲ μπλὲ φόντο ἐπισημαίνει ὅτι εἶναι ἐπιθυμητὴ ἢ γονικὴ συναίνεση καὶ ἕνα τρίγωνο σὲ πορτοκάλι φόντο δηλώνει ὅτι εἶναι ἀπαρτί-ητὴ ἢ γονικὴ συναίνεση γιὰ νὰ παρακολουθήσει ἕνα παιδί τὸ συγκεκριμένο πρόγραμμα. Περαιτέρω ἀρχίζουν τὰ δύσκολα γιὰ τοὺς διευθυντὲς προγράμματος τῶν καναλιῶν, ἀφοῦ τὰ ἐπόμενα δύο σήματα δὲν τοὺς εἶναι ἰδιαίτερα ἀρεστά: "Ένα τετράγωνο σὲ ροῦζ φόντο ἐπισημαίνει ὅτι τὸ πρόγραμμα εἶναι κατάλληλο γιὰ ἄτομα ἄνω τῶν 15 ἐτῶν καὶ ἕνα Χ σὲ κόκκινο φόντο, ὅτι τὸ πρόγραμμα εἶναι κατάλληλο μόνο γιὰ ἐνηλίκους.

Ἡ συγκεκριμένη νομοθετικὴ ρύθμιση παρουσιάζει βασικὲς ἀδυναμίες. Ἡ βαθμολόγηση τῶν προγραμμάτων δὲν θὰ εἶναι ἐννοια γιὰ ὄλους τοὺς τηλεοπτικούς σταθμούς, γιὰτὶ ἐναπόκειται στὰ **προσωπικὰ κριτήρια** τοῦ κάθε διευθυντοῦ προγράμματος ἢ ἀπόφαση ἂν μιὰ ἐκπομπὴ εἶναι κατάλληλη ἢ ἀκατάλληλη γιὰ τὰ παιδιά! Αὐτὸ σημαίνει ὅτι εἶναι δυνατόν ἢ ἴδια ἐκπομπὴ νὰ σηματοδοτεῖται ὡς **κατάλληλη** ἀπὸ τὸ ἕνα κανάλι καὶ ὡς **ἀκατάλληλη** ἀπὸ ἄλλο.

Μιὰ ἀδυναμία τοῦ νόμου εἶναι ὅτι τὰ πολυχρωμα σημάτια δὲν θὰ βρῖσκονται συνεχῶς στοὺς τηλεοπτικούς μας δέκτες, ἀλλὰ **μόνο** στὴν ἀρχὴ κάθε ἐκπομπῆς καὶ γιὰ κάποια λεπτὰ μετὰ ἀπὸ κάθε διαφημιστικὸ διάλειμμα! Συνεπῶς ὁποῖος γονεὺς ἀνοίξει τὴν τηλεόρασή του στὴ διάρκεια μιᾶς ἐκπομπῆς δὲν μπορεῖ νὰ ἐνημερωθεῖ ἀμέσως γιὰ τὴν ποιότητά της, με ἀποτέλεσμα τὰ παιδιά νὰ εἶναι ἐκθετα σὲς ὁποιοσδήποτε σκηνές! Μόνο τὸ κόκκινο σῆμα γιὰ τὶς ἀκατάλληλες ἐκπομ-

πές θὰ μεταδίδεται σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἐκπομπῆς, ἀλλὰ γι' αὐτὸ ἔχουν ἤδη ἐκφραστεῖ ἀρνητικὰ οἱ ὑπεύθυνοι τῶν καναλιῶν.

Εἶναι **ῥοιμα** τὰ ἀρμόδια στελέχη τῶν καναλιῶν γιὰ νὰ ἀναλάβουν μιὰ τόσο σημαντικὴ κοινωνικὴ καὶ πνευματικὴ ἀποστολή; Νὰ προστατεύσουν, δηλαδή, ἀποτελεσματικὰ τὶς εὐαίσθητες παιδικὲς ψυχές; Ἡ τὰ ἐπιχειρηματικὰ καὶ οἰκονομικὰ συμφέροντα τῶν ἀφεντικῶν τους θὰ ἀποδειχθοῦν σημαντικότερα; Ἐπιπλέον, παραμένει ἕνα ἀναπάντητο ἐρώτημα: Οἱ λεγόμενες «παιδικές» σειρές κινουμένων σχεδίων καὶ οἱ γλυκανάλατες «νεανικές» σαπουνόπερες θὰ θεωρηθοῦν *a priori* κατάλληλες γιὰ ὄλους; Γιὰτὶ καὶ ἡ βία καὶ τὰ σεξουαλικὰ ὑπονοούμενα ξεχειλίζουν κι ἐκεῖ! Ὅψόμεθα!

ΜΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΕΙΔΗΣΙΣ;

Ἀνοίγοντας ἕνα λεξικὸ διαπιστώνουμε ὅτι ἡ λέξις εἰδησις παράγεται ἐκ τοῦ ρήματος **εἶδω**, τὸ ὁποῖο εἶχε ἀρχικὴ σημασία τὸ *ὄραν* καὶ δευτερογενῆ τὸ *γνωρίζειν*. Κατὰ συνέπειαν εἰδησις εἶναι ἡ γνῶσις γιὰ κάτι. Στὶς ἡμέρες μας, ὅμως, ἀνακύπτουν κάποια ἐρωτήματα ἐν σχέσει με τὴν εἰδησι: *Τί εἶναι πράγματι εἰδησις; Ποιὰ εἰδησις ἀξίζει νὰ δημοσιοποιηθῇ καὶ ποιὰ ὄχι; Γιὰτὶ τὰ Μέσα Ἐνημερώσεως ἄλλες εἰδησεις τὶς προβάλλουν καὶ ἄλλες τὶς ἀποσιωποῦν; Ποιὸς καθορίζει τὸ τί πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὁ πολίτης;*

Σὲ Πανεπιστήμιο τῶν Η.Π.Α. ἐπὶ 24 χρόνια διενεργεῖται ἡ ἐξῆς ἔρευνα: Ὅμας κοινωνιολόγων συντάσσει ἐτησίως κατάλογο με τὶς εἰδησεις, οἱ ὁποῖες προεβλήθησαν. Τὸ συμπέρασμα τῶν ἐρευνῶν εἶναι ὅτι *«ὑπάρχουν εἰδησεις πού εἶτε γιὰ λόγους κρατικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς εἶτε λόγῳ τῶν πιέσεων ἀπὸ ἐμπορικὰ καὶ ἐπιχειρηματικὰ συμφέροντα δὲν βρῖσκουν τὸ δρόμο τῆς δημοσιότητας»* (Καθημερινή, 5-4-2000). Μεταξὺ τῶν εἰδησεων, οἱ ὁποῖες ἀποσιωπήθησαν τὸν προηγούμενο χρόνο σὲς Η.Π.Α. περιλαμβάνονται καὶ οἱ ἐξῆς: *«Ἡ Πάμπλουτη Ἀμερικανικὴ Ἀντικαρκινικὴ Ἐταιρεία ἔξοδεύει πάνω ἀπὸ 50% τῶν χρημάτων της γιὰ λειτουργικὲς δαπάνες... Ἡ*

Παγκόσμια Τράπεζα δέν τηρεῖ τις ὑποσχέσεις της γιὰ ἀποκατάσταση τῶν περιουσιῶν ἐκατομμυρίων ἀνθρώπων, πού ἀναγκάζονται νά μετακινηθοῦν λόγω τῆς κατασκευῆς φραγμαμάτων... Τό ἀμερικανικό Κογκρέσο ἐνέκρινε τή στρατιωτικοποίηση τοῦ διαστήματος κατά παράδοση τῆς Συνθήκης τοῦ 1967».

Πολλοί ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ ἐνημέρωσις στὰ κράτη τοῦ δυτικοῦ κόσμου εἶναι κατευθυνόμενη ἀπό ἀφανῆ κέντρα. Σέ πρόσφατο συζήτησι στήν Ἑνωσι Συντακτῶν ὁ πολεμικός ἀνταποκριτὴς κ. Ρόμπερτ Φίσκ ἀπεκάλυψε ὅτι «*ἡ κοινὴ γνώμη δέν πληροφορήθηκε ποτέ... πῶς στὸν πόλεμο στὸ Ἰράκ χρησιμοποιήθηκε τὸ ὄπλο DU (Depleted Uranium) τὸ ὁποῖο ἀργότερα ὀδήγησε σὲ πολλαπλὰ θύματα ἀπὸ καρκίνο*».

Θὰ ἦταν ἐνδιαφέρον γιὰ τὰ καθ' ἡμᾶς νὰ γινόταν μία ἐρευνα γιὰ τὸν ἀποπροσανατολισμὸ τῆς κοινῆς γνώμης ἀπὸ τὰ μείζονα πολιτικά καὶ ἐθνικά θέματα, ἡ ὁποία συνήθως γίνεται μὲ τὴν (συγκυριακή;) προβολὴ εἰδήσεων γιὰ ροῦς σκάνδαλα καὶ ἄλλων παρεμφερῶν.

Ὅταν τὰ Μέσα Ἐνημερώσεως ἀνήκουν σὲ κερδοφόρες ἐπιχειρήσεις, διαπλεκόμενες ἢ ὄχι

μὲ ἄλλες οικονομικὲς δραστηριότητες, κανεῖς δὲν μπορεῖ νὰ περιμένῃ ἀντικειμενικὴ ἐνημέρωσι καὶ εἰδήσεις, οἱ ὁποῖες νὰ διευρύνουν τὴν σκέψι καὶ νὰ αὐξάνουν τὴν κρίσι τῶν πολιτῶν.

Ἡ ἀντίστασις στὴν παραπληροφόρησι καὶ κατευθυνόμενη ἐνημέρωσι μπορεῖ νὰ γίνῃ μὲ τὴν μελέτη τῶν «*ψιλῶν γραμμάτων*» τῶν ἐφημερίδων, μὲ τὴν προσφυγὴ σὲ «*ἐναλλακτικά*» καὶ «*περιθωριακά*» Μέσα Ἐνημερώσεως (μὴ κερδοσκοπικὲς ἐπιχειρήσεις) μὲ τὴν κριτικὴ καὶ ἐπιφυλακτικὴ στάσι πρὸς τὰ ὑπερπροδιδόμενα ἀπὸ τὰ μεγάλα Μέσα Ἐνημερώσεως, μὲ τὴν ἀξιολόγησι καὶ ἱεράρχησι τῶν εἰδήσεων, ἀνάλογως μὲ τὴν κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ τους σημασία.

Οἱ χριστιανοί, τέλος, γνωρίζομε ὅτι μερικὰ οὐσιώδη πράγματα δὲν μποροῦν νὰ γίνον ἐιδήσεις. Εἶναι τὰ ἐνεργούμενα ὑπὸ τοῦ Παναγίου Πνεύματος στὶς καρδιὲς καὶ στὶς ζωὲς τῶν ἀνθρώπων Του. Αὐτὲς οἱ εἰδήσεις εἶναι οἱ πλέον εὐχάριστες καὶ οἱ πλέον ἐνδιαφέρουσες, ἐπειδὴ ἀφοροῦν ὄχι μόνον τὴν παρούσα ζωὴ, ἀλλὰ καὶ τὴν μέλλουσα.

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑ ΝΕΑ ΤΗΣ Χ.Ε.Ε.

Τὸ Σεμινάριο Θετικῶν καὶ Βιολογικῶν Ἐπιστημῶν, μὲ συντονιστὴ τὸν Ἀκαδημαϊκὸ κ. Γεώργιο Κοντόπουλο, θὰ γίνῃ στὶς 13 καὶ 27 Μαΐου, ἡμέρα Σάββατο καὶ ὥρα 18:30, στὸν 6ο ὄροφο τοῦ Καρύτση 14. Στὶς 13 Μαΐου θὰ μιλήσῃ ὁ κ. Ἰωάννης Εὐνόπουλος, Μηχανολόγος-Ἡλεκτρολόγος, μὲ θέμα «*Διαφορὲς καὶ ὁμοιότητες τῶν μαθηματικῶν μὲ τὶς ἄλλες ἐπιστῆμες*».

Ὁ Κύκλος Ἰατρῶν θὰ συναντηθεῖ στὸ γραφεῖο τῆς Χ.Ε.Ε. τὴν Κυριακὴ 21 Μαΐου καὶ ὥρα 11 π.μ., γιὰ νὰ συζητήσῃ τὸν ἀπολογισμὸ καὶ τὶς προοπτικὲς τοῦ Κύκλου.

Ὁ Κύκλος Νομικῶν θὰ συνεχίσει τὶς συναντήσεις του στὸ γραφεῖο τοῦ κ. Δ. Λιαρομάτη, Βουλῆς 17, 4ος ὄροφος, τὴν Δευτέρα 22 Μαΐου καὶ ὥρα 19:30.

Ὁ Κύκλος μελέτης Ἁγίας Γραφῆς ἀνδρῶν ὀργανώνει τὸ Σάββατο 13 Μαΐου πολιτιστικὸ

προῦν. Μετὰ τὴ Θ. Λειτουργίαν στὸν Ἱ. Ν. Ἀγ. Νικολάου Ραγκαδά, θὰ γίνῃ περίπατος στὴν Πλάκα.

Ὁ Κύκλος μελέτης Ἁγίας Γραφῆς γυναικῶν συνεχίζεται κανονικὰ στὸ γραφεῖο τῆς Χ.Ε.Ε. στὶς 11 καὶ 25 Μαΐου, ἡμέρα Πέμπτη καὶ ὥρα 11 π.μ. Ἐπίσης οἱ «*φίλες τῆς βιβλιοθήκης τοῦ χωριοῦ*» ἔστειλαν πρόσφατα δέματα μὲ βιβλία καὶ περιοδικὰ στὰ Μέγαρα, στὸ Δίστομο, στοὺς Δελφούς, στὴν Ἀράχωβα καὶ τὴ Λειβαδιὰ Σερρών.

Ὁ Κύκλος νέων ἐπιστημόνων θὰ συναντηθεῖ τὴν Κυριακὴ 14 Μαΐου μὲ θέμα: «*Ἡ πίστη μας καὶ εἰσηγητὴ τὸν Καθηγητὴ κ. Χριστόφορο Διακόπουλο. Οἱ συναντήσεις γίνονται στὴν αἴθουσα Βερίτη, Καρύτση 14, στὶς 11:00 π.μ.*

**Ο ΤΟΜΕΑΣ ΜΕΣΩΝ
ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ Χ.Ε.Ε.**

ΕΝΑ ΠΑΣΧΑ ΤΟΥ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗ

Ἀρξαμένης τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς τοῦ ἔτους ἐκείνου, ἐμελέτα ὁ «Ἀλεξάνδρῆς», ἀπηυδῆσας ἐκ τῶν ταλαιπωριῶν καὶ στερησέων τοῦ ἀξένου δι' αὐτὸν ἄστεως, ὅπως «*πασχάση*» εἰς τὴν προσφιλῆ του γενέτειραν μετὰ τῶν ἐναπομεινάντων ἐκ τῆς οἰκογενείας του, νοσταλγῶν ἔτι «*παιδικὴν Πασχαλιάν*». Καίτοι δὲ οὗτος ἐπόθει «*καπνὸν ἀποθρώσκοντα νοῆσαι ἢς γαίης*», καὶ ἠυφραίνετο ἤδη ὑπὸ τῆς γλυκειάς προσδοκίας, τὸ μελετώμενον, βαῖνον ἐγγύτερον τῆς πραγματώσεώς του, ἐναυάγει οἰκτρῶς τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα, ὡς «*τὸ ταχύπλουν αὐτὸ τὸ προκομμένον πλοῖον, τὸ ὁλοῖον ἐκτελεῖ δῆθεν τὴν συγκωνωνίαν, μεταξύ τῶν ἀτυχῶν νήσων καὶ τῆς ἀπέναντι ἀξένου ἀκτῆς...*»¹.

Βαρύθυμος καὶ σύρων νωχελῶς τοὺς διάτρητα ὑποδήματα ὑποδεδεμένους πόδας του, ἐπορεύετο μετὰ τὸ πέρας τῆς Ἱερᾶς Ἀκολουθίας τῶν Ὁρῶν τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, ἀκμαζούσης τῆς μεσημβρίας, πρὸς τοῦ Ψυρῆ, εἰς τοῦ Τσουτῆ, ἀναζητῶν ἐκεῖσε τὴν προσφιλῆ του μόνωσιν. Δὲν ἐπεζήτησε τὴν ἔνοχον παραμυθίαν τῆς κολυμβήθρας τοῦ Καρχιμάνη, ὅπου ὁ πανσίλυπος καὶ νηπενθῆς ρητινίτης, ὁ ὡς ἤλεκτρον διαλάμπων καὶ ὡς λίβανον εὐωδιάζων θὰ τοῦ παρείχεν ἰκανὴν παράκλησιν, ἔστω πρόσκαιρον. Ἡ ἡμέρα Ἁγία καὶ Μεγάλη, δὲν συνεχῶρει πότον, τηρουμένης ἀποχῆς ἀπὸ «*οἴνου καὶ ἐλαίου*», οὐ μὴν δὲ καὶ ἀπὸ ἡλλιωμένου οἴνου, μὴ διαφέροντος γευστικῶς πολὺ τοῦ ὄξους, οὐ καὶ ὁ Κύριος «*γευσάμενος οὐκ ἠθέλησε πιεῖν*» πρὸς μικρὰν παραμυθίαν τῶν ὀδυνῶν τῆς σταυρώσεως. Εἰσελθὼν δὲ ἐκάθισεν εἰς ἀπόμερον γωνίαν καὶ καλέσας διὰ νεύμα-

τος τὸν Λάμπρον, ἠρκέσθη εἰς μίαν φασκομηλίαν, «*τὸ προσφιλές του ἀπόσταγμα πρὸς τὸ ὁποῖον ἀπὸ μικρὸν παιδίον εἶχεν ἰδιαιτέραν συμπάθειαν*»². Τὸ ζεστόν ἐπίνετο ἀκόμη εὐχαρίστως καθότι ἡ λίαν πρῶμος ἔλευσις τοῦ Πάσχα, διετήρει ἰκανὴν ψύχραν. Καὶ ἐκεῖ ροφῶν μακαρίως τοὺς εὐώδεις ἀχνούς τοῦ ἀφεψήματος, παρεδόθη εἰς τὰς βασανιστικὰς ἀναμνήσεις του, τὰς προκαλοῦσας ἀνάμικτον ἡδονὴν μετὰ ὀδύνης. Καὶ ἀνεπόλει, μεθιστάμενος τοῦ χρόνου καὶ τοῦ χώρου, τὰ συμβαίνοντα ἐν τῇ πεφιλημένῃ νήσῳ του, τὰς ἁγίας αὐτὰς ἡμέρας, ὡς ἡ ὀκταετῆς Μόρφω: «*... Τὴν Μεγάλην Πέμπτην πρωί, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν των ἐκ τῆς ἐκκλησίας ὅπου εἶχον μεταλάβει ὅλοι... ἡ μήτηρ... ἀνεσφουγγώνετο καὶ ἤρχιζε νὰ βάφῃ ἐν τῇ χύτρα τὰ αὐγὰ μὲ ριζάρι, κιννάβαρι καὶ ὄξος... ἔπλαθεν ἀρκετὲς κουλοῦρες μετὰ αὐγῶν, διὰ τὸν σύζυγον... τὴν πενθεράν της, δι' ἑαυτήν, τὶς κουμπάρες, ὡς καὶ μικρὲς “κοκκῶνες” δι' αὐτὸν καὶ τὰ ἀδέλφια του, διὰ τὰ ἀναδεξιμίμα της καὶ διὰ τὰ πτωχὰ παιδιά τῆς γειτονιάς...*»³. Καὶ ἀνεπόλει καὶ ἀνεπόλει ὁλονὲν μετεωριζόμενος... Ἐκεῖ «*εἰς τὸν μικρὸν ἀγροτικὸν ναῖσκον τοῦ χωρίου Θ... ὅπου μὲ τὰς κεντητὰς ποδιάς των καὶ τὰ λευκὰ κολόβια αἱ νεαραὶ χωρικαὶ προσήρχοντο, φέρουσαι ἀγκαλίδας ρόδων καὶ ἰῶν καὶ θημωνίας ὄλας δενδρολίβανου, καταφορτώνουσαι μὲ λόφους ἀνθέων τὸν πενιχρόν Ἐπιτάφιον...*»⁴. Καὶ ἐνεθυμῆτο ἀκόμη τὸν Ἐπιτάφιον τῆς ἐνορίας του ὅπου «*ὅλοι οἱ πιστοὶ μὲ ἀναμμένας λαμπάδας ἐξήρχοντο εἰς τὸ ὑπαιθρον ὑπὸ τὸ ἀμαυρωθὲν φέγγος τῆς φθινοῦσης σελήνης... προπέμποντες τὸν*

Ἐπιτάφιον ἀγλαόφωτον μὲ σειρὰς λαμπάδων. Καὶ ἡ αὔρα πραεῖα ἐκίνει ἡρέμα τοὺς πυρσούς, χωρὶς νὰ τοὺς σβήνη καὶ ἡ ἀνοιξίς ἐπεμπε τὰ ἐκλεκτότερα ἀρώματά της εἰς τὸν Παθόντα καὶ Ταφέντα...»⁷.

Καὶ τί δὲν θὰ ἔδιδεν ὡς ἀντάλλαγμα διὰ νὰ εὐρεθῆ ἐκεῖσε μικρὸν μετὰ τὸ μεσονύκτιον πρὸς τὰ ἐξημερώματα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου! Ἄλλὰ πῶς; Μὲ ποῖα ναῦλα; Καὶ μὲ κενὰς χεῖρας; Θὰ ἠδύνατο βέβαια νὰ δανεισθῆ ὡς καὶ ἄλλοτε ἀπὸ τοῦ φιλιτάτου συνωνύμου ἐξαδέλφου του, ἀλλὰ δὲν ἠθελε νὰ προσκρούσῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν φιλότιμον ἄρνησιν ἐκείνου, νὰ δεχθῆ ἐν καιρῷ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν δανεισθέντων, ὡς συνέβη προσφάτως. Αἱ ὀλίγαι οικονομίαι του ἐκ τινῶν ιδιωτικῶν παραδόσεων εἶχον ἐξαντληθεῖ. Τὰ θερεσέδια ἔτρεχον εἰς τὸ γειτονικὸν παντοπωλεῖον, μολονότι δὲν τὸν ἠνώχλει ὁ παντοπώλης δι' αὐτό. Καὶ ἡ ἔφημερις εἰς τὴν ὁποίαν εἰργάζετο μὲ ὑπερωρίας, τοῦ καθυστερεῖ ἐπὶ καιρὸν τὴν γλίσχραν ἀμοιβὴν του... Ἄ! Ὁχι! Δὲν ἐγένετο ἀλλῶως. Ἐπρεπε νὰ ὑποταχθῆ ἀγογγύστας εἰς τὴν μοῖραν τοῦ ὅπως τὸ ἀτυχήσαν Οὐρανώ των εἰς τὸν γάμον του, ὁ ἀδελφός εἰς τὴν ὑγείαν του, αἱ μαρρανθεῖσαι ἀνυμέναιοι ἀδελφαί του, ἡ Χαρίκλεια, ἡ Σοφοῦλα, ἡ Κυρατσούλα, αἵτινες εἰς μάτην προσεδόκουν τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Ἀλέκου των, διὰ νὰ συνδράμῃ τὰ πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν των.

Τὴν πρωΐαν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου μετὰ τὴν πρώτην Ἀνάστασιν ἐπανελθὼν εἰς τὸ πενιχρὸν του κατάλυμα ἠσθάνετο ὡς τότε παιδίον περιπλανηθὲν πρὸς συνάντησιν «τῆς πρώτης παιδικῆς του ἐρωμένης» τῆς βασιλικῆς δρυός. «Ἦτον ἀποσταμένος, καὶ δὲν εἶχεν κοιμηθεῖ καλὰ τὴν νύκτα. Ὁ ὕπνος τοῦ ἔλειπεν... ὁ Μορφεὺς ἦλθε καὶ τὸν ἐδανκάλισε, καὶ τῷ ἔδειξεν εἰκόνας, ὡς εἰς περιέργον παιδίον...»⁸. Εἰκόνας ἐκ τῶν παιδικῶν του χρόνων καὶ τῶν πρώτων ἐφηβικῶν σκιρτημάτων ὅτε ἀνεκάλυπτεν εἰς τὰς καλλιπαρείους συμπολιτίσσας κο-

ρασιδας, τὴν ἐκταμείσαν ὑπὸ τοῦ Πλάστου πλευρὰν του, καὶ ἤρχιζεν νὰ ἀναζητῆ ἀτόλμως ὡς ἀδαήμων τὸ «ἐαυτοῦ ξύμβολον».

Διαλυθέντος τοῦ οὐνεῖρου ἐσυνειδητοποίει καὶ πάλιν τὴν ἀύχμηρὰν πραγματικότητα. Θὰ ἐώρταζεν ἐξάπαντος καὶ ἐφέτος Λαμπρὴν μονήρης, «ὡς στρουθίον μονάζον ἐπὶ δόματος», μακρὰν τῆς θαλπωρῆς τῆς οικογενειακῆς ἐστίας, ἦν, μὴ ἀναλογιζόμενος τὰς συνεπειάς, εἶχεν ἐνωρὶς ἀρνηθεῖ, τοῦτο μὲν ξενιτευθεὶς τοῦτο δὲ ἀποφασίσσας ὅπως μὴ ἔλθῃ εἰς γάμου κοινωνίαν. Καὶ ἤρχισεν ἐρωτῶν περιέργως ἑαυτόν. Διατί; Διατί νὰ μὴν ἀποτολμήσῃ νὰ νυμφευθῆ καὶ οὗτος τὴν κόρην τῆς καρδίας του ὅπως τοσοῦτοι συνομήλικόι του; Καὶ ἦλθεν εἰς τὴν σκέψιν του ὡς εἰκῶν ὀμιχλώδης τὸ εἶδωλον τῆς Λαλιῶς ἥτις ζωηρεύουσα τὸν ἐκοίτα ἐπιμόνως μετὰ βλέμματος οἴκτου καὶ τινος εἰρωνείας... Καὶ τοῦ εἶχε δοθεῖ ἡ εὐκαιρία καὶ πρὸ τοῦ ἀτυχοῦς γάμου της καὶ μετὰ τὴν χηρείαν της. Δειλία ἀπὸ μέρους τοῦ ἡ ἔλλειψις φίλου συμβούλου ὅστις θὰ τὸν ἐνεθάρρυνεν πρὸς τοῦτο; Τίς οἶδεν! Καὶ ἠσθάνθη ἐσωτερικὴν ταραχήν. Καὶ ἠθύμησεν. Ἄλλ' αἰφνιδίως, «εἰς ἑαυτὸν ἔλθων», ἀπέσπασε τὸν νοῦν του ἐξ αὐτῆς, θεωρήσας ὅτι συγκατετέθη εἰς ἐφάμαρτον λογισμόν. Καὶ ἠσθάνθη ἔνοχος ὡς ἡ θεία Μολῶτα ἐπὶ τῇ θεᾷ τοῦ Ἀλιβανίστου⁷ ὡς ὁ Πάνος Δημούλης παρατηρῶν τὴν ἀμέριμνον Βλαχοπούλαν τὴν μεσημβρίαν ἐκείνην τοῦ Μεγάλου Σαββάτου⁸. Ἄντεκρούσε τὸν πειρασμὸν καὶ ἤρχισε νὰ φιλοσοφῇ. Ναί! «Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι...» ἀλλὰ «θλίψιν τῇ σαρκὶ ἔξουσιν οἱ τοιοῦτοι...» καὶ «ἕκαστος ἐφ' ᾧ ἐκλήθη»... Μόνος δὲν ἐπέλεξε τὸν δρόμον αὐτόν; Καὶ βεβαίως δὲν εἶχεν ἐνδυθεῖ τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ὥστε ἠδύνατο ἀνενόχως νὰ ἀνακαλέσῃ καὶ τώρα τὴν ἀπόφασίν του ἀλλὰ οὔτε αὐτὸς εἰς ἑαυτὸν οὔτε ἡ μικρὰ καὶ αὐστηρὰ κοινωνία τῆς νήσου θὰ τοῦ συνεχώρουν ποτὲ τοιαύτην λιποταξίαν. Καὶ πῶς θὰ ἠγγνόη ἀναιδῶς χήραν ἀδελφὴν καὶ τρεῖς ἄλλας παρθένους ὑπεράκμους οὕσας εἰσέτι; Ἀπεμάκρυνεν τὸν πειρασμὸν ἐκ τῆς

σκέψεώς του, ὡς ἐκ τοῦ πονηροῦ, θεωρήσας ἑαυτὸν μακάριον ἐν τῇ μονώσει καὶ τῇ πτωχεία του. Καὶ κατανυγείς ἤρχισε νὰ ψάλλῃ μετὰ πραεῖας φωνῆς τὴν α΄ Ὁδὴν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθέντος Ἰκετηρίου Κανόνος εἰς τὴν Γοργοῦπήκοον: «*Νεκρῶσαι τὸν ἔξω ἐπιποθῶν καὶ ζωοποιῆσαι νεκρωθὲν τὸ πνευματικόν, πρὸς Σὲ μόνην, Ἄχραντε, προστρέχω...*»⁹. Καὶ ἤναψεν εἰς τὸ μικρὸν πῆλινον θυμιατήριόν του ἁγιορείτικον θυμίαμα ἐξ ἐκείνου τοῦ ὁποῖου τοῦ εἶχε φέρεи ὁ Νήφων καὶ ἐπληρώθη ὁ χῶρος «*μυροβολήσας ἐκ τοῦ ἐλισσομένου εἰς κυανοὺς στεφάνους μοσχολιδάνου...*»¹⁰ ἀνερχομένου «*εἰς ὁσμὴν εὐωδίας πνευματικῆς*» πρὸς τὴν Ὑπέραγνον Κόρην. Καὶ ἠρέμησεν.

Δὲν θὰ ἔκαμνεν φέτος Σκιαθίτικη Λαμπρὴν, οὐδὲ «*ἐξοχικὴν Λαμπρὴν, εἰς τὰ Καλύβια εἰς τὸ μικρὸν ἐξωκκλήσιον τοῦ ἁγίου Δημητρίου μετὰ τοῦ καταδεκτικοῦ παπα-Κυριάκου, τοῦ μπαρμπα-Μηλιοῦ, τοῦ μπαρμπα-Ἀναγώστη τοῦ Φταμηνίτη καὶ τῆς ὠραίας Ξανθῆς, τῆς συζύγου του καὶ τῆς μητρὸς τῆς Μελάχως καὶ τῆς θεια-Κρατήρας, τῆς πενθερᾶς τῆς καὶ τοῦ χειμαρριώτου μπαρμπα-Κίτσου, γηραιοῦ χωροφύλακος, ἄδοντος τὸ "Χριστὸς Ἀνέστη!" κατὰ κωμικὴν διασκευὴν, ἣν ἐνθυμηθεὶς ἐμειδίασεν... Οὐτε θὰ ἠδύνατο νὰ συνδράμῃ τὸν ἀτυχῆσαντα εἰς ψάλλτην "ἀκούσιον ἱερομόναχον" παπα-Διανέλον, ἀναλαβουσῶν τὸν ρόλον τοῦ τῆς θεια-Μαθηνιώως καὶ τῆς θεια-Σερανωῶως καὶ τοῦ γερο-Φιλίππῃ "ποῦ δὲν ἐγύριζεν ἡ γλῶσσα του"»¹¹... Καὶ ἐγέλασεν ἠχηρῶς... *Εἶτα ἤρχισεν συλλογιζόμενος μετ' οἴκτου τοὺς ἄμοιρους δοσκοὺς τῆς Κεχρεᾶς, τ' Αἰ-Κωνσταντίνου, τ' Αἰ-Θανασιοῦ, τῶν Μποστανιῶν*» καὶ ἄλλων τόπων ποῦ ἦσαν σκόρπιοι «*σάν τοῦ λαοῦ τὰ τέκνα*»¹². Οὐτὸν πιθανώτατα δὲν θὰ ἤκουον κἂν Ἀνάστασι καὶ δὲν θὰ συμμετεῖχον τοῦ συμποσίου τῆς πίστεως. Καὶ πάλιν ἐθεώρησεν ἑαυτόν, καίτοι ἐξόριστον ἐκ τῆς γενετείρας, πολὺ εὐτυχέστερον. Καὶ Ἀνάστασι θὰ ἔκαμνεν. Καὶ θὰ ἔψαλλεν μεθ' ὅλης τῆς*

ψυχῆς του. Καὶ ἐξοχικὴν Λαμπρὴν ἀκόμη, εἰς τινα τῶν προαστείων ναόν, ὡς αἰφνης εἰς τὸν ἅγιον Δανιὴλ ἔξω εἰς τὰ ἐλαιοτριβεῖα, καίτοι τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀπέρριψεν ἐνθυμηθεὶς τὸ πάθημα τοῦ γηραιοῦ φίλου του τοῦ μπαρμπα-Πίπτη, ποῦ ἠδύνατο νὰ ἔχη καὶ ὁ ἴδιος ὁδοιπορῶν νύκτωρ «*διὰ τῶν χωραφίων*»¹³. Ἡ ἐφθαρμένη ἀμφίσεις του καὶ ἡ ὄλη του ἐμφάνισις, ἠδύνατο νὰ ὀδηγήσῃ τοιαύτην ὥραν, τὸν παρατυχόντα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἦτο πλάνης ὀρνιθοκλόπος ὡς τότε ἐκεῖνος. Καὶ ἀνέστησεν εἰς Ἅγιον Ἐλισσαῖον.

Περὶ τὴν δείλην τῆς Λαμπρῆς ἐκείνης κατηρθύνθη καὶ πάλιν εἰς ἅγιον Ἐλισσαῖον διὰ τὸν Ἐσπερινὸν τῆς Ἀγάπης ὅπου καὶ συνέψαλλε κατ' ἀντιφωνίαν μετὰ τοῦ ὁμωνύμου ἐξαδέλφου του. Ἀπὸ τοῦ στασιδίου του ἐπώπτευν τὸ ἑτερόκλιτον ἐκκλησίασμα, τὸ «*ὠραῖον καὶ πολὺ ζωντανὸν καὶ γραφικὸν καὶ παρδαλὸν θέαμα*». Καὶ τινα στιγμὴν διήκρινεν μεταξὺ τῶν «*ὑπηρετριῶν, παραμیانῶν, πτωχῶν μικρομητέρων καὶ ἀτακτούντων παιδιῶν*» τὴν Χριστιανὰ τὴν δασκάλαν, «*ὀπίσω ἀπὸ τὸν τελευταῖον κίονα, κολλητὰ μὲ τὸν τοῖχον σύρριζα εἰς τὴν γωνίαν*» διὰ νὰ μὴ φαίνεται. Καὶ ἐλυπήθη ἀπὸ καρδίας τὸ θῆμα τοῦτο τοῦ ἀπανθρώπου κομματικοῦ κατεστημένου καὶ ἠθύμησεν¹⁴.

Ἀπολυσάσης τῆς δευτέρας Ἀναστάσεως συνεπορεύθη μετὰ τοῦ συμπάλτου του εἰς τοῦ Καχρσιμάνη ὅπου εὗρον καὶ τὴν ὑπόλοιπον συντροφίαν τῶν φίλων συμποτῶν, τὸν Χριστοφίλην, τὸν Θεοφάνη, τὸν κυρ-Στρατῆ, τὸν κολοκυθοκέφαλον ψάλλτην τοῦ νεκροταφείου, τὸν κυρ-Γιάννη τὸν Μανάφτη καὶ ἄλλους τινάς, ἀκρατοποτούντας καὶ εὐθυμούντας πασχαλίως. Παρακλήθει μετ' ὀλίγων ὑπ' αὐτῶν καὶ ἀφοῦ εἶχεν ἀσπασθεῖ καὶ τὸ τρίτον ποτήριον, κενώσας καὶ τοῦτο μέχρι τρυγός -ἡ ἡμέρα ἐπέτρεπε τὴν ἀμετρίαν εἰς πότον μετὰ τὴν προσηγηθεῖσαν ἐγκράτεια- ἐψαλλεν μετὰ πάθους τὰ «*τραγοῦδια τοῦ Θεοῦ*»: «*Πά-*

σχα ιερόν...» «'Αναστάσεως ημέρα και λαμπρυνθῶμεν τῇ πανηγύρει...» κ. ἄ. ὄ. Καὶ ἐλαμπρύνθησαν ἅπαντες δευτεροῦντες καὶ τρισσεύοντες τὴν κανάταν.

Ἄλλ' αἴφνης ὁ κυρ-Ἀλέξανδρος ἐσκυθρώπασεν. Καὶ οἱ οἰνώποιοι ὀφθαλμοὶ του ἐπληρώθησαν δακρύων, ἐλθόντος εἰς τὴν σκέψιν του τοῦ μικροῦ ἐκείνου κορασίου, τῆς Κούλας, ἣτις ἐτέρπετο τοσοῦτον ἐν τῇ ἀνεξηγήτῳ ἀσθενεῖᾳ τῆς ἀκρωμένη τούτων, πρὶν ἢ ἀναρπαγῇ «τῶν τοῦ κόσμου ἡδονῶν ἀγευστον... ὡς καθαρὸν στρουθίον πρὸς καλιὰς ἐπουρανίους...»¹⁵

Ἡ νύξ, πρώτη μετὰ «τὴν πανέροτον και φωταυγῇ» προέκοπεν, καὶ οἱ φίλοι συμπόται ἤρχιζον ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ἀποχωροῦντες νυσταλέοι ἐκ τῶν προηγηθεισῶν ὀλονυκτιῶν καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ οἴνου, ἕως οὗ ἀπέμεινεν τελευταῖος. Ἐγερθεὶς ἀπεσύρθη εἰς τὸ ἐνδότερον καὶ παρήγγειλεν ἕνα «καφὲν μὲ ὀλίγην». Ἀνακαθίσας ἐπὶ τῆς ψιαθίνης καθέκλας του προσήγγισεν ἔτι αὐτὴν πρὸς τὸ σιδηροῦν τρίποδον τραπέζιον. Εἶτα ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ θυλακίου τοῦ ἐπενδύτου του, δεσμίδα κνανῶν φύλλων. Ὁ Βασίλης γνωρίζων καλῶς τὰς συνηθεαῖς καὶ ἐπιθυμίας τοῦ πελάτου του, τὸν ἠρώτησεν:

-Νὰ φέρω τὴν καλαμαριά κυρ-Ἀλέξανδρε;

Δὲν ἐχρειάζετο παρὰ μία ἀπλῆ θεβαιωτικὴ κίνησις τῆς μξιοπολίου κεφαλῆς τοῦ ἐρωτωμένου διὰ νὰ ἐκπληρωθῇ ἐν τῷ ἅμα ἡ γνωστὴ ἐπιθυμία του. Οὗτος γενόμενος ἐπ' ὀλίγον σύννους περιέκλεισε διὰ τῶν τριῶν τυλωδῶν δακτύλων του τὸν προσφερθέντα παλαιὸν κονδυλοφόρον καὶ ἐμβάπτων αὐτὸν εἰς τὴν μελάνην ἤρχιζεν νὰ γράφῃ χωρὶς διακοπὴν, πλὴν ἐκείνης διατὸν νέον ἐμβαπτισμὸν τῆς πέννας του εἰς τὸ μελανοδοχεῖον. Θὰ ἐνόμιζε τις, θεωρῶν αὐτόν, ὅτι ἀόρατός τις ὑποβολεὺς ὑπηγόρευε τὰ γραφόμενα. Καὶ ἐὰν ἡδύνατο νὰ ρίψῃ ἀδιάκριτον βλέμμα ἐπὶ τῶν δαψιλῶς καλυπτομένων ὑπὸ τῆς γραφῆς σελίδων

του, θὰ ἀνεγίνωσκεν, τὸ πρῶτον περικοπὰς ἀπὸ τὸ νέον του διήγημα, ὅπου ἰστόρει τὸ Πάσχα τοῦ καπετάν-Τζῶνι τοῦ πενθεροπλήκτου¹⁵. Καὶ εἰς ἐν σημεῖον θὰ διήκρινε κηλίδα μελανώδη ἐκ στάξαντος δακρύου διὰ τὸ ἄξενον Πάσχα τοῦ καπετάνιου ποῦ ἐνεθύμιζεν τὸ ἰδικόν του καίτοι ἐκ διαφορετικῆς αἰτίας.

Ἄπὸ τοῦ κήπου τοῦ Οἰνοπωλείου ἠκούσθη φωνὴ ἀλέκτορος σημαίνουσα μεσονύκτιον. Τότε συνελθὼν ἀντελήφθη ὅτι ἦτο ὁ τελευταῖος ἐναπομείνας ἐκεῖ καὶ πρὸς χάριν τοῦ ὁποίου τὸ κατάστημα παρέμενεν ἀνοικτόν. Ζητήσας συγνώμην ἐκαληνύχτησε δια τοῦ «Χριστὸς Ἀνέστη» καὶ ἀνεχώρησεν. Τὴν φορὰν ὅμως αὐτὴν δὲν ἐπέστρεφεν εἰς τὸ μονήρες κατάλυμά του μόνος. Τὸν ἠκολούθησαν οἱ φαιδροὶ ἦρωες τοῦ γνωστοῦ διηγημάτος του, οἵτινες καὶ τοῦ ἐκράτησαν συντροφίαν ἕως τῶν πρώτων πρωϊνῶν ὥρῶν τῆς Δευτέρας τῆς Διακαινησίμου, καθ' ἧς δώσας μικρὰν «ἀνάπανσιν τοῖς κροτάφοις», ἠγέρθη καὶ «ἀγαλλωμένῳ ποδί» ἐπορεύθη εἰς τὸν ἅγιον Ἐλισσαῖον ὅπως ἀπολαύσῃ καὶ πάλιν, ψάλλων τὴν ἀναστάσιμον λειτουργίαν, «τοῦ καινοῦ τῆς ἀμπέλου γενήματος».

Πρωτοπρεσβύτερος
ΙΓΝΑΤΙΟΣ Ι. ΠΑΠΑΣΠΥΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

1. «ΕΞΟΧΙΚΗ ΛΑΜΠΡΗ»
2. «ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΤΥΡΟΠΙΤΤΑΣ» Α. Μωραϊτίδη
3. «ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΑΣΧΑΛΙΑ»
4. «ΛΑΜΠΡΙΑΤΙΚΟΣ ΨΑΛΤΗΣ»
5. «ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΑΣΧΑΛΙΑ»
6. «ΥΠΟ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΙΚΗΝ ΔΡΥΝ»
7. «Ο ΑΛΥΒΑΝΙΣΤΟΣ»
8. «Η ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΑ»
9. «ΚΑΝΩΝ ΙΚΕΤΗΡΙΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΓΙΑΝ ΘΕΟΤΟΚΟΝ ΤΗΝ ΓΟΡΓΟΕΠΗΚΟΟΝ»
10. «ΕΞΟΧΙΚΗ ΛΑΜΠΡΗ»
11. «ΛΑΜΠΡΙΑΤΙΚΟΣ ΨΑΛΤΗΣ»
12. «ΣΤΗΝ ΑΓΙΑ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ»
13. «ΠΑΣΧΑ ΡΩΜΕΪΚΟ»
14. «ΧΩΡΙΣ ΣΤΕΦΑΝΙ»
15. «ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ»
15. «ΚΟΚΚΩΝΑ ΘΑΛΑΣΣΑΣ»

ΚΥΡΙΕ

*Πᾶσαν ἐγωστρεφὴ
καὶ κενόδοξον σκέψιν
ἀπομάκρυνον, καὶ φώτισσον
τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ
πᾶσαν φιλάνθρωπον σκέψιν καὶ πράξιν.*

*Κάθαρον, Δέσποτα, τὰς καρδίας ἡμῶν
ἀπὸ πᾶσαν προσωπικὴν αὐταρέσκειαν
καὶ ἀπὸ πάντα ἐφάμαρτον ἐγωϊσμόν.
Δὸς ἡμῖν, Δέσποτα, πίστην εἰλικρινὴ
καὶ ἀκαταμάχητον.*

G.I.G.

Ἡ ἐγγραφή νέων συνδρομητῶν εἰς τὰς
« Ἀκτῖνας » εἶναι ἓνα πνευματικὸ ἔργον, τὸ
ὁποῖον ἡμποροῦμε νὰ ἐπιτελέσωμε ὅλοι, μὲ μι-
κρὰν προσπάθειαν.

« ΑΚΤΙΝΕΣ ». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τὴν 1ην ἐκάστου μηνός. Ἰδιοκτῆτης: « Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἀκτίνες », ὁδὸς Καρύστη 14, 105 61 Ἀθήναι, Τηλ. 3235-023. Ἐκδότης καὶ Διευθυντὴς Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Τατρίδης, Παρθενῶνος 26, 117 42 Ἀθήναι. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Θεόδωρος Γ. Δούρος, Ἰπποκράτους 189, 114 72 Ἀθήναι. Τιμὴ τεύχους δρχ. 200. Ἐτησίᾳ συνδρομὴ, ἐσωτερικοῦ δρχ. 2000, ἐξωτερικοῦ 20 \$ U.S.A. Ἡ διεύθυνσις ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεῖ ἢ νὰ συντέμνη κατὰ τὴν κρίσιν της οἰονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα δημοσιευόμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται. Ἀναγγελίαι ἐντύπων ἐν γένει καὶ διβλίοκριαὶ δὲν δημοσιεύονται.

Τόπος ἐκδόσεως Ἀθήναι, Μάιος 2000

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Άπο τίς έκδόσεις «Η Δαμασκός» κυκλοφόρησαν:

ΑΡΧΙΜ. ΗΛΙΑ ΜΑΣΤΡΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΡΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Σύγχρονα μηνύματα για τρία κορυφαία θέματα.

*

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ι. ΓΚΙΑΛΑΣ

Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ

Περιλαμβάνει τή βιογραφία
του ποιητού και μελετήματα για τὸ ἔργο του.

*

ΑΡΧΙΜ. ΗΛΙΑ ΜΑΣΤΡΟΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ

Κορυφαίοι του Πνεύματος «μαρτυροῦν τῇ ἀληθείᾳ».

*

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΙΩ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΛΟΥ

Πρωτοπρεσβυτέρου

Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Θεολογία - Ἱστορία - Παιδεία

*

ΑΥΤΟΙ ΔΕΝ ΥΠΕΚΥΨΑΝ

Γ' έκδοση

*

ΑΡΧΙΜ. ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΑΛΕΞΙΟΥ

ΦΩΤΑ ΚΑΙ ΣΚΙΕΣ

Δοκίμια πνευματικού προσανατολισμοῦ

Έκδόσεις «Η Δαμασκός»

Καρότση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 32 21 283

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Από τις εκδόσεις «Η Δαμασκός» κυκλοφορούν:

ΑΡΧΙΜ. ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΑΛΕΞΙΟΥ
ΦΩΤΑ ΚΑΙ ΣΚΙΕΣ

Δοκίμια πνευματικοῦ προσανατολισμοῦ

*

ΑΡΧΙΜ. ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΑΛΕΞΙΟΥ
ΤΟ ΠΑΡΑΞΕΝΟ
ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑ

Σκηνές και χρονογραφήματα.

*

ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ - ΠΑΛΑΙΟΥ
ΕΛΠΙΔΑΣ ΧΑΜΟΓΕΛΑ

Χαριτωμένη ποιητική συλλογή.

*

ΕΛ. Χ. ΚΟΥΛΟΥΜΠΑΡΙΤΣΗ
ΟΤΑΝ Η ΕΥΛΑΒΕΙΑ
ΓΙΝΕΤΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Ἡ γέννηση και ἡ εξέλιξη τῆς πολυφωνικῆς
θρησκευτικῆς μουσικῆς στὴν Εὐρώπη.

*

Γ. Δ. ΚΟΥΒΕΛΑ
Η ΣΥΓΧΥΣΗ ΤΩΝ ΚΑΙΡΩΝ ΜΑΣ
ΚΑΙ Η ΔΙΕΞΟΔΟΣ

Ἐκδόσεις «Ἡ Δαμασκός»

Καρότη 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 32 21 283